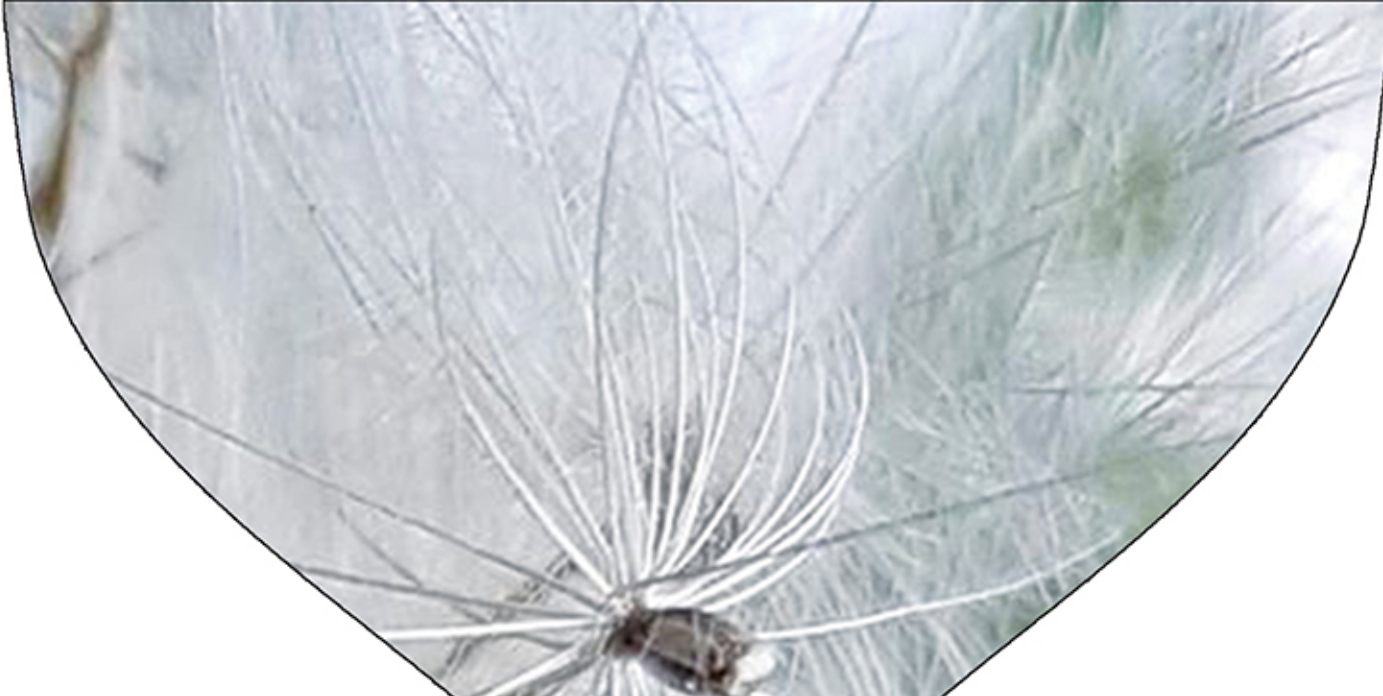

SEMINTE

MIA

Apare sub egida UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA

An. XVIII, Nr. 1, 2, 3 (69, 70, 71), 2016

Director: Paulina Popa

SEMNE - EMIA

Revistă trimestrială

de cultură,

fondată în ianuarie, 1998

la Deva.

Apare sub egida

Uniunii Scriitorilor din România

și este finanțată

de Editura Emia

și Editura Paula

Director: Paulina Popa

Colectivul de redacție:

Christian W. Schenk

Melania Daniela Bădic

Stelian Gomboș

Muguraș Maria Petrescu

Gabriel Petric

Dumitru Tălvescu

Petru Ilie Birău

Aurelian Sârbu

Mirela Legrand-Stoia

Corectură: Mirela Legrand-Stoia

Tehnoredactare: Flavia Stoia

*Acest număr este ilustrat
cu fotografii din colecția NAIV
de Paulina Popa*

Fotografii coperta 3:

Emil Scripcaru

Adresa redacției:

Editura Emia

Str. Mareșal Averescu, Nr. 20,

330011, Deva.

e-mail: office@emia.ro

http://facebook/paulina emia

www.emia.ro

ISSN: 1445-3060

Cuprins

EDITORIAL

PAULINA POPA - Despre literatură, numai de bine! 1

ANIVERSARE

ROMUL MUNTEANU - 150 de ani de la nașterea lui George Coșbuc 4

STELIAN GOMBOȘ - Constantin Brâncuși la 140 de ani de la naștere 13

ANTOLOGIA SEMNE

GABRIEL PETRIC - Sonet brut 20

ADRIAN FRĂȚILĂ - Poeme 21

PAULINA POPA - Poeme 23

AURELIAN SÂRBU - Interval - poeme - 25

LIVIU PETRU BERCEA - Aurelian Sârbu - tentația spațiilor sintetice - 28

CRONICA LITERARĂ

CONSTANTIN STANCU - Despre alcătuirea poemului 32

Timpul ca un glonț 34

LADISLAU DARADICI - Cântec de dragoste și cutezanță 39

CRISTINA ȘTEFAN - Eugen Dorcescu - poetul între critica literară și necunoscut - 42

PETRU ILIE BIRĂU - Liliana Nicolae și harul său de a vedea esențialul 46

ALEX GREGORA - Dumitru Tălvescu, stări de grație 49

ESEU

STELIAN GOMBOȘ - Petre Țuța - apologetul creștin, filozoful magistral

și gânditorul autentic - între Dumnezeu și neamul său... 50

CLAUDIA-GABRIELA MARCU - Viața în afara timpului 62

PROZĂ

LADISLAU DARADICI - Visul nostru cel de toate zilele 66

DUMITRU TĂLVEȘCU - Lansare de carte 68

CREDO

Pr. conf. univ. dr. FLORIN DOBREI - Un protopop zărândeian de altădată:

Iosif Sânziana al Trestiei 69

Dr. STELIAN GOMBOȘ - Sfântul ierarh Antim Ivireanul - 300 de ani de la moartea martirică 74

STARE DE DIALOG

TUDOR PETCU - Toți acești mari părinți ai ortodoxiei noastre sunt, pentru mine cel puțin,

(ca) niște sfinți ai bisericii, poporului și neamului nostru românesc... 79

TRADUCERI

ELISABETA BOGĂȚAN - Poeme 85

LINDA BASTIDE, traducere în limba română de Elisabeta Bogățan - Poeme 87

OLIMPIA IACOB, traducere din Jim Kacian - Pleiade 88

LUCA CIPOLLA - Poeme 91

ARTICOL

IOAN SEBASTIAN BARA - Victoria de la Belgrad a lui Iancu de Hunedoara și importanța ei 94

IN MEMORIAM

EUGEN EVU - Ioan Țepelea, ochiul din cer 96

Dr. STELIAN GOMBOȘ - In memoriam: Părintele paroh, profesor și protopop Teodor Cios

- Frânturi de gânduri și sentimente la momentul mării sale treceri... - 98

Autorii poartă întreaga responsabilitate a articolelor semnate.

Cărțile se primesc pe adresa redacției, iar materialele pe e-mail: office@emia.ro

Revista se găsește în librăriile din țară, la librăria Editurii Emia din Deva, la librăriile virtuale
și la sediul USR București

DESPRE LITERATURĂ, NUMAI DE BINE!

„Era o rigoare și o ordine!” – spune
??????

„În acea rigoare, pășeam nesigură pe pașii mei până într-o zi când am început să descifrez liniile. Eram sigură deja când au venit valurile unei societăți pe care nu o înțelegeam sub acest aspect.” spune

Și eu am văzut cum își făcea loc Hydra cea cu zeci de capete, cum ne căuta, cum ne înspăimânta. (În mitologia greacă, **Hydra** era un șarpe monstruos din Lerna, avându-i ca părinți pe Typhon și Echidna. Ea avea mai multe capete în locul cărora creșteau altele dacă erau tăiate. Hydra a fost ucisă de Heracle, care și-a otrăvit săgețile cu sângele ei.)

Și eu am văzut cum se umflau văile și scoteau gunoaiele... Și eu am fost luată pe sus, lovită de toți, așa cum se cuvine într-o societate din care Îngerii și-au luat zborul.

Și eu am pășit... Era o degingoladă, era o dezordine...

Caut printre miile de întâmplări o noimă, o cale, un timp. Totul se transformă, se pierde, se pare, se suspicionează, se fabrică fără rost, se duce în amatorism.

În fascinația de scriitor nu este loc de plictiseală sau, dacă este, s-a terminat. Imagini scandaloase se perindă pe dinaintea ochilor. Nu găsim calea printre mii de căi.

Căutăm o zi de pace, o zi fără zgomot, printre „ziua ierbii”, „ziua pământului”, „ziua apei”, „ziua pietrei”, „ziua arborilor”, „ziua frunzei”, „ziua ghindei”, „ziua muntelui”, „ziua câmpiei”, „ziua grâului”, „ziua secarei”, a cepei, a usturoiului, a roșiei, a gogoșarului, a fasolei, a macului, a porcului, a cocoșului, a boului, a vacii, a... „a lu’ pește”...

Mă uimește frumusețea naturii!

Sunt descumpănită în fața prostiei celor ce dețin frâiele. Mă întreb: pe când „ziua prostului, a minciunii, a furtului, a hoției, a terorii...”, asta pentru că a lunii, a soarelui, a bulionului, a declarației, a tăcerii, a... și multe altele, avem. Aș fi putut să înșirui sute de zile, mult mai multe zile decât sunt într-un an.

Ar trebui să fie o rigoare și o ordine.

POPA, Paulina,
poet, editor,
director al revistei „Semne-Emia”, Deva

Lumea o ia razna, conflicte peste tot, scriitorii uită de propria lor operă și își reziliază ideile mai abtîr ca așa-zișii oameni de afaceri de carton, începînd o luptă pe viață și pe moarte, care pe care...

Ni se impun legi împotriva voinței și crezului nostru. Omul este transformat într-o mașinărie prin care alții își satisfac tarele... Omul nu mai contează, devine o furnică, printre alte mii de furnici (a nu se uita că insectele au o inteligență aparte)...

Îmi propun să recitesc o carte bună, îngălbenită de vreme. Îmi cade în mînă Walt Whitman, ce puternic, special („mișto”, ar spune un coleg), cu totul special, spun, mare!

PE OM ÎL CÂNT

*Pe el îl cânt, omul simplu, omul independent,
cu toate-acestea proclam cuvîntul: Democratic, cuvîntul: Mase.*

*Cînt omul material din creștet pînă-n tălpi,
căci vrednic de muze nu numai chipul îi este,
ori numai mintea, eu spun:*

*Făptura lui întregă-i mult mai demnă, și-o cânt:
femeia și bărbatul deopotrivă.*

*Și uriașa lor viață, pasionată, puternică,
fericită, făcută pentru cele mai libere fapte,
după legile Providenței, Omul Modern, pe el îl cânt.*

(Walt Whitman, 1871)

Azi a fost carambol, așa ca pe șoselele iernii, la acordarea premiului Nobel.

E ger mare, frate!!! Șoselele minții sunt pline de gheață, alunecuș, ce mai?! Se schimbă prioritățile, se schimbă copiii în maternități, viața noastră se schimbă și nu e val (ar trece ca valul), e ceva agresiv, persistent, fără **Dumnezeu**, fără **bun simț și respect**. („Ce sunt acestea?” întreabă cel de alături...)

Ne pîndesc dezastre intelectuale și, poate mai grav, morale.

Despre literatură, numai de bine...

DANS – din colecția NAIV

OCHIUL – din colecția *NAIV*

150 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI GEORGE COȘBUC

În ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea, valurile liricii românești trec printr-un proces de limpezire și diferențiere, atât în privința structurilor tematice, cât și a modurilor de scriitură.

După moartea lui Eminescu, poezii romantici în viață erau niște spirite minore, ce nu puteau atrage atenția nici a publicului, nici a criticilor.

La începutul secolului al XX-lea, ideile literare ce cutreierau Europa anunțau un spirit inovator, orientat în mai multe direcții. În Italia începuse să se configureze **futurismul**, caracterizat printr-o dinamică a textului, menită să reprezinte dinamica realității. În Franța, noua literatură experimentală, marcată de suprarealism, se întemeia pe o asociere de termeni cât mai îndepărtați, urmărind un efect de șoc.

În cultura română, spiritul înnoitor evolua mai lent. Cu revista *Literatorul* (1880), Alexandru Macedonski stabilea atât unele principii teoretice ale simbolismului, precum și o nouă retorică a acestei literaturi. Cred că receptivitatea redusă a literaturii române față de ideile literare apusene rezultă și din structura societății noastre, dominată de spiritul rural și agrar. De aceea, nu este nimic surprinzător în faptul că noii scriitori ce intrau în arena literară proveneau din mediul rustic și promovau o literatură și o publicistică cu orientare țărănească. Cei doi scriitori ce aveau să marcheze începutul veacului XX în acest sens, au fost prozatorul I. Slavici și poetul G. Coșbuc. Apologia literaturii cu caracter autohton pornea astfel din Banat și din Transilvania de nord. G. Coșbuc va fi deschizătorul de drum al unei poezii țărănești ce avea să aibe un notabil succes în epocă.

Autorul *Firelor de tort* s-a născut la Hordou, județul Bistrița-Năsăud în data de 20 septembrie 1866. Era fiul preotului Sebastian Coșbuc din Hordou și al Mariei, fiica preotului Avacum din Telciu. Încă înainte de a merge la

MUNTEANU, Romul (1926-2011),
Scriitor, București

școală, poetul învață să citească de la bătrânul diac Tănăsucă Macodean. Prima clasă elementară a făcut-o în satul său de baștină, după care s-a îmbolnăvit. În toamna anului 1873, a urmat cursurile claselor a II-a și a III-a, în comuna Telciu, unde începe să învețe limba germană cu Ion Ionașcu, unchiul său. În anul 1875, se înscrie la Năsăud, la Școala Normală, unde face clasa a IV-a, iar în toamna anului 1876, s-a înscris în clasa I a Gimnaziului din Năsăud. Coșbuc a avut parte de profesori buni la gimnaziu. Datorită acestora și-a însușit cunoștințe solide de greacă și latină și a început să citească opere fundamentale de literatură universală, cum erau versurile lui Lenau și Heine. Din clasa a V-a începe să scrie versuri și participă la Societatea de lectură „Virtus Romana Rediviva”. Se remarcă în mod deosebit și din anul 1883 a devenit președinte al societății.

Publică versuri în revista *Muza someșeană* (1882-1883). Începe să citească și traduceri din Petöfi și Fr. Pückert. Odată cu însușirea unor cunoștințe de latină se familiarizează și cu folclorul românesc, preocupare care va rămâne constantă în toată cariera sa. În vara anului 1884, trece examenul de bacalaureat, iar toamna se înscrie la Facultatea de Filosofie și Literatură a Universității maghiare din Cluj. Paralel cu studiile de literatură clasică, Coșbuc începe să colaboreze la revista *Tribuna* din Sibiu (1884). Întrerupe studiile la facultate din motive de sănătate (noiembrie 1886), dar continuă să publice versuri în *Tribuna*, precum și basme și povești.

George Coșbuc (fotografie din 1897)

I. Slavici este impresionat de activitatea poetului și îl convinge să vină în redacție, unde, ca redactor, face o adevărată ucenicie și are numeroase contacte cu oamenii locului.

Coșbuc este un poet precoce. Începe să publice versuri în diverse gazete ardelenești, pe care nu le va reproduce în volumele sale. În acea vreme, Coșbuc semna cu pseudonimul C. Poeșcu. În 1889, părăsește redacția *Tribunei*, după o fertilă activitate. La recomandarea lui Slavici, Coșbuc pleacă la București, unde îl cunoaște pe Titu Maiorescu. Poemul **Nunta Zamfirei** are ecou și peste munți și Titu Maiorescu l-a publicat în *Convorbiri literare* (1890), fapt ce contribuie la creșterea prestigiului autorului, venit recrut în Capitală.

La București, publică rar în revista *Convorbirilor* și continuă să colaboreze la *Tribuna*. În 1893 a apărut primul său volum de versuri, **Balade și idile**. Împreună cu Slavici și Caragiale, publică revista *Vatra* (1894).

În 1896, apare volumul **Fire de tort**. Traducerea **Eneidei**

primește în anul 1897, premiul „Năsturel-herescu” din partea Academiei. După ce conduce mai multe reviste pe termen scurt, în 1901, preia revista *Sămănătorul*, împreună cu poetul Al. Vlahuță. În anul 1902 publică volumul de versuri intitulat **Ziarul unui pierde-vară**. Odată cu anul 1907, își îndreaptă activitatea spre traduceri, realizând **Gorgicele de Vergiliu**, **Don Carlos de Schiller**, **Odiseea de Homer**. La acestea se adaugă travaliul îndelungat la **Divina Comedie de Dante**.

Fiul poetului moare în anul 1915, când acesta, tulburat, se retrage într-o

îndelungată tăcere. Ultima consacrare vine prin alegerea sa ca membru al Academiei în anul 1916.

La 9 mai 1918, poetul se stinge din viață în București. Coșbuc a fost un erudit și neobosit traducător. În același timp, folclorul a rămas pentru el o sursă de inspirații din care preia diverse teme literare. Poezia lui Coșbuc are o limpiditate clasică. Este un mare virtuoz a mânuirii ritmurilor poetice. Sursa principală de creație va rămâne, pe de o parte, viața țaranului român, iar, pe de altă parte, legendele cu diverse motive istorice. Putem spune că lirica lui G. Coșbuc nu are numai calități epice, ea poate fi considerată cu adevărat o **poezie teatrală**. În poemele sale întâlnim personaje cu fizionomii specifice, moduri de comportament și, mai ales, lecții de atitudine în fața vieții și a morții. De aceea, putem considera că dacă dintre poemele lui Coșbuc, **Nunta Zamfirei** și **Moartea lui Fulger**, reprezintă adevărate pietre fundamentale din întreaga sa creație. Pentru G. Coșbuc, poezia naturii este o adevărată poezie a satului văzut din perspectiva trecerii anotimpurilor. El scrie astfel **Vestitorii primăverii, Concertul primăverii, Vara, În miezul verii, Iarna pe uliță** etc. Toate acestea sunt pasteluri pline de dinamism în care țaranii sunt înfățișați în procesul muncii. Din viața satului, cele mai elocvente poezii scrise de autorul **Baladelor și idilelor** sunt inspirate din universul sentimental a lumii țărănești. Acest ciclu de poezii, dedicat fetelor îndrăgostite, reprezintă ceea ce eu am numit cu precădere, **lirica teatrală**, cu evidente virtuți epice. G. Coșbuc este primul poet român care face din poezie un complex sondaj psihologic în viața satului. Fără îndoială că și tema nunții a reținut cu insistență atenția autorului. Poezii ca **Moartea lui Fulger, Moartea lui Gelu, Trei, Doamne, și toți trei!**, pot fi considerate cele mai elocvente pe acest plan. Autorul **Firelor de tort** și-a propus să scrie o poezie care să placă sătenilor, să-i amuze și să-i instruiască. Pe acest plan, el se definește ca un purtător de mesaj ce

continuă tradiția **Școlii ardelenе**. Pastelurile lui Coșbuc nu sunt niciodată statice. Omul, adică țaranul român, este mereu prezent în peisaj, în cele mai diverse anotimpuri și etape ale muncii. Poezia lui Coșbuc este tonică, îmbărbătătoare, capabilă să întrețină o stare de optimism chiar și atunci când relatează întâmplări tragice. Coșbuc nu dă niciodată frâu liber disperării în versurile sale, sentimentele acestea negative, deosebit de răscolitoare, apar întotdeauna în contrapondere cu alte situații și stări sufletești, generatoare de echilibru sau chiar de optimism. În una din creațiile sale, intitulată **Poetul**, autorul exprimă modul în care înțelege să se identifice cu destinul patriei sale:

„Sunt suflet din sufletul neamului meu
Și-i cânt bucuria și-amarul...”

Se cuvine să adaug că în acele poeme coșbuciene în care apar figuri de împărați, regi și de prinți, ca în **Nunta Zamfirei**, aceștia sunt tot niște țărani costumați în haine nobiliare. În **Nunta Zamfirei**, autorul exaltă bucuria participării unei comunități umane la un mare eveniment.

Întregul poem stă sub semnul **enormului**, a gesturilor grandioase și a vorbirii solemne:

„Și-atunci din tron s-a ridicat
Un împărat după-împărat
Și regii-n purpur s-au încins,
Și doamnele grăbit au prins
Să se gătească dinadins,
Ca niciodat’.”

Personajele principale ale poemului sunt învăluite într-o aură de mister și apar ca niște unicate: Mirele a venit „*dintr-un afund de Răsărit*”. Fata este și ea de o frumusețe excepțională. Înfațișarea ei este descrisă, cu veșminte cu tot, în culori luminoase. Poetul stăruie asupra fizionomiei miresei. Portretul este construit din superlative:

„Și-atunci de peste larg pridvor,
Din dalb iatac de foișor

Ieși Zamfira-n mers isteț,
Frumoasă ca un gând răzleț,
Cu trupul înalt, cu părul creț,
Cu pas ușor.”

De la portretele individuale ale mirilor, scriitorul trece la imaginea de ansamblu al nuntașilor, veniți de peste mări și țări. Numărul lor este enorm, podoabele sunt strălucitoare și venirea la alaiul nunții este solemnă. Uneori povestirea autorului capătă discrete accente de basm, conferite de unicitatea personajelor și măreția podoabelor.

„Din fundul lumii, mai de sus,
Și din Zorit, și din Apus,
Din cât loc poți gândind să bați,
Venit-au roiuri de-mpărați,
Cu stemă-n frunte și îmbrăcați
Cum astăzi nu-s.”

Poezia culminează cu descrierea horei în ritmuri de mare virtuozitate poetică, din care desprindem chiar mișcarea dansatorilor. Este cea mai frumoasă probă de ingeniozitate literară de acest gen:

„Trei pași la stânga binișor
Și alți trei pași la dreapta lor;
Se prind de mâini și se desprind,
S-adună cerc și iar se-ntind,
Și bat pământul tropotind
În tact ușor.”

Mișcările sunt cadențate, podoabele nuntașilor sunt impresionante și voioșia comunității umane se încheie cu urarea lui Mugar-împărat ca la anul să vină la botezul unui mic prinț.

Aceeași temă este reluată de poet în **Nunta în codru**. Mediul nu mai este cel uman, ci păsările care pregătesc o nuntă de proporții împărătești. Totul este relatat prin analogie cu faptele omenești. Întregul poem este muzicalizat, maeștrii cântăreți sunt zburătoarele. Muzicanții sunt diferite păsări, iar dansatorii la fel.

„Cântă-n cobză – acum buhaiul
Cel cu gâtul strâmb
Mierla şuieră cu naiul,
Cu cimpoiul cântă cioara,
Pitulicea e vioara
Bufnița e-un drâmb”

Dacă nunta reprezintă un pol al bucuriei, manifestate de diferite fapte din natură, moartea se situează la celălalt pol, unde se configurează aspectele tragice ale poeziei lui Coșbuc. Dintre poemele de acest gen amintim: **Moartea lui Fulger, Moartea lui Gelu, Trei, Doamne, și toți trei!, O scrisoare de la Muselim-Selo**. Dar textul cel mai încărcat este reprezentat de **Moartea lui Fulger**. Elementul tragic este dezvăluit treptat. Prima imagine are o structură fluidică. Totul e în mișcare. Întâi apare imagine calului, apoi a solului care aduce vestea morții lui Fulger. Reacția părinților în fața morții fiului iubit este relatată de poet în accente pline de tragism și măreție. Revoltată, mama lui Fulger este gata să nege și bunătatea forței divine.

Și-atunci Coșbuc aduce în scenă un sfetnic bătrân, care dă o adevărată lecție de conduită în fața morții:

- „Nu cerceta aceste legi,
Că ești nebun, când le-nțelegi!
Din codru rupi o rămurea,
Ce-i pasă codrului de ea!
Ce-i pasă unei lumi întregi
De moartea mea!”

Am putea spune că **Nunta Zamfirei** și **Moartea lui Fulger** reprezintă două moduri de comportament în fața vieții și a morții. Mesajul poetului, de fapt învățătura lui, sugerează un profund echilibru în fața evenimentelor din existență, indiferent de orice natură ar fi acestea. În toate poeziile axate pe tema morții, atitudinea echilibrată a scriitorului rămâne aceeași. În **Moartea lui Gelu**, bunăoară, se dezvăluie un adevărat mesaj mioritic, întâlnit și în poezia lui Eminescu. Muribundul își roagă calul să-l înmormânteze la marginea apei, săpându-i o groapă cu potcoava.

„De acum tu... cât va cuprinde
Mantaua, deasupra-mi o-ntinde
Și-apoi cu picioarele-mi sapă
Mormântul pe margine de apă,
Și-n urmă cu dinții mă prinde
Și-aruncă-mă-n groapă.”

Dar între bucurie și moarte, scriitorul percepe fluxul cotidian al existenței. Mersul vieții țărănești marcate de gelozie, bucuria iubirii, rivalitatea dintre fete și, mai ales, ritmul muncii celor ce se întorc de la câmp cu carele scârțâind și cu vocile lor cântătoare. Sunt scene de comedie, episoade încărcate de umor, gesturi pline de șiretenie sau de tristețea unor fete ce nu-și pot mărturisi durerea. Acesta este domeniul în care poetul de la Hordou excelează. El se dovedește a fi un bun psiholog al țăranilor și scenele descrise au întotdeauna o mare elocvență.

Așadar, după ce am fixat concepția lui Coșbuc despre lume și existență, poposim asupra versurilor despre natură, îngemănate adeseori cu cele de dragoste.

G. Coșbuc este un maestru al pastelului. El se situează în imediata vecinătate a lui Vasile Alecsandri, dar Bardul de la Mircești are versuri mai idilice, încărcate de un pitoresc mai evident, în vreme ce lirica despre natură a lui Coșbuc este mai realistă și încărcată cu elemente de decor mai concrete, desprinse din universul satului. Am văzut că G. Coșbuc filtrează poezia naturii prin toate anotimpurile și stadiile zilei. Poate nimeni ca el în acea epocă nu realizează o lirică a liniștii și a tăcerii, dar și o poezie sonorizată de cântecul flăcăilor și scârțâitul carelor ce se întorc de la muncă. Poezii ca **Vara**, **Miezul verii**, **Faptul zilei**, **Vestitorii primăverii**, **Iarna pe uliță**, sunt deopotrivă semnificative pe acest plan. În pastelurile lui Coșbuc, alternează momentele de liniște cu cele de zgomot, provocate de oamenii ce vin de la muncă, uneori ziua se îngemănează cu noaptea, iar târziu când se mai aud doar câinii bătând, o liniște sfântă se așterne peste tot:

„Care cu poveri de muncă
Vin încet și scârțâind,
Turmele s-aud mugind
Și flăcăii vin pe luncă
Hăulind.”

Pentru G. Coșbuc poezia muncii din vreme de vară seamănă cu un poem muzical cu tonuri înalte, urmate de alte tonuri mai joase, ce sugerează instalarea tăcerii depline.

„Dar din ce în ce s-alină
Toate zgomotele-n sat,
Muncitorii s-au culcat
Liniștea-i acum deplină
Și-a-nnoptat.”

Peisajul arareori apare izolat, dar și în aceste poezii strofele ultime sugerează mișcarea umană, când natura se muzicalizează. În poezia **Vara**, de pildă, autorul schițează imaginea Ceahlăului care abia se profilează în zare.

„Priveam fără de țință-n sus –
Într-o sălbatică splendoare
Vedeam Ceahlăul la apus
Departa-n zări albastre dus,
Un uriaș cu fruntea-n soare,
De pază țării noastre pus.”

G. Coșbuc scrie o adevărată poezie a privirii și a auzului. Între tăcere și sunet se instalează mișcarea, iar aceasta la rândul ei se încheie cu un act de stagnare, jocurile copiilor se potolesc, strigătele nu se mai aud, iar luna se instalează ca un astru tăcut la orizont.

Poeziile de dragoste sunt în general integrate în lirica peisajului. Ca o cameră de filmat, versurile poetului o surprind pe fata morarului sau pe tânăra obsedată de cântecul fusului. Poeziile acestea au o tristețe misterioasă. În fundalul lor se simte o dezamăgire, o așteptare tainică, o întâmplare nedeslușită. **Cântecul fusului** este una din cele mai frumoase poeme de dragoste scrise de Coșbuc, în care conflictul

din text nu este dezvăluit total. Se simte doar rezonanța lui obsedantă și tristă.

„Am stat la roata morii,
Și roata umblă des
Și roata morii cântă
Cuvinte cu-nțeleș,
Ea cântă înainte,
Cânt și eu după ea –
Moraru-și face cruce
Privind în urma mea”

Dar așa cum cele mai multe poezii ale naturii sunt luminoase, solare, încărcate de veselie, la fel și în lirica erotică, dominant rămâne tonul amuzant de joacă, gluma, șaga. Coșbuc se dovedește a fi un adevărat psiholog al poeziei erotice. Personajele joacă diferite roluri, ca supărarea, nepriceperea, timiditatea. Țăranii sunt niște actori puși să interpreteze cu măiestrie anumite roluri în cele mai diverse ipostaze ale iubirii împlinite, dezamăgite, a neînțelegerii sau a dușmăniei. În general, versurile de acest gen au o poantă care generează râsul ca în **Scara** sau **Nu te-ai priceput**.

Oricum, G. Coșbuc rămâne poetul solar al peisajului și al iubirii, scriitorul care privește cu optimism natura și cu bucurie procesul muncii țărănești. El nu este idilic ca Alecsandri, dar realismul din aceste versuri nu este nici trist și nici brutal. Dimpotrivă, este plin de dragoste pentru pământul țării și oamenii săi.

După ce am trecut în revistă circulația temelor principale din lirica lui Coșbuc, a venit timpul să identificăm acel nucleu energetico-afectiv ce le unește pe toate într-o mare matrice. Acesta este spiritul patriotic. În creația coșbuciană, patriotismul circulă ca un flux de profunzime, abia perceptibil, sau apare concentrat în esențe tari, cum se întâmplă cu alte texte, pe care le putem numi adevărate *poezii-manifest*.

Din prima categorie putem aminti: **Vara** sau **Iarna pe uliță** și din a doua, **Decebal către popor**, **Noi vrem pământ**, **Graiul nostru** etc.

Discursul lui Decebal este un îndemn la curaj și vitejie. În fiecare cuvânt pulsează patriotismul și se observă disprețul pentru cei lași.

„Și-acum, bărbați, un fier și-un scut!
E rău destul că ne-am născut:
Dar cui i-e frică de război
E liber de-a pleca napoi,
Iar cine-i vânzător vândut
Să iasă dintre noi!”

Să nu uităm că G. Coșbuc este un poet militant. Pledoaria lui din textele literare reprezintă dragostea pentru libertate, sentimentul neatârării naționale cu iubirea pământului natal. **Noi vrem pământ**, este cel mai dur *poem-manifest* scris de poet în acest sens. Se spune că G. Coșbuc ar fi scris acest poem după ce i-a auzit pe niște țărani vorbind cu insistență despre nevoia de pământ. Poemul crește în revoltă de la o strofă la alta prin descrierea unor suferințe acumulate, pentru a deveni în cele din urmă un avertisment deschis împotriva împilatorilor neamului.

„Să nu dea Dumnezeu cel sfânt
Să vrem noi sânge, nu pământ!
Când nu vom mai putea răbda,
Când foamea ne va răscula,
Hristoși să fiți, nu veți scăpa
Nici în mormânt!”

Prin mesajul său patriotic, scriitorul de la Hordou se declară atât un aprător al pământului strămoșesc, cât și un iubitor al limbii românești pe care o vrea la fel de neatârnată, ca și țara sa. Cea mai ilustrativă poezie în acest sens este **Graiul neamului**. Să nu uităm că era vremea când scriitorii își apărau limbile naționale cu o mare dârzenie, făcând din limba patriei darul cel mai de preț al libertății. G. Coșbuc a răspuns și el în felul său acestui ecou, ce a devenit evident în centrul și sud-estul Europei.

„Repezi trec cu vifor anii,
Ispitind puterea ta,

Neam român! Cu ură mare
Vor căta mereu dușmanii
Graiiului român pierzare;
Dar să piară ei cu toții,
Nu l-am dat, și nici nepoții
Nu-l vor da!"

Din sfera atât de complexă a liricii patriotice, scrise de G. Coșbuc, fac parte și **Cântece de vitejie** (1904). Cele mai multe dintre acestea au fost scrise sub impresia războiului de independență, al cărui ecou este vizibil în operele multor scriitori din acele generații. Din acest ciclu amintim: **Pentru libertate, Dorobanțul, O scrisoare de la Muselim-Selo**. Scriitorul a conceput aceste texte ca niște poeme de îmbărbătare și de întreținere a spiritului patriotic. Uneori, accentul cade pe o scenă de luptă, ca în **Dorobanțul**, alteori, pe un episod de înfrângere directă cu dușmanii, ca în **Cântecul redutei**. Poezia ultimă pe care am amintit-o, are aparența unei descrieri, dar ea este în realitate un episod de înfrângere cu dușmanii. Pe un ton glumeț scriitorul relatează o scenă de luptă, în care soldații români își apără sărăcia și

neamul. Ritmurile sunt trepidante, ca înfrângerea unei bătălii relatate ca o poveste:

„Și-au sărit cei lei de turci
Care cum putea mai iute:
Vin românii spre redute,
Și să stai să-i mai încurci?
Căpitanii-și pierd șalvarii,
Fac mătânii ghinării,
Că-i la deal, și-i greu să-l urci”

Deși n-a fost cel dintâi în domeniul poeziei sociale, nici a poeziei naturii sau a celei strict patriotice, G. Coșbuc a rămas un deschizător de drumuri prin direcția pe care a imprimat-o liricii românești. Vitalitatea ei și forța sa militantă își păstrează vigoarea până în zilele noastre. De la Coșbuc, drumul liricii militante românești duce la O. Goga. O dovadă că versurile de acest gen își păstrează pentru totdeauna prospețimea și actualitatea. În memoria noastră, G. Coșbuc nu rămâne numai un poet al țăranilor ci, un scriitor al tuturor românilor.

PASTEL

Prin vișini vântul în grădină
Cătând culcuș mai bate-abia
Din aripi, și-n curând s-alină,
Iar roșul mac închide floarea,
Din ochi clipește-ncet cicoarea
Și-adoarme-apoi și ea.

Eu cred c-a obosit pădurea,
Căci ziua-ntreag-a tot cântat
Și tace-acum gândind aiurea.
Sub dealuri amurgește zarea,
Se-ntunecă prin văi cărarea
Și-i umbră peste sat.

Peste culmi încet amurgul moare
Și-ntors cu fața cătr-apus
Dă semne nopții din ponoare.

Ea-mbracă haine-ntunecate
Și liniștit din aripi bate,
Plutind tăcută-n sus.

Tăciunii-n vatră dau lumină;
Pe drumul de drumeți sărac
Mai vezi fugind câte-o vecină
Să ceară cu-mprumut jăratec;
Grăbit, dă roate, singuratec,
Tăcutul liliac.

Și tot mai noapte-apoi se face,
Păduri și ape-adorm acum;
Din cer scoboar-adânca pace.
Ici-colo vrun zăvor mai sună –
Începe-a se zări de lună
Și-i liniște pe drum.

Copiii dorm, visându-și jocul.
Mai toarce mama. În curând,

*Pe vatră ea-nvălește focul,
Încuie ușile la tindă,
Se culc-apoi. Iar cariu-n grindă
S-aude-acum rozând.
(1899)*

MUNTELE RETEZAT

*Muntele și-acum ascunde
Între nouri fruntea lui;
Trăsnet când prin stânci pătrunde,
Dintre stânci și-acum răspunde
Vulturul-ngrijat de pui.*

*Fiarele și-acum își cată
Sus prin codri adăpost,
Turme când pe culmi s-arată –
Însă vârful-i niciodată
N-o să fie cum a fost!*

*Că pe culmi atunci, pe creste,
Uriași trăiau cumpliți,
Cu copii și cu neveste.
Noi știm numai din poveste,
Că-s acum de mult pieriți.*

*Ici, pe-un munte, câte unul,
Altu colo-n pisc era;
Când vorbea, urla ca tunul;
Când fugea pe culmi nebunul,
Supt el locul tremura.*

*Noi le știm, românii, toate,
Că trăiam și-atunci pe-aici.
N-aveam grija lor, nepoate:
Le păream prin vale poate
Niște biete de furnici.*

*Și trecură vremi, trecură,
Uriașii puținei
Tot mai repede scăzură.
Cei din urmă cari văzură
Sfântul cer, îi știm pe trei.*

*Un flăcău și două fete;
Nimeni altu-n lung și-n lat.
Ele-umblau nemângâiete
Și-ntre ele-o ceartă dete,
Cui să-i fie el bărbat?*

*Prețul fu, ca-n vremi trecute,
O cetate-n munți la nori:
Care-o va clădi mai iute.
Deci clădiră pe-ntrecute
Mânioasele surori.
Dar în dimineața-n care
Cea mai tânără-și avea
Gata turnul ei cel mare,
Ceealaltă-n supărare,
De pe-alt munte cum privea.*

*Fier de plug luând în mână,
Azvârli spre turn cu el,
Și-a izbit așa păgână
Zidul cel de-o săptămână,
Retezându-l așa fel,*

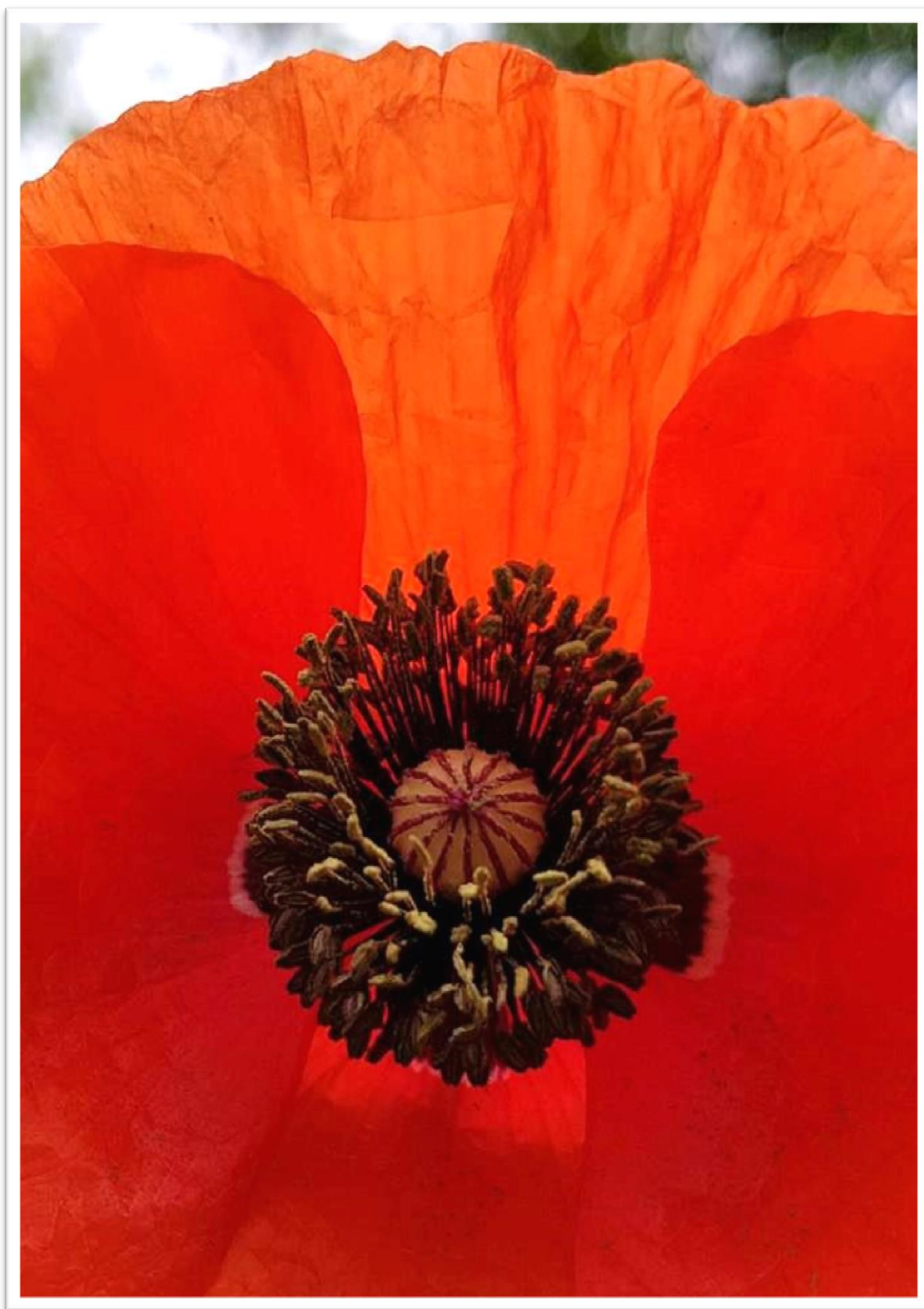
*Că și culme și cetate,
Cu flăcău și fată-n zbor,
Toate fost-au spulberate
Și prin văi întunecate
S-a nălțat mormanul lor.*

*Ea, cea singură-n viață,
Hohotind porni acu
Și-a pierit pe culmi prin ceață.
Dintr-această dimineață
N-o știm ce se mai făcu.*

*Noi, românii, știm aceste,
Că pe-aici ne-avurăm rost
Când trăiau capcâni pe creste:
Multe știm, că multă este
Vremea de cât știm ce-a fost.*

*Vezi pe-un deal acolo satul?
Dealul-ntreg e un mormânt:
Piscul ras din Retezatul.
Moarta fată și-ngropatul
Uriaș acolo sunt!
(1903)*

(din volumul **George Coșbuc – Poezii**,
apărut la Editura Emia)

CIRCUIT DE VIAȚĂ– din colecția *NAIV*

CONSTANTIN BRÂNCUȘI LA 140 DE ANI DE LA NAȘTERE

Rezumat în limba română – Sculptorul creștin și român Constantin Brâncuși la 140 de ani de la nașterea sa

Născut în data de 19 februarie 1876, Constantin este al șaselea copil al lui Nicolae și Maria Brâncuși. Prima clasă primară o face la Peștișani, județul Gorj, apoi continuă școala la Brădiceni. Copilăria este marcată de dese plecări de acasă și ani lungi de ucenicie în ateliere de boiangeri și prăvălii.

După ce a urmat Școala de Arte și Meserii în Craiova (1894 – 1898) vine la București unde absolvă Școala de Arte Frumoase în anul 1902. În timpul studenției, chiar în primul an, în anul 1898, lucrarea sa **Bustul lui Vitellius** obține „mențiune onorabilă”, **Cap al lui Laocoon** din anul 1900 obține medalia de bronz, iar **Studiu** din anul 1901, câștigă medalia de argint.

În timp de doi ani, între anii 1900 și 1902, cu ajutorul doctorului Dimitrie Gerota, realizează „Ecorșeu”, un studiu pentru reprezentarea corpului omenesc, lucrare căreia i se atribuie o medalie de bronz. Precizia detaliilor acestei lucrări va face ca **Ecorșeul** să fie folosit în școlile românești de medicină, după ce se vor face câteva copii, iar, Marcel Duchamp va include fotografia **Ecorșeului** în expoziția pe care o va organiza la sfârșitul anului 1933 la Galeria Brummer din New York City.

În anul 1903, primește prima comandă a unui monument public, bustul generalului medic Carol Davila, care va fi instalat la Spitalul Militar din București și reprezintă singurul monument public al lui Constantin Brâncuși din București. Pleacă în anul 1904 la studii la München, dar după șase luni o pornește pe jos prin Bavaria, Elveția până la Langres, în Franța, de unde ia trenul până la Paris.

În anul 1905 reușește la concursul de admitere la prestigioasa École Nationale Supérieure des Beaux-Arts, unde lucrează în atelierul lui Antonin Mercié până în anul 1906 când, atingând limita de vârstă, părăsește școala.

GOMBOȘ, Stelian,
doctor în teologie, București

Aniversare

Refuză să lucreze ca practician în atelierul lui Auguste Rodin, rostind cuvintele devenite celebre, „Rien ne pousse à l'ombre des grands arbres” („La umbra marilor copaci nu crește nimic”).

Expune pentru prima dată la Société Nationale des Beaux-Arts și la Salon d'Automne din Paris în anul 1906. Creează în anul 1907 prima versiune a **Sărutului**, temă pe care o va relua sub diferite forme până în anul 1940, culminând cu **Poarta Sărutului**, parte a Ansamblului Monumental din Târgu-Jiu.

În anul 1907 închiriază un atelier în Rue de Montparnasse și intră în contact cu avangarda artistică pariziană, împrietenindu-se cu Guillaume Apollinaire, Fernand Léger, Amedeo Modigliani, Marcel Duchamp. Va începe lucrul la **Rugăciunea**, o comandă pentru un monument funerar ce va fi expusă în Cimitirul „Dumbrava” de la Buzău.

În anul 1909 revine pentru scurt timp în România și participă la „Expoziția oficială de pictură, sculptură și arhitectură”. Juriul Expoziției, prezidat de Spiru Haret acordă premiul II ex aequo lui Constantin Brâncuși, Paciurea, Steriadi, Petrașcu, Theodorescu-Sion. Colectionarul de artă Anastase Simu îi cumpără sculptura **Somnul** iar bustul în ghips al pictorului Nicolae Dărăscu este achiziționat de Ministerul Instrucțiunii Publice.

Până în anul 1914, participă cu regularitate la expoziții colective din Paris și București, inaugurând ciclurile „Păsări Măiestre”, „Muza adormită”, „Domnișoara Pogany”.

În anul 1914, Constantin Brâncuși deschide prima expoziție în Statele Unite ale Americii la Photo Secession Gallery din New York City, care provoacă o enormă senzație. Colectionarul american John Quinn îi cumpără mai multe sculpturi, asigurându-i o existență materială prielnică creației artistice. În același an, ministrul de interne al României respinge proiectul monumentului lui Spiru Haret comandat cu un an înainte. Brâncuși va păstra lucrarea în atelier și o va intitula **Fântâna lui Narcis**.

În anul 1915, începe să execute primele lucrări în lemn: „Două Cariatide”, „Fiul risipitor”, etc. La Paris, în anul 1919, apare volumul „La Roumanie en images” cu cinci reproduceri după lucrări ale lui Brâncuși. Un an mai târziu, participă la expoziția grupării „La

Section d'Or" în Franța, la expoziția grupării „Arta română” la invitația lui Camil Ressu în România, la „Festivalul Dada”, unde semnează manifestul intitulat Contre Cubisme, contre Dadaïsme. În revista *Little Review* din New York, apare, în anul 1921, primul studiu de amploare cu 24 de reproduceri din opera lui Constantin Brâncuși, semnat de poetul american Ezra Pound. De altfel, sculptorul avea să realizeze ulterior un celebru portret al acestuia.

Participă la o mișcare de protest contra lui André Breton și în apărarea lui Tristan Tzara. La 30 noiembrie 1924, expune la Prima expoziție internațională a grupării „Contemporanul” din București. Doi ani mai târziu, la Wildenstein Galleries, din New York, se deschide cea de-a doua expoziție personală a sa.

Până în anul 1940, activitatea creatoare a lui Constantin Brâncuși se desfășoară în toată amploarea ei. Operele sale de seamă din ciclul „Pasărea în văzduh”, ciclul „Ovoidului” precum și sculpturile în lemn datează din această perioadă. În același timp, Constantin Brâncuși participă la cele mai importante expoziții colective de sculptură din Statele Unite ale Americii, Franța, Elveția, Olanda, Anglia.

În atelierul său din Impasse Ronsin, în inima Parisului, Constantin Brâncuși și-a creat o lume a lui, cu un cadru și o atmosferă românească. Muzeul Național de Artă Modernă din Paris (Centre Pompidou) are un număr important de lucrări ale lui Constantin Brâncuși, lăsate prin testament moștenire României, dar acceptate cu bucurie de Franța, împreună cu tot ce se afla în atelierul său, după refuzul guvernului comunist al României anilor 1950 de a accepta lucrările lui Constantin Brâncuși după moartea sculptorului.

În România, în epoca realismului socialist, Constantin Brâncuși a fost contestat ca unul din reprezentanții formalismului burghez cosmopolit. Totuși, în decembrie 1956, la Muzeul de Artă al Republicii din București s-a deschis prima expoziție personală Brâncuși din Europa. Abia în anul 1964 Constantin Brâncuși a fost „redescoperit” în România ca un geniu național și, în consecință, ansamblul monumental de la Târgu Jiu cu „Coloana (recunoștinței) fără sfârșit”, „Masa tăcerii” și „Poarta sărutului” a putut fi amenajat și îngrijit, după ce a fost lăsat în paragină un sfert de veac și fusese foarte aproape de a fi fost dărâmat.

Locul lui Constantin Brâncuși în sculptură precum și mesajul spiritual al acesteia

Constantin Brâncuși a eliberat sculptura de preponderența imitației mecanice a naturii, a refuzat reprezentarea figurativă a realității, a preconizat exprimarea esenței lucrurilor, a vitalității formei, a creat unitatea dintre sensibil și spiritual. În opera sa, Constantin Brâncuși a oglindit felul de a gândi lumea a țaranului român. Prin obârșia sa țărănească, și-a aflat rădăcinile adânci ale operei sale în tradițiile, miturile și funcția magică a artei populare românești. Constantin Brâncuși a relevat lumii occidentale dimensiunea sacră, spirituală a realității.

Figură centrală în mișcarea artistică modernă, Constantin Brâncuși este considerat unul din cei mai mari sculptori ai secolului al XX-lea.

Sculpturile sale se remarcă prin eleganța formei și utilizarea sensibilă a materialelor, combinând simplitatea artei populare românești cu rafinamentul avantgardei pariziene.

Verticalitatea, orizontalitatea, greutatea, densitatea cât și importanța acordată luminii și spațiului sunt trăsăturile caracteristice ale creației lui Constantin Brâncuși.

Opera sa a influențat profund conceptul modern de formă în sculptură, pictură și desen.

În anul 1957, Constantin Brâncuși îl cheamă pe arhiepiscopul Teofil Ionescu, slujitor la biserica ortodoxă românească, se spovedește și se împărtășește, apoi îi mărturisește că moare „cu inima tristă pentru că nu mă pot întoarce în țara mea”.

La data de 16 martie 1957, Constantin Brâncuși se stinge din viață la ora 2 dimineața, iar în data de 19 martie este înmormântat la cimitirul Montparnasse din Paris.

Constantin Brâncuși - Romanian sculptor (1876 - 1957)

Constantin Brancusi - original name Romanian Constantin Brâncuși (born: February 19, 1876, Hobița - Peștișani - Gorj, Romania, died: March 16, 1957, Paris, France), pioneer of modern abstract sculpture whose works in bronze and marble are characterized by a restrained, elegant use of pure form and exquisite finishing.

A passionate wood-carver, he produced numerous wood sculptures, often with a folk flavour, and he frequently carved prototypes for works later executed in other materials. He is best known for his abstract sculptures of ovoid heads and birds in flight.

Early life and works

Constantin Brâncuși's parents, Nicolas and Maria Brâncuși, were peasants who lived in the Romanian countryside; like other village children of that time, Constantin did not go to school. From the age of seven he worked as a herdsman, first watching the family flock, then working for other people in the Carpathian Mountains.

It was then that the young shepherd learned to carve wood, a popular art in rural Romania for making spoons, bedposts, cheese presses, and facades of homes, all of which were ornamented with carvings.

The style of these ornaments would influence several of Brâncuși's works. In his tastes, his bearing, and his way of life, he would forever maintain the uncomplicated tastes of his origins.

When he was nine years old, Constantin Brâncuși went to Târgu Jiu, a town near Peștișani, in the Oltenia region of Romania, to look for work. First he worked for a dyer; two years later he went into the service of a grocer in Slatina; and then he became a domestic in a public house in Craiova, Oltenia's chief town, where he remained for several years.

He retained his taste for working in wood and undertook elaborate carving projects, such as the construction of a violin from an orange crate. Such feats attracted the attention of an industrialist, who in 1894 entered him in the Craiova School of Arts and Crafts. In order to attend the school, Constantin Brâncuși had to learn how to read and write on his own.

In 1896, at age 20, Constantin Brâncuși began to travel for the first time: he went to Vienna on the Danube and hired himself out as a woodworker to earn money for his stay. Since his ambition was to be a sculptor, in 1898 he entered the contest for admission to the Bucharest School of Fine Arts and was admitted.

Although he was far more attracted to the work of the "independents" than to that of the academicians at his school, he nevertheless studied modeling and anatomy seriously.

In 1903, on his return from military service, Constantin Brâncuși's interest was aroused by the fame of Auguste Rodin, which had spread from Paris to Bucharest. Rodin's audacious conceptions inspired the enthusiasm of the avant-garde and the indignation of the academicians.

The example of Rodin inspired Constantin Brâncuși to become curious about what was going on in the art world beyond the boundaries of his country, and so he went to Munich, Germany, where he stayed until the spring of 1904.

He then decided to go to Paris, a costly trip for a man of modest means. He made the greater part of the trip on foot, with his pack on his back, and had to sell his watch to pay for a boat crossing on Lake Constance. He arrived in Paris in July.

Constantin Brâncuși entered the École des Beaux-Arts, where he again entered an academician's workshop, that of Antonin Mercié, who derived his work from Florentine Renaissance statuary. Brâncuși worked with him for two years, but in order to earn a living he worked odd jobs. Orders for portraits from a few compatriots also helped him through difficult times.

In 1906 he exhibited for the first time in Paris, in the state-sponsored Salon and then at the Salon d'Automne. With a spirit that was still quite Classical, but showing great energy, his first works were influenced by the sinewy work of Rodin. In order to get away from that influence, Constantin Brâncuși refused to enter Rodin's workshop, for, he said, "one can do nothing beneath great trees."

In 1907, commissioned to execute a rich landowner's funeral monument in the Buzău Cemetery in Romania, Constantin Brâncuși sculpted a statue of a young girl kneeling, entitled *The Prayer*, which represented the first stage of his evolution toward simplified forms.

He participated for the first time in the *Tinerimea Artistică* exhibition, an annual event for new talent, in Bucharest, and rented a workshop in the Montparnasse area of Paris. Rodin's influence appeared in Constantin Brâncuși's work for one last time in 1908, in the first version of the *Sleeping Muse*, a sculpture of a woman's face in which the features suggest an unformed block of marble.

Also in 1908 Constantin Brâncuși executed his first truly original work, *The Kiss*, in which the vertical figures of two entwined adolescents form a closed volume with symmetrical lines. In one of his first experiments with direct carving, he affirmed the pure, organic use of form that was to become his trademark and that would influence the work of numerous artists, most immediately a series of sculptures executed by his friend Amedeo Modigliani starting in 1910.

Maturity

In 1910 Constantin Brâncuși executed a seminal version of the *Sleeping Muse*. The sculpture is an isolated, ovoid-shaped head executed in bronze, with details of the face drastically reduced so that the work has polished, pristine curves. Constantin Brâncuși would experiment with this ovoid form frequently over the years in both plaster and bronze.

In 1924 he created a pure marble ovoid shape devoid of any detail entitled *Beginning of the World*; as the title suggests, for Brâncuși, this ovoid mass represented the very essence of form, or a sort of primal foundation of form that the artist did not care to alter with traditional sculptural techniques of modeling.

Constantin Brâncuși extended his experiments with simplifying forms to his exploration of the bird in 1912 with *Măiastra*, a sculpture named after a miraculous bird from Romanian popular legends. The first version of the work was made of marble, with the bird, purified in form, represented with its head raised in flight. Constantin Brâncuși followed this with 28 other versions over the next two decades.

After 1919, his birds evolved into a series of polished-bronze sculptures, all entitled *Bird in Space*. The elliptical, slender lines of these figures put the very essence of rapid flight into concrete form.

During these years of radical experimentation, Constantin Brâncuși's work began to have an increasingly large, international audience.

In 1913, while continuing to exhibit in the Paris Salon des Indépendants, he participated in the Armory Show in New York, Chicago, and Boston, showing five works including *Mademoiselle Pogany*, a schematized bust that would have numerous variations. Already known in the United States, Constantin Brâncuși found faithful collectors there over subsequent decades. Meanwhile, critics around the world attacked the radical nature of his work.

Above all, Brâncuși loved carving itself, which required, he said, "a confrontation without mercy between the artist and his materials." He often carved in oak or in chestnut objects that he would later treat in bronze or marble.

His work reflected the African tradition of direct carving. Indeed, like many avant-garde European artists at the time, Constantin Brâncuși was interested in the "primitive" qualities of African arts. His first sculpture in wood, *The Prodigal Son*, in 1914, was very close to abstraction; it is a piece of rudely carved oak with the scarcely perceptible features of a human being. He would follow this path with a whole series of wood sculptures that are among his strangest works.

He attached great importance to the wooden base of a sculpture and always constructed it himself, sometimes out of five or six superimposed pieces. (Constantin Brâncuși even constructed his furniture, most of his utensils, and his pipe with his own hands.)

In 1918 he sculpted in wood the first version of the *Endless Column*. Created through the repetition of superimposed symmetrical elements, this column, inspired by the pillars of Romanian peasant houses, embodied the need for spiritual elevation that Brancusi often expressed in his works.

Constantin Brâncuși's contribution to the Salon of 1920, *Princess X*, a portrait of an imaginary person that takes on a curiously phallic form, created a scandal. The police intervened and forced him

to remove the work because it led to improper interpretation. In 1922 he sculpted the first versions of *The Fish* in marble and the *Torso of a Young Man* in wood.

He returned to Romania for the first time in 1924, and in 1926 he visited the United States for an important exhibition of his works at the Brummer Gallery in New York.

His shipments from France involved him in a two-year court case with U.S. customs officials because a work in copper, *Bird in Space*, was so abstract that officials refused to believe it was sculpture: Brancusi was accused of clandestinely introducing an industrial part into the United States. In 1928 he again traveled to the United States, where he had numerous buyers, and won his court case.

Late life and works

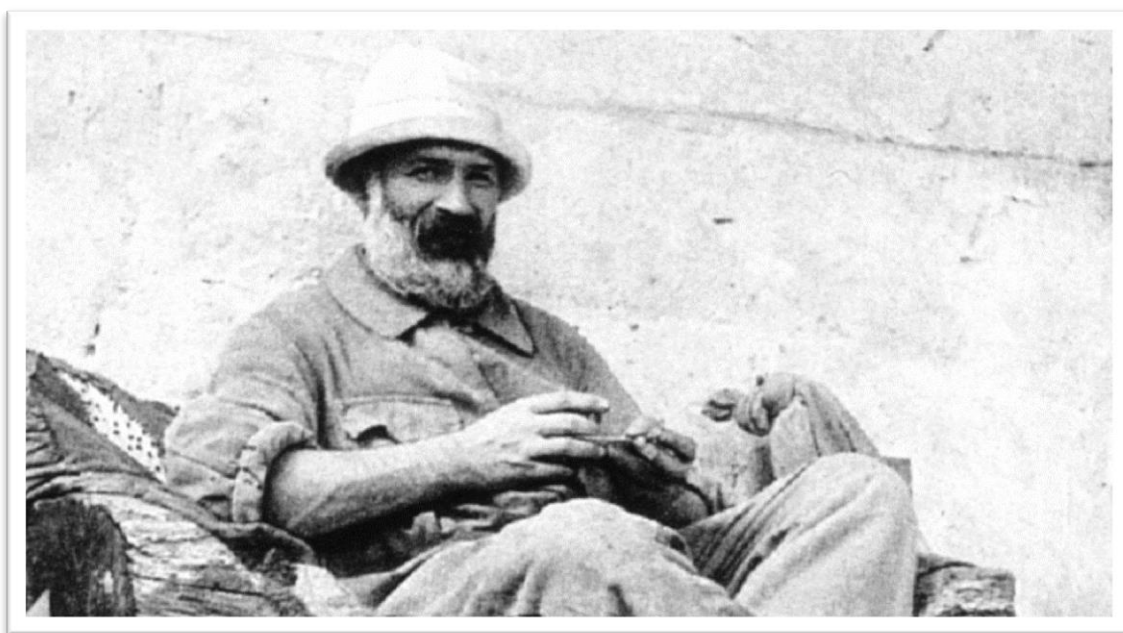
The Maharajah of Indore went to see Constantin Brâncuși in Paris in 1933 and commissioned him to create a temple that would house his sculptures. Brancusi worked several years to create this temple, and in 1937 he went to India on the maharajah's invitation. The latter's death, however, prevented Brancusi from realizing the project. In the meantime Constantin Brâncuși had returned to New York for a new exhibit at the Brummer Gallery in 1933, and in 1934 he participated in the exhibition "20th Century Painting and Sculpture" at the Chicago Renaissance Society.

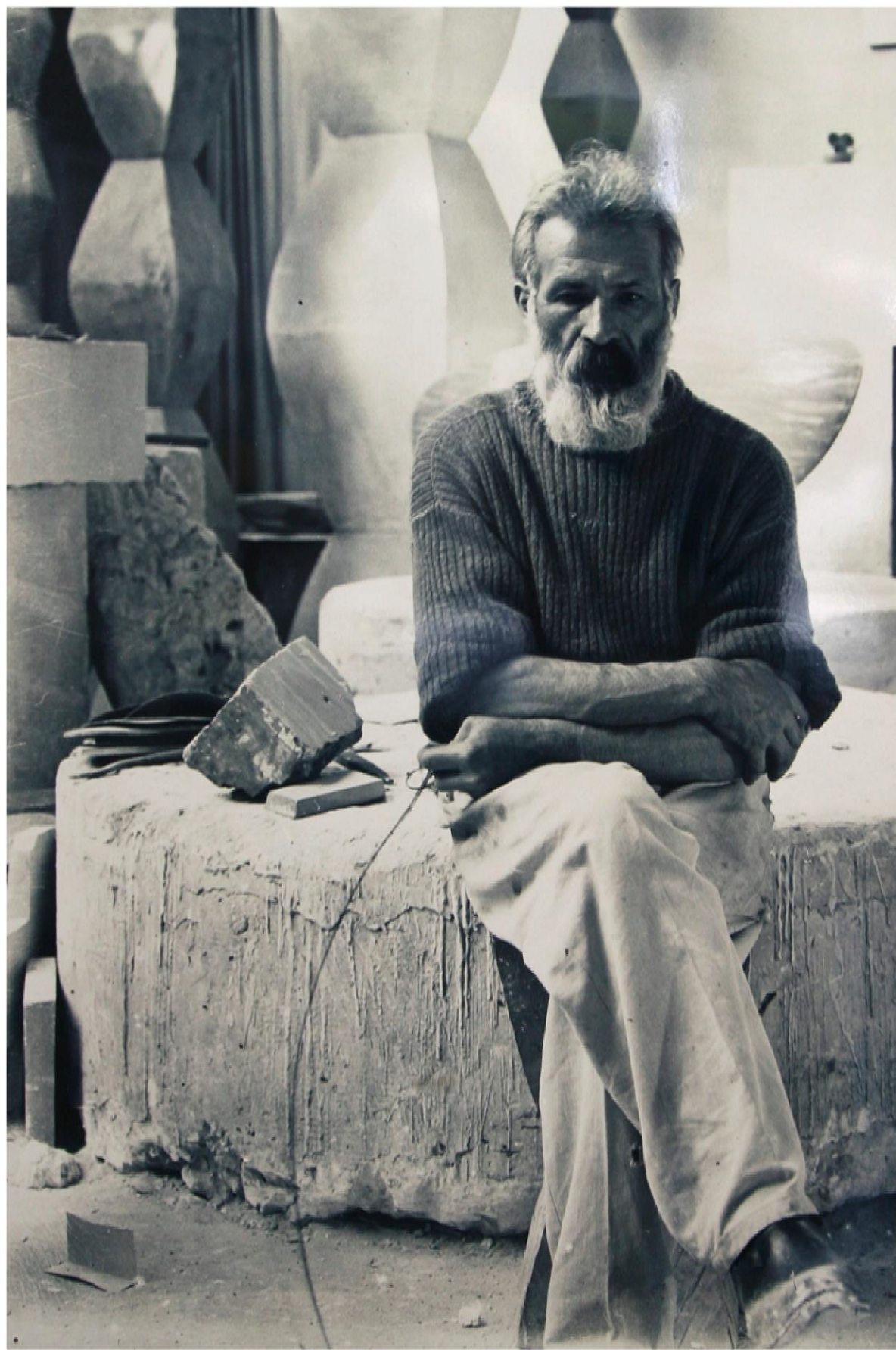
He returned to Romania again in 1937 and in 1938 for the inauguration of three monumental works in a public garden in Târgu Jiu: new enormous steel versions of the *Endless Column*, *Gate of the Kiss*, and *Table of Silence*.

In 1939 Constantin Brâncuși made his last trip to the United States to participate in the "Art in Our Time" exhibition at the Museum of Modern Art in New York.

He continued to explore his favourite themes in his late years, including the bird. His last important work was the *Flying Turtle* in 1943. Henceforth, numerous exhibitions in the United States and in Europe would secure his fame. The largest was an exhibit at the Solomon R. Guggenheim Museum in New York City in 1955. By a naturalization decree dated June 13, 1952, he acquired French citizenship.

Constantin Brâncuși willed to the Musée National d'Art Moderne in Paris everything his workshop contained (more than 80 sculptures) on the condition that the workshop itself be moved to the museum and restored to its original condition. Part of this gift included hundreds of photographic prints he took, beginning in the 1920s, of his work and studio.

SONET BRUT

Mă uit la ceas și cerul se prăvale
Cu zgomot surd în cântecul de greier,
O ceață limpede răsare-n creier
Grăind în graiul scepticelor dale.

Cu pas de lup, ca prin văzduh cutreier,
Ș-adulmec urma spaimelor din cale;
O supernovă ce se stinge-agale
Vestește iar c-a destrămat un caier.

Pe bolți, în cor, furnici se-ngână-n șoaptă,
E-o lume șuie, arșă-n gând și mare –
Potir de vin, adânc și fără toartă,

Să-l bei cu dor de dor, cu-nverșunare
Și să te miri cum, înălțat de soartă,
Te afli-n apa ce visează sare.

PETRIC, Gabriel,
eseist, redactor al Revistei
Semne-EMIA, Deva

BALADĂ ÎN OGLINDA RETROVIZOARE

Faruri de ceaţă colecţionez
Ceaţa mereu în calea mea se strânge
Orbecăind prin veştedul ei miez
Se tamponează clipele în sânge

Pe-autostrăzi de-o viaţă tot alerg
Mi-am rupt aniversările pe ele
E veacul instabil ca un aisberg
Desprins cândva din îngheţate stele

Spânzură-n nori un greu indicator
La semnul forma cerului întreg
Sub care-ncep o pantă să cobor
Chiar dacă nu-ndrăznesc să-l înţeleg

Şi clătinându-şi apa ei puţină
Oglinda asta vag retrovizoare
Îşi varsă doar măsura de rugină
Între intermitente semafoare.

BALADA ÎNSTRĂINĂRII

Să ai prieteni şi să fii departe
De străzile pe unde-i ştii cuminţi
Visând frumoşi ca nişte tineri prinţi
Închişi în turnul dinspre miazăcarte

Să-i strigi în gând prin ţările uscate
Călăuzit de amintirea lor
Când ție-ţi bate viaţa din picior
Atins de cântec şi singurătate

Să te întorci fără a da de ştire
Să-i vezi purtându-şi palidele vini
Sperând că pleci şi ascultând străini
Cuvântul tău de lacrimi şi iubire.

FRĂŢILĂ, Adrian,
poet, Târgu-Jiu

BALADA TINEREȚII

Sunt tânăr, iar zăpada-i prăpastie fierbinte
În trupuri de fecioare stârnită dinadins
Aș re'nvia din șapte perechi de oseminte
Cum n-are loc amurgul în sufletu-mi aprins

Vin lebede să-noate prin lacrimile noastre
Când bumerangul verii a mai închis un cerc
Cu genele schimbate în fulgerări albastre
Eu adâncimea mării pe-aproape o încerc

Sunt tânăr, lângă umeri salcâmul se deschide
Însă mă rod ca viermii-ntrebările și țip
Câți robi își veșniciră genunchii-n piramide?
Cât aur scos la soare se-ntoarce în nisip?

Dar provocând osânda răspunsului să vină
Și tras pe roata vârstei îndur acel răspuns
Pădurea îmi vestește din stele de rășină
Că peste toate astea sunt tânăr – și-i de-ajuns.

BALADA SOLDAȚILOR DE PLUMB

Ioanei

Pe colțul mesei e război
Armata luptă glorioasă
Toate păpușile-au fugit
În cel mai tainic loc din casă

Ochi cenuși țintesc ușor
Prin țevi umplute cu tăcere
Soldații dintr-un plumb mai nou
Încolonați pe etajere

Aproape toți au și uitat
Ce îi asmute la bătaie
Dar cad întruna de pe cai
Și brațele mereu se-ndoaie

Primesc un ordin scurt și orb
Să rupă rândul ca să moară
Iar asta de mai multe ori
De dimineață până-n seară

Și plâng în somn visând că n-au
Măcar o inimă – să-i doară.

BALADA PUSTIULUI

Aflând că ei aveau mai multă faimă
Decât visa o-ntreagă dinastie
I-au surghiunit pe cântăreți, pe sculptori
Mai-marii lumii, -n vasta lor trufie

În cel mai arzător dintre deșerturi
Tânjeau actorii, pictorii, poeții
Fără de brațe toți și fără limbă
Abandonați pe dunele tristeții

I-au capturat și din străvechi provincii
Părea un lazaret acea pustie
Când n-a mai fost după o vreme nimeni
N-a mai fost nimeni noima să le știe

Veacuri la rând au măcinat meleaguri
Popoarele cu jale-mbătrâniră

Copiii se nășteau căzuți pe gânduri
Și preaflămânzi de forme și de liră...

Cândva din zare ultimei speranțe
Sosiră caravane orbitoare
Ce delirau că-n inima saharei
E raiul cu miresme și odoare

Coroanele au asmuțit armate
Crescând pe cai din lungile oțele
Duceau porunci să vânture deșertul
Și-un ger imens mărșăluia cu ele

Ajunseră la porțile uimirii –
Această plăsmuire nu-i nisipul!
În fața ei, de-atâta frumusețe
Le înfrunziră armele și chipul.

POEME

amin!

strigi:

*în seara de An Nou
cum se cuvine
te-am așezat la masă lângă mine*

*și ani la rând plângând pe scări
nici n-am văzut cum singură spre zări
elogiam singurătatea*

*am acceptat să dorm în ierburi mari /
să cânt din frunza de arțari...*

acum

*în rochia de carne ce dansează
nici nu observ că e trecut de-amiază
elogiind singurătatea*

elogiind singurătatea

ai strigat: *aleluia!*

ai strigat și te-a auzit Domnul

ninsori ai cerut și ți-a dat cu îndestulare

iubire ai cerut și te-a acoperit de sus până jos

Lumină ai cerut și a fost

undeva în frumoasa Iordanie
ai găsit emoția și inteligența ei

acolo ai strigat cât te-au ținut puterile:
pasăre cu o mie de aripi sunt
aleluia!

POPA, Paulina,
poet ,editor,
director al revistei „Semne-Emia”,Deva

aleluia!

să strigăm către Domnul
să-L lăudăm
să-I cântăm
psalmi de laudă

laudă pentru toate câte au fost
pentru răsărit și pentru apus
pentru secetă și pentru ploi
pentru pomii plini de floare și rod
pentru cei neroditori

laudă pentru lăstari
laudă pentru ramurile uscate
laudă pentru poem
amin!

amin!

toate intrările și ieșirile noastre au
deasupra
un cer limpede

peste pădure / cer limpede

aproape de asfințit / ierburile coboară
limpezi

brațele noastre sunt ramuri

timp nu mai este pentru hrana
ce stă pregătită pe covorul verde

ramuri tinere
se apleacă într-un ritual necunoscut

urcăm spre un cer de iarbă
cer limpede
pe care nu l-am mai văzut
până acum

până acum

ocrotitoare ca o pasăre de primăvară
față de cuibul construit cu migală în
pridvorul casei
ai zburat cât te-au ținut aripile

apoi
acoperită de temeri
ai început să scrii
despre păsările de pradă
despre teroare
despre atentate
despre batjocora părinților și neamului
nostru
despre invazia buruienilor în spații altfel
îngrijite
sau despre brațele dragostei pe care le știai
a fi ocrotitoare și vii

ai spus: *un lansator de rachete*
poate șterge o idee /
o buruiană
poate crește în glastrele unui palat
ori sub pragul de lemn al dragostei
la urma urmei totul e posibil...

iarnă veșnică
în iubirea care ar fi putut fi /
călătoria prin lumi fără nici un nume
cu vaporul pe ape seci
pe ape noi / roșii....

a început ceremonia unui cult al terorii
moartea trage la mal ca un om bun
dar tu scrii protejând cuiburile

numele fricii este pe buzele tuturor

acoperită de temeri
scrii despre iubirea
cea care ne poate salva

**INTERVAL
-poeme-**

PARABOLĂ

prea grele-mi mijesc
 cuvintele

orele tale
 orele mele
 nu se potrivesc

acum aş vrea
 să mă urnesc
 de la capăt

veghez
 cum mă acoperă încet
 cerul cernit

RĂSCRUCE

mi-e atât de adâncă
 inima
– un vuiet nălucă
 o zăpadă jinduită

cine-mi alege calea
 – întârziate smerenii

nu mă regăsesc cu noimă
 la capăt de poveste

La mulți ani,
domnule profesor!

SÂRBU, Aurelian,
*poet, redactor al revistei
Semne-EMIA, Deva*

EMBRION

să nu-mi îngâni
rânduiala
despre umbră

de fapt n-ar fi
decât un joc de-a lumina
și mâna mea
întinsă spre linii
dăre vraște acum

nu mă izbăvi
nenăscut cu temei
ci pribeag să-mi rămân
înlăuntru

n-am să zăbovesc
la mal urgisit

mă simt nedeslușit
în volbura apelor

PĂIANJENUL

m-am trezit prins
în țesătura păianjenului
- îmi iscodește lacom zbaterea
lăturalnic
răbdător
să renunț

de-a lungul unui fir
îmi nasc
șovăind
popasul între drumuri

PIRAMIDA

se prăbușește
tot ce mi-am închipuit înalt
- arhitecturi ciudate
pietre din cuvinte
urcuș șovăit
trepte opaiț

nu-mi va trece cu tihnă
năpasta asta

CEASUL GĂRII

am sosit într-o gară

din tren nu a coborât
niciun călător
nu a urcat nimeni-
încotro să pornească ?

stau pe un peron oarecare
privesc de unul singur toate trenurile
goale

în trenul acesta nu am urcat
- a venit doar o dată
când eu am rătăcit mersul trenurilor

BALADĂ

– din colivie

am eșuat
din pricina aripilor
în tot felul de locuri fără nume

n-am poftit la zbor lung
de unul singur
departe de stol-
fâlfâiri captive la nesfârșit
dintr-o colivie într-alta

nu m-a ademenit niciun cui
statornic

acum abia mă aud-
un tril hai-hui
în oglindă
și-n zborul ca joc solitar
dinaintea furtunii

GATA

stau cu storurile lăsate la ferestre
ce-aș desluși
într-o lume biciuită de zgomote ?

bâiguiei în loc de cuvinte
ură țipată
stare agresivă de fugă
căderi în genunchi
târâș ascuns
capete plecate

apoi absența mea nereușită

NOSTALGIE

nu s-au copt încă srugurii
de vin nou

dă cep polobocului
cu cel vechi
să-mbătrânim și noi de-o poveste
ticluită-n cuvinte
precum zăpezile
așezate în veac

PRIDVOR

cânt ușor
mă îngân ascuns
pe dinlăuntru

mi-e gura arsă
mult închisă-
tăceri înjumătățite
între mine
și ceilalți

eu plec mereu-
cel vechi ivit
din lumină tăcută

**AURELIAN SÂRBU
– TENTAȚIA SPAȚIILOR SINTETICE –**

Cu mai bine de cincizeci de ani în urmă, proaspăt student la filologia timișoreană, am remarcat un coleg cu alură de sportiv, care părea să fie sortit unei cariere atletice de succes. Nu bănuiam atunci că „forma” robustă ascundea un om sensibil, înclinat cu precădere spre îndeletnicirea cu metafore și spre o „practică” a limbajului cu totul aparte, caracteristici pe care i le-am descoperit, de ce să nu spun, cu surpriză și cu uimire, mai târziu. Surpriză plăcută, care m-a determinat să citesc, cu interes critic și filologic, tot ce a scris, sub semnul Euterpei, până acum. Și nu puțin. Peste zece volume de poezie, care definesc un artist al cuvântului în adevăratul sens al expresiei și care, prin originalitatea și constanța unei formule poetice proprii, s-a impus ca un condeier singular, remarcabil și prea puțin dispus să facă rabat de la poeticitatea textului.

Aurelian Sârbu a debutat în 1974 (e drept, nu cu o carte de poezie), și a păstrat, de la debutul poetic în volum, venit mai târziu, grijuliu și constant, o formulă poetică proprie, de cele mai multe ori, „necontaminată” de influențe, pe care se pare că le refuză sau le repudiază chiar. E o formulă astăzi ușor recognoscibilă, ca o pecete, prin care se adresează nu neapărat unei elite, cum afirma Radu Ciobanu, dar presupune totuși „un cer al gurii datat cu mirodeniile” (după expresia lui Tudor Arghezi), citat pe care l-am așezat în acest context în sensul existenței, la cititor, a unei informații culturale solide, care să asigure receptarea corectă a expresiei poetice. „Botezul” săvârșit de muze s-a întâmplat în 1968, când revista „Orizont” din Timișoara îi publică un grupaj de versuri. Cartea din 1974 (**Strigături din Hunedoara**) este dedicată folclorului literar comentat, pentru că Aurelian Sârbu a înțeles că menirea lui de dascăl este și aceea de a le oferi discipolilor modele de interpretare a textului, iar acest gest e multiplicat, de-a lungul carierei didactice, prin publicarea altor volume cu finalitate pedagogică, în scopul cunoașterii corecte a limbii române

BERCEA, Liviu Petru,
scriitor și istoric literar, Timișoara

(**Elemente de gramatică a limbii române actuale**, 2006, sau **Gramatica pentru voi**, 2008). Semnificative rămân însă volumele de versuri pe care Aurelian Sârbu le publică cu începere din 1993, un „debut” editorial venit oarecum cu întârziere, în ciuda faptului că autorul a fost prezent, în toți acești ani, în revistele literare cu grupaje de versuri definitorii pentru personalitatea sa artistică. De altfel, și frecvența cu care apar, mai ales după anul 2000, volumele de versuri, poate mărturisi că poetul acumulase un bagaj semnificativ de metafore, de imagini, care așteptau prilejuri propice pentru a se închea în texte și volume. Dovada că se impusese în peisajul nostru literar o face și receptarea volumelor, despre care se scriu cronici elogioase în destule reviste și i se recunoaște originalitatea și impactul expresiei. **Abisalia** și **Rotundele singurătăți** (primele volume publicate de Aurelian Sârbu, din care poetul a păstrat puține texte în antologia din 2013, **Neguțătorul de lut**), se revendică dintr-o exigență aproape spartană cu sine-și, „aparițiile în volum neconstituind pentru el o preocupare” (Radu Ciobanu); poetul se află „între infernalii și paradisiace, în clipa dramatică a lucidității și autoevaluărilor, când trăiește sentimentul târziului, îndoiala, frica...” (Radu Ciobanu), stări vizibile și în volumele următoare. Își conturase o modalitate de expresie personală, concretizată în gestul de a sculpta „în materia frazei poetice, renunțând la strălucirea tentantă a unor suprafețe, pentru detectarea unui filon mai generos și mai expresiv” (Ion Mircea). Aprecieri binemeritate și definitorii, care vin deja după primele plachete de versuri... Textele sale poetice reprezentative fac dovada unui condeier care știe să-și strunească, inteligent, cu măsură, dar imperturbabil, verbul, pe care reușește să și-l aproprie și să și-l facă prieten și pe care să-l controleze permanent pentru a-l păstra în limitele decenței expresive și ale celei gramaticale. Nu am precizat întâmplător „gramaticale”. În ciuda faptului că am auzit de nenumărate ori că „limbajul poetic e o altă limbă”, eu sunt convins că limba nu dă voie nimănui să o folosească necontrolat, să o siluiască. Limba nu dă voie nici poetului să se miște oricum în interiorul a ceea ce se numește „limbaj poetic”, iar expresivitatea acestui limbaj ține nu numai de sensurile lexemelor, ci și de capacitățile combinatorii ale cuvintelor, dependente strict de raporturile gramaticale specifice unei limbi. Aurelian Sârbu știe și simte acest lucru. E o maturitate de expresie de care poetul va beneficia din plin în volumele următoare și care devine un semn distinctiv al poeziei sale, ca reperculsiune a unei adăstări îndelungate în preajma valențelor transcomunicaționale ale limbii. Începând cu **Albedo** și, mai ales, de la **Seducția undei**, în poezia lui Aurelian Sârbu percepem un proces de decantare tematică, în sensul circumscrierii unor arii de interes, un proces de „restrângere” a acestora, care, spre surpriza cititorului, nu e deloc în defavoarea expresivității și nici nu dă impresia de „îngustare” a percepțiilor sale. Dimpotrivă, limpezirea unor opțiuni asigură, de la volum la volum, unitate și coerență textelor și întregului. E vizibilă, mai întâi, grija lui de a-și defini condiția artistică, aceea de **poet**, care presupune din capul locului renunțarea la alte formule literare. Nu se desfășoară pe spații largi, ci preferă „arderea” vulcanică (uneori lentă), gesturile semnificative, fulgurante, trăirile intense: „nu am vocație epică // vin rar / stau puțin / țîșnesc vulcanic / plec iute // mor încet și mereu / egoist solitar // sunt un poet ferecat în memorie // flacăra mea / e o zbatere-nceată // lumina ei / ține cât zborul unui lăstun / cât pacea țărmlui între un val și alt val” sau, mai târziu: „fiorul ivirii mele / vine din cuvinte - / de m-aș putea rosti în toate // stau zidit / înlăuntrul lor // evadările din labirint / le-am numit / poezie”. Deși e „ferecat în memorie”, deci într-un fel „nemuritor”, poetul simte apăsător trecerea timpului concret, terestru, percepe că totul e ireversibil, la scară umană. Și-ar vrea înapoi vârsta începuturilor, ar lua-o de la capăt cu Golgota creației, ca dovadă că nu-și reneagă niciodată condiția asumată, aceea a maturității artistice depline: „tăcerile mele sunt tot mai bătrâne / o clipă se rostogolește în alta - / mi-aș vrea înapoi cuvintele tinere / și altă răstignire de trup / și de timp”. Autodefinirile lui Aurelian Sârbu depășesc însă stricta apartenență a autorului la categoria artiștilor cuvântului; e om, înainte de toate, iar unele poeme mărturisesc despre arderi interioare din câmpul terestru: „solitară e noaptea /

cruce-a luminii mele / ochii tăi mă privesc / cu înlăuntrul lor // ți-ai primenit mătasea pielii / și unduirile - / mlădiat ascunziș / pântecul tău / tremurat". **Poet** al acestor tăceri încărcate de semnificații, ins care face din nemulțumirea de sine un *modus vivendi*, Aurelian Sârbu își scoate în față permanent neîmplinirile, și ca precursore ale unor promisiuni de viitor, dar și ca expresii ale exigenței față de condiția sa umană. Cum altfel am putea interpreta numeroase poeme sau imagini precum: „n-am terminat nimic / absențele mele înving / prin tăcere tăcerea” sau: „soarele-mi zidește în aripi / tăcere” ori: „mai inventez culori / armonii constelate - // din drum / dincolo de piscul înzăpezit / încă se zăresc umbre tulburi / zone imprecise de zbor”. Textele sale sunt jalonate de câteva repere (concepte) la care poetul recurge constant (aproape obsesiv) pentru a-și reliefa opțiunile lirice. Dacă e în primul rând un artist al **tăcerii** încărcate de semnificații (v. mai sus), Aurelian Sârbu mai are printre preferințe: **apa (lacul, marea, valul, fântâna), cerul, culoarea, lumina, noaptea, țărmlul** (legat fără excepție de **apă**), **zborul, cuvântul**. **Tăcerea** poate fi în opoziție cu contradictoriul ei, **cuvântul**: „tăcerea / strivește cuvinte”, dar de multe ori, neantonimă **cuvântului**, atinge alte posibile teritorii decât cel comunicațional; sentimentele: „întoarsă din drum / iubirea-i tăcere / străină” sau timpul: „tăcerile mele sunt tot mai bătrâne”. Din unghiul unor asemenea „realități” se ivește dorința poetului: „mi-aș vrea înapoi cuvintele tinere”. **Apa**, în numeroase ipostaze, e un mediu fascinant și predilect, o reală matrice definitorie a omului, atrăgătoare ca un magnet, care fie poate aminti, prin metafore ale prezentului concret, de începuturile imemorale ale lumii: „aștept la țarmuri vânturi prielnice - // din corabie a rămas numai ancora / jumătăți de cercuri în zare / jumătăți de val în crepuscul / noapte și zi // clivaj imperfect: / falii într-un neîncăpător / dumnezeu”, fie, uneori, de alte ere, mitologice: „tangaj domol / corăbiile se odihnesc - / să treacă vântul / sfârtecătorul de vele / aducătorul de nori // nu mai pornim din aulis - / din larg vin furtuni / eșuează corăbii // mereu cu moartea plătim / plecări și întoarceri - // porturi dorm în nisip / sub ape / sub zări”. Nu pot renunța să nu amintesc contexte minimale, care pun în valoare semnificația **apei**, în metafore remarcabile expresiv: „în grai / e val / și-s corbi / în somn” sau: „prăbușire în vis / ca-ntr-o fântână / căzută spre celălalt / cer” ori: „stăpâna mea albastră / așterne-mă odată cu ultimul val / pe nisip...” **Apa** și **cerul** sunt de multe ori entități complementare și congruente: „apa te lasă la țarm / reflux / amânat // tânjire după un / cer / limpede” sau: „s-a răsturnat cerul / izvorul își amână / țâșnirea / de parcă ar asculta în adâncuri / confidența focului ferecat // pe-aici / la răstimpuri / doar câte-un stol de egrete năpădește / luciul lacului”. Preferința pentru elementele primordiale ar trebui să genereze o formă de conviețuire cu divinitatea; referirea la divin există în poezia lui Aurelian Sârbu, dar nu găsim un dumnezeu ocrotitor și cooperant, ci o entitate de care omul s-a înstrăinat și care, la rândul ei, a abandonat (repercusiune a „alungării din rai” ?) ființa telurică: „dumnezeu / îmi ia câte puțin / din ființă / nu din ce-i el în mine” sau: „dau ocol lumii: / paralela dumnezeu nu se află pe hartă - // corăbii eșuate / țarmuri vitrege / debarcări inutile // dau ocol lumii: // doar păianjeni / doar găze / pândesc”. Dumnezeu e mai degrabă pământean, „un dumnezeu evadat din propria-i / închisoare / lăsînd gol locul / din colivia eternității”, care mai păstrează legături incerte cu eternitatea: „pisc solitar // o îngustă biserică / pentru un dumnezeu așezat bătrânește / stăpân firav...” Reluată, în fiecare volum, cu o redundanță care aduce de fiecare dată un aer nou, proaspăt, relației sau inedite aspecte expresive, **iubirea** e una dintre ariile de interes emoțional în care se pare că Aurelian Sârbu se mișcă lejer și devine confesiv și nostalgic, când vorbește de ea. Iubirea e și dorință, ideal: „te ascund tot mai târziu / în dosul pleoapelor / numai cu palmele / te mai văd” sau, mai sugestiv: „ți-aș deveni golf ferit de furtuni / corabie însetată de liniște / brațele mele / mângâieri de valuri domoale...”, dar și relație certă, deplină, pe care poetul o simte ca pe o „...cruce / ademenitoare...” sau pe care o privește cu aceiași ochi cu care ia cunoștință de creație: „n-am iubit o femeie anume - // ci un colaj / o himeră /

plăsmuită în propriul meu labirint / din fragmente difuze / decupate / din învelișul unor cuvinte...”

Am păstrat rândurile care urmează pentru două volume care-i certifică lui Aurelian Sârbu o indubitabilă biruință asupra cuvântului, două volume care-l definesc, expresiv, și-l singularizează printre poeți. Primul este antologia **Neguțătorul de lut** (2013), în care, cu rigoare și atenție sunt selectate poeme din volumele publicate până atunci, cu precădere din **Seducția undei** și din **Peisaj remanent**. Multe dintre textele păstrate au un numitor comun: **creația**, cu tot ce implică sfera ei de întindere. Preponderent este elogiul adus **cuvântului**, marcă definitorie atât a omului dintotdeauna (ca individ cu șansa comunicării verbale), cât și a limbajului poetic: „ca-n colinda nașterii mele / cuvintele-s / oglinzi pe-ntuneric - / migrează înverșunat / curg șuvoaie / dinspre mumele / născătoare de singurătăți”, dar, mai ales, purtătoare de semnificații încifrate în miezul lor de către poet: „frământ / cuvinte și lut / și ce tulburare se iscă / ce halucinare de lumină în ochi / ce neliniști...” Deși apropierea poate fi considerată facilă, exagerată ori chiar neavenită, în contextul de față, gândul m-a dus, citind unul din poemele din antologie, la „corola de minuni a lumii” și la „mirabila sămânță” care jalonează lirica lui Lucian Blaga. Taina, misterul, chiar tăcerea, până la urmă, sporesc valențele expresive latente, care zac în cuvânt: „să lași timp semințelor / să rodească / să nu rupi sigiliul tăcerii / din nepricepere / oarbă // cuvintele / doar / să le auzi cum vin / către tine / încet...” sau: „se naște noaptea lumina / pe buze cuvântul / între văzut și nevăzut / stelele se gonesc / între ele // fântâni adorm cu ape-n oglindă - / un glas ascuns răzbate deasupra”. La lectura ultimului volum, **Orologiu împietrit** (2016, Editura „Emia”), am avut senzația că mă aflu în prezența unei „clepsidre blocate” sau a unui amplu album cu fotografii ale aceleiași ființe în ipostaze diverse, care încearcă, cu insistență, să oprească timpul și să-și conserve imaginea. Textele, vreo șazeci la număr, se concentrează pe un numitor comun și mizează pe sunetul unei coarde singulare, de violoncel cu tonalități grave. Poetul face un „bilanț” al prezențelor sale de până acum, stând parcă în mijlocul unui salon cu oglinzi diferite și înregistrând toate imaginile care îl înconjoară, ipostaze, în fond, ale aceluiași personaj. Ca de mulți ani, poetul e un fidel al cuvântului, un veritabil supus al său, care și-a asumat fără condiționări acest rol constant și dificil, dar cunoaște și ipostaza demiurgică, de creator, prin cuvânt, al unui univers propriu. Drept urmare, „e greu / să mă reinventez / să mă recompun / din fragmente // ce cuvinte s-ar da noii mele ființe ? // duhul locului / îmi vămăiește umbletul // nu-mi cerceta lucrarea / eu repet începutul // se arată lumi nevăzute...” Aurelian Sârbu știe că astfel „se condamnă” la o existență inedită, carcerală, asemeni unui Iona din pântecul balenei: „păstrez / ca trofee / deasupra ușii / cătușele // refuz evadarea / din starea de melc / încolăcit în cochilie...” Existența carcerală e concomitent a artistului: „mă sufocă / lanțul cuvintelor / și mâinile sfârtecate / de piroanele repetatelor răstigniri...” și a insului obișnuit, care se află dincolo de ipostaza de poet: „urcă noaptea mea / alunec cu privirea / spre alpine zăpezi // (din munte apele / sapă cicatrici în pietre) // nu voi putea ieși la vreme / din tunel...” Poetul e la vremea maturelor tăceri, când existența alunecă aproape inevitabil spre un abis necontrolabil, starea de abandon a ființei e resimțită la orice nivel și universurile sunt dominate de detalii defavorabile: „gura uscată / mâinile prăbușite - / te țin minte / ca într-o numire grăbită / din fântâna în care nu ne întregim / formă de cer // ofilite vor fi / flori cu miros încet...” Poemele din acest ultim volum, deși își apropiază un lexic cu conotații negative nu transmit, totuși, cititorului un mesaj apăsător, pentru că paginile cărții vibrează de o înțelepciune mai presus de orice stare deprimantă: „s-au aprins lampadarele în târg / lăutarii dau încă serenade / sub balcoanele somnambulelor juliette...” La cei șaptezeci de ani ai săi, Aurelian Sârbu este încă un productiv și demn om al literelor frumoase.

DESPRE ALCĂTUIREA POEMULUI

Ladislau Daradici și rigoarea poemului

Cartea de critică literară semnată de acest autor complex (este poet, prozator, critic literar, iubitor de artă, călător prin Europa) poartă un titlu inedit: *Rezervor. Despre alcătuirea poemului*, apărută la București: Editura eLiteratura, 2016. Sufletul său este un rezervor pentru cărțile confrăților. El se consideră un călător prin creațiile altora, intră curajos în labirintul miraculos al unui poem, caută esența, amprenta unică. Fiecare poet are o amprentă care-l distinge de restul lumii. Descompune poemele pe care le prinde în plasa lui de pescar de poeți, le pipăie tăria, luminile interioare, rănilor. Tratează poemele ca pe ființe vii. Captează miracolul în rezervorul propriu. Este generos și egoist cu sine, cu ceilalți. Este flămând de literatură bună, de literatura care pune în cuvinte suferința cea de toate zilele. Ladislau Daradici își recunoaște limitele. Dar nu cedează. Este căutătorul omenescului din poemele pe care le analizează.

În carte sunt analizați douăzeci și cinci de poeți. E mult, e puțin? Este la limita supremă a lucidității. Autorul nu se joacă, este atent cu sufletele poezilor. Îi cunoaște ca ființe sensibile, flămânde de infinit, de eternitate, de miracol... Materialele sunt talonate de câte un poem ales de autor. Un mic fulger în texte. Un curcubeu de cuvinte. A rezultat o carte care poate fi considerată și ca mic tratat de istorie literară, cu timpul lucrurile vor evolua spre o imagine mai clară a literaturii. Momentan vedem cam neclar, va veni vremea când imaginea se va limpezi, marile pasiuni sau drame se vor topi, va rămâne *poemul în rezervor*. Sursă de bucurie și mărturie. Douăzeci și cinci de poeți cu sufletul pe masă, cu poemele pe umeri.

Daradici alege un motto din Mircea Eliade, semn al seriozității demersului. Cităm un scurt fragment: „*Deci triumful nesemnificativului în anumite sectoare ale artei moderne mi se pare o revoltă împotriva omului*”.

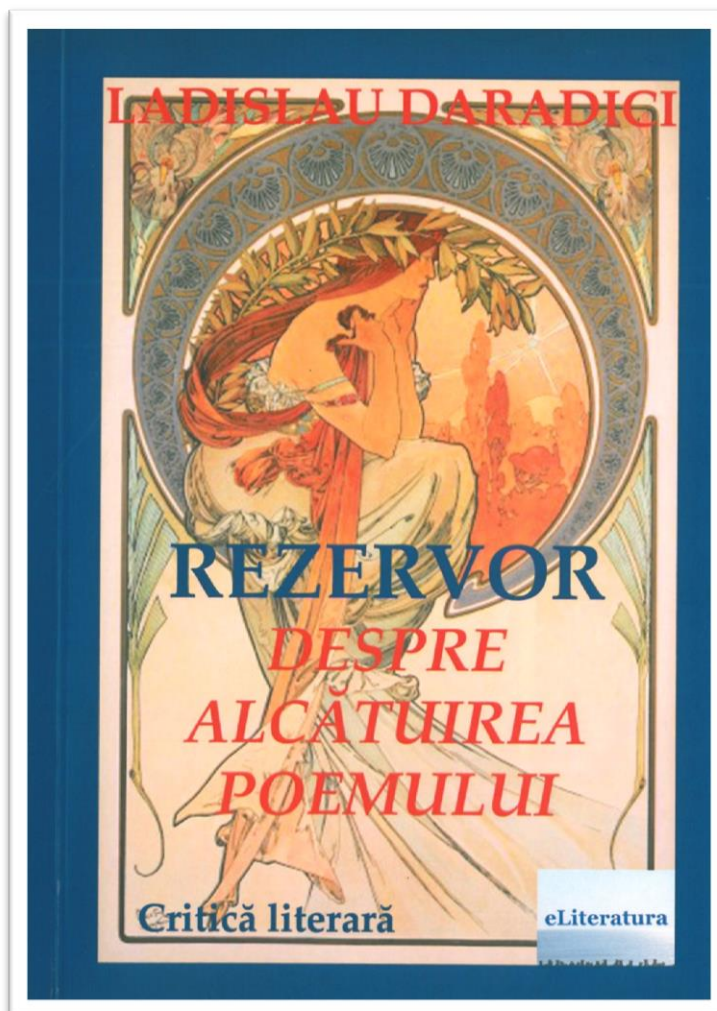
Ceea ce lasă urme luminoase este mesajul cu semnificație din opera unui scriitor, fuga de experimente post-postmoderniste, de căderea în ritualul vremii. Contează poezii care lasă urme luminoase, cei care susțin temeliile. Poezia revine la matca sa, atrăgând ruga, imnul, psalmul, tipătul, fără a refuza formele moderne și noile revelații din infosferă.

STANCU, Constantin,
poet, critic literar – *Hațeg*

Ce îl pasionează pe autorul textelor de critică literară?

Poemul care se scrie singur, hărnicia depanatorului de iluzii, realul care intră în poem, porțile cuvântului, unitate de măsură. Putem continua cuprinsul este Daradici are poet un mesaj care să-i dea o lume în mișcare. *neantia*, cu constantă, în frigului sau în ordonează haosul. vrăbiilor și al florii supraviețuiește care vede ruina moartă. Radiază și sau poemul-poemul care își între timpuri rămâne simbolul și rugăciunile. poate schimba versuri, fericirea prin cântec, există imaginației peste pedale, o poartă poate întoarce există un secret al poemului în

singurătatea ca a veșniciei. cu analiza cărții, relevant, pentru fiecare *twister*, culoarea stabilitatea într-Intrăm în expansiunea intimitatea poemul care Apare cavalerul de cireș, cel care prin poem, cel din cetatea poemul infinit clepsidră, arată eleganța nesigure, zborului, zicerile Brusc peisajul se într-un volum de poate fi asumată o frumusețe a realitatea cu prin care se mereu călătorul, alcătuirii vremea

comunicației instantanee sau nostalgia pădurilor celeste. Cititorul pendulează între carne și gând, sinele este mereu ascuns, dar se poate găsi și geometria poemului, rigoarea din poem, există curgerea spre rezervorul care dă formă concretă norului de poeme care stă în așteptare pe cerul patriei din istorii și legende.

Cititorul va descoperi în cartea aceasta o lume dinamică, paradoxală, flămândă de miracole. Daradici nu exclude punctele slabe din cărțile citate, poemul este imperfect, el vine dintr-o minte afectată de boli și fericiri personale. Interesul autorului se focalizează pe operele citate în carte. Poetul este umbra din cuvintele sale. Cititorul va ghici știința aproximativ exactă a fiecărui poet.

Despre Nicolae Băciuț aflăm unele lucruri importante: „Trei sunt temele esențiale ale poemele din volum, neputând exista una fără cealaltă: Dumnezeu, dragostea (inclusiv pentru poem) și moartea, în cele din urmă poetul reușind să-și învingă prin cântec teama și singurătatea” (p.12).

Despre Ioan Barb notează: „Ioan Barb face un solo aparte în concertul liricii noastre contemporane. E solul acestei chitare electrice care recuperează, din mers, sfâșierile sângerânde ale unei lumi fărămițate...” (p.20).

Când scrie despre Virgil Diaconu, cronicarul reține: „Poemele lui Diaconu sunt secvențe de basm modern în care cavalerul rătăcitor – în noblețea spiritului său – explorează neîncetat

același univers (și care de fiecare dată devine *altul*), această poveste reală și fantastică în același timp..." (p.76-77).

Analizând poezia scrisă de Mariana Pândaru, Daradici susține: „Se pare că păsările au devenit pentru Mariana Pândaru mai degrabă o metaforă a disperării și a resemnării, decât una a descătușării și a dragostei de viață” (p.128).

Despre Alexandru Petria aflăm: „Scriitorul este un adept al poemului de impact, experimental și experiențial deopotrivă. Un poem ca focul de artificii țâșnind undeva la capătul lumii...” (p.130).

Textele lui Daradici au apărut și în revistele literare, el ține să mulțumească redactorilor care au găzduit aceste scurte considerații semnificative, citează revistele în care au fost publicate, fiind bucuros să menționeze privilegiul pe care l-a avut și noblețea demersului cultural. Revistele care au primit cu multă căldură flash-urile au fost „Vatra veche”, „Algoritm literar”, „Zona literară”, „Pro Saeculum”, „Semne”, „Provincia Corvina”, „Orient latin”, „Cafeneaua literară”, „Caietele Columna”, „Poesis”, „Poezia”, „Convorbiri literare”, „Banat”, „Reflex” etc. Este un demers petrecut cu generozitate în mai mulți ani, într-în astfel în zona istoriei literare, a faptului că trăim un moment exponențial al literaturii române, dinamic și care se susține prin talentul, efortul și pasiunea unor oameni care s-au rupt de centru pentru a reinventa un alt centru, o literatură multipolară și spectaculoasă.

Am putea cita din fiecare poet, Daradici are capacitatea de a prinde sufletul poezilor și fluxul poeziei lor. Cititorul va descoperi o lume frumoasă în care poate evada, pentru că poemul se scrie singur, a luat-o razna și zboară în zori peste *neantia*...

Îl cităm pe autor: „Dezbrac poemele de slove și de înțelesuri, într-un gest aproape intim, final, adăpostindu-le în rezervorul lăuntric al propriei mele alcătuiți; le dibuiesc intenția și le tălmăcesc sângerarea în limita putințelor (și neputințelor) mele” (p. 9, *Argument*).

Un argument din realitatea imaginară a poemului:

Nu te mai zbate
suflet al meu
zbaterea însăși
ți-e Dumnezeu (p.91, Eugen Evu).

Septembrie, 2016

*Ladislau Daradici, *REZERVOR. DESPRE ALCĂTUIREA POEMULUI*, critică literară, București: Editura eLiteratura, 2016.

Poeții analizați: Nicolae Băciut, Ioan Barb, Valeriu Bârgău, Sânziana Bățiște, Ilie Chelariu, Raul Constantinescu, Nicolae Crepcia, Daniel Dăian, Virgil Diaconu, Octavian Doclin, Eugen Evu, Ioan Evu, Constantin Georgescu, Valentin Iacob, Mariana Pândaru, Alexandru Petria, Vasile Poenaru, Paulina Popa, Ion Popescu-Brădiceni, Liliana Rus, Aurelian Sîrbu, Ion Scorobete, Constantin Stancu, Nicolae Szekely, Virgil Todeasă.

TIMPUL CA UN GLONȚ

Mirela-Ioana Borchin, în cuvinte puține și încărcate de energie, ne transmite povestea femeii moderne în căutarea fericirii de început. Cartea sa *Apa*, apărută la Timișoara: Editura Mirton, 2016, este o carte în care se reface mitul frumuseții spirituale a femeii. Dragostea îmbracă povestea, o face agreabilă și penetrantă. Proză scurtă, textele se leagă prin personajul principal, prin căutările femeii în lumea bărbaților. Refacerea cuplului perfect produce

bucurii. Cuplul este mereu o prezență în aceste texte. Biografia este încrustată în narațiune, autoarea depășește momentul și ne oferă o secvență din societatea modernă. Bucuria întâlnirii cu jumătatea sa, bărbatul, este un semn al regăsirii în labirintul vieții și al morții. Este confirmarea formării întregului. Limitele sunt depășite, contextul pare eludat, dragostea se manifestă cu putere. Sunt parcurse etapele din viața femeii, așa cum le vede ea prin ochii arhetipului pus într-un corp fragil și tare, în același timp, de Dumnezeu. Mirela-Ioana este sinceră și își suprimă dezamăgirile, descoperind că dragostea care se revarsă spre ceilalți este mai necesară decât jocul dragostei în arena timpului propriu, special și mirific.

Cartea este un răspuns dat „artei urâtului”, atât de promovată de unele cercuri din literatura română. Vezi Cristina Nemerovski, cu ale ei cărți brutale și vulgar moderne! Pe scriitoare nu o pasionează succesul cu orice preț. Este atrasă de *taina* relației cu ceilalți: Bărbatul, părinții, rudele, colegii, studenții, celelalte femei în căutarea dragostei adevărate, familia, orașul, apa ce străbate orașul, profesorii, cărțile.

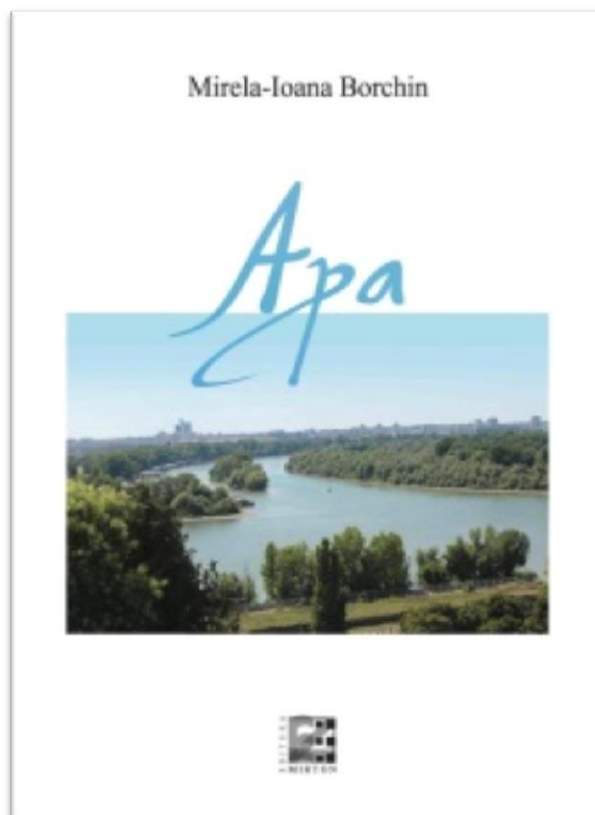
Titlu este aparent banal, în spatele lui se ascund secretele femeii! Zbuciumul sufletului poate fi potolit lângă o apă, pe malul râului care își cunoaște izvoarele. Apa poate curăța ființa de zgura vremii. Mirela-Ioana Borchin nu o spune, dar înțelegi că simbolul transmite totul: Apa este elementul vital, dă viață. Apa, lichidă, este în căutarea vasului care să-i dea forma perfectă, să o desăvârșească. Lucrurile se liniștesc în brațele bărbatului. Femeia ia forma pusă la dispoziție de Creator, prin bărbatul ei!

Eugen Dorcescu, în prefață, ne atrage atenția asupra *paradisului pierdut* la Mirela-Ioana Borchin. El scrie:

Conștiința alungării din Eden (consubstanțială memoriei filogenetice și ontogenetice) generează, în mod fatal, simțământul *nimicniciei*, care, la rândul-i, conduce, treptat, la sesizarea *caracterului iluzoriu al contingenței* și la *intuiția neantului*, a vidului. Nu-mi este limpede dacă, pe calea meditației artistice, autoarea accede, fără dubiu, și la reprezentarea *vacuității*, adică a realității ultime – infinitudinea de posibilități latente, în metafizică așteptare. Deși, într-o replică fugară, ni se oferă o creionare credibilă a conceptului: „Vacuitatea nu e neant, nu e vid. Este esența – de nedefinit – a fenomenelor învelite în materie. Spiritul”. (*Aleea personalităților*) – pagina 7.

Mirela-Ioana Borchin are o concluzie perfectă: Timpul ca un glonț!

Nu regret sfârșitul unei excursii sau al unui sejur, căci revin acasă, unde mi-e bine. Nici că s-a dus și acest Crăciun, nu regret. Fiindcă mă întorc la munca mea, adică la pasiunea pentru carte,

care-mi dă o stare de plăcută elevație. Nu voi regreta nici finalul vacanței de iarnă. La capătul ei, voi fi, din nou, printre studenți, în amfiteatre, unde mă simt în apele mele. Îi sunt recunoscătoare Bunicului că m-a învățat să fac, din hobby, o profesie... Nu mi-e greu, nu mă plictisesc. În plus, sunt iubită. Iubesc!

Doar timpul zboară, ca un glonț, spre inima mea (pagina 237).

Temele textelor scurte cu bătaie lungă sunt: *Visul, fuga, castanul, Rusalca, fotografia, pana de pescăruș, aleea personalităților, salvarea sufletului, Celosa, valurile, unda de șoc, focul...* Cu alte cuvinte, gelozia are regulile ei, focul este și el prezent! Cartea este fulgerată de *autodialoguri*, acolo sunt decriptate mesajele secrete, femeia în dialog cu femeia, o discuție pe margine de vreme, cu întrebări serioase, cu răspunsuri, cu diletantism și profesionalism, un univers special. Autoarea se opune *idolatriei*, în epoca modernă trupul femeii a devenit loc de închinare. Refuzul lui Dumnezeu s-a făcut constant prin distrugerea mitului de început, prin falsificarea chipului, a cărnii, prin minciună. Mirela-Ioana Borchin refuză idolatria, este conștientă că destinul nu poate fi ocolit.

„Scrie, dacă simți că te ajută. Dar tu nu de literatură ai nevoie!”
„Toți văd în scrisul meu, în fantezia mea, un refugiu”. „Un refugiu? Din fața cui?” „A loviturilor vieții”. „Dimpotrivă! Le deschizi larg poarta de intrare. Ai curajul să le primești, să le recunoști, să le înfrunți...” „Ai văzut cum le sorb? Până la ultima picătură”.
„«Suferință tu, dureros de dulce». Și suferința e de la El. Totul”
(pagina 27).

Iată luciditatea în fața destinului, suferința care modelează mintea și mintea pune în forme perfecte corpul!

Ceea ce definește existența în miracol este nașterea. Cu o frenezie extraordinară sunt descrise faptele femeilor într-o lume complicată și complexă:

De două ori am născut și, de fiecare dată, a fost ca-n filme. În dimineața zilei de 2 februarie 1990, pe la șase, inund patul cu un lichid sângerieu. Disper, când văd sânge, dar îmi amintesc cuvintele Academicianului Munteanu: „Copilul e perfect, numai tu ai o hibă. Și nici aceea nu-i mare, că nu-i la cap...” (pagina 96).

Nașterea este un act fundamental, el provoacă universul la mișcare, Măinile lui Dumnezeu sunt la lucru! Femeia îndrăgostită se metamorfozează, devine mamă, își dobândește statutul de monadă, de cheie, și bulversează istoria. Nașterea definește natura umană, femeia este purtătoarea miracolului, ideile tuturor se întrupează prin femeie într-un trup de carne, este taina păstrată pentru noi (vezi nașterea lui Iisus).

Reacția celor din jur este relevantă, natura are o putere care marchează ființele, energia este necreată și greu de oprit: „Pe la zece, ajung în salon. Dau buzna Ovi și soacră-mea, nevenindu-le să creadă că a mers atât de repede. Sunt fericiți că avem un băiețel. Dar soacră-mea nu se poate abține să nu-mi spună: – Ai născut ca țigăncile!” (pagina 99).

Reacția bărbatului la a doua naștere:

L-am așteptat toată ziua, ca să-i arăt copilul, de care mă bucuram tot mai mult. N-a mai apărut. Nu erau pe atunci telefoane mobile.

Presupuneam că s-a îmbătat, în periplul lui de răspândire a veștii. Și totuși, nu-l scuzam pentru lipsa lui de curiozitate de a-și vedea cel de-al doilea copil. Pe la 11 noaptea, când tot spitalul dormea, intră și el în salon, cu un halat atârând după el, și strigă-n gura mare:

– Vreau să-mi văd feciorul! (pagina 102).

Apoi, reproșul, femeia naște un „copil urât!” Privită în oglindă, nașterea se vede într-un fel în dreptul femeii, sânge și suferință. La bărbat, nașterea copilului său este o viață între paranteze, o singurătate între paranteze!

Replica femeii:

Și, ca să pun paie pe foc, toată noaptea mi-am amintit niște versuri, pe care ni le dictase, în nu știu ce împrejurare, profesorul nostru de folclor sau de dialectologie: „Lasî, barbatî, că, de-a hi în lumi pași,/ Noi copii tot om mai fași!/ Și de-așei di cari-ț' plași!” (pagina 103).

Mirela-Ioana ne pune în față măștile omului. La limită, omul își descoperă adevăratul chip, natura dobândită din complexe mituri. Vechi și noi, acceptate sau nu!

Iubirea dintre bărbat și femeie are taine. Ele se devoalează simplu, cu energie. Mirela-Ioana captează momentul, îl pune în ritual, acceptă, a primit mesaje simple și luminoase. Sufletul și carnea sunt împreună, nu pot fi despărțite în această viață, viața este un dar...

Nicăieri nu e ca pe canapeaua din atelierul tău. Totdeauna desfăcută, acoperită de perini. Verzi și albastre. Cu frunze galbene.

În fața ei, șevaletul. Pânza albă. Aș vrea să pictezi ceva. Să mă întind pe canapea și să mă pictezi pe mine. Sau măcar perinile albastre. Sau vreo două valuri verzi. Paspoalate cu alb. Ori un nufăr galben. Pe un pat de frunze verzi. Dar pânza rămâne neatinsă. Mă îmbii cu fructe.

Cu caise. Cu ciocolată. Cu mentă. Cu alune. Îmi aduci ceașca de cafea pe canapea. Fierbinte. Nu pot să mă ating de ea. Îți sorb cuvintele. Mă scald în ochii tăi. Și te înhaț, ca să uităm de toate. Până în clipa aceea unică. În care îmi spui că mă iubești. În care îți arăt că sunt a ta. Iar. Acum. Pentru totdeauna. Sărutări mereu reluate. Ca refrenul unui cântec fără sfârșit. Și lenevirea pe canapea. Ca pe o punte de vas (pagina 49).

Cartea urmărește motto-ul, direcția este prezentată de la început. Uși care se închid, soluții care sunt accesibile, viața își urmează cursul. Ca o apă. Meandrele justifică dinamismul ei, valul, energiile care pot aduce pacea. Energiile care modelează destinul. Apa, forța de început a lumii, pământul nu mai este pustiu și gol. Apa îi modelează istoriile...

Mirela-Ioana Borchin este atentă la toate aspectele vieții, le acceptă. Suferința, privită din partea bună a timpului, temperează viețile. Frumusețea dă argumente, iubirea alungă moartea, inevitabil.

Lansarea era, în mintea mea, lecția despre *Poezia lui Eugen Dorcescu*. A fost seara unui Poet de geniu. Raportat la cei mari. A fost seara unui cărturar de excepție. Unic prin postură, dicție și retorică. Nu am mai văzut pe cineva care să vorbească, atât de

expresiv, românește, de la Profesorul Tohăneanu încoace. Mă uit la studenți, atunci când Maestrul recită. Sunt fascinați. Mă uit la studenți, atunci când Maestrul vorbește despre antologie. Sunt curioși. Mă uit la studenți, atunci când Maestrul se referă la mine. Sunt mândri. Un mănunchi de suflete curate. Au văzut un Poet (pagina 144).

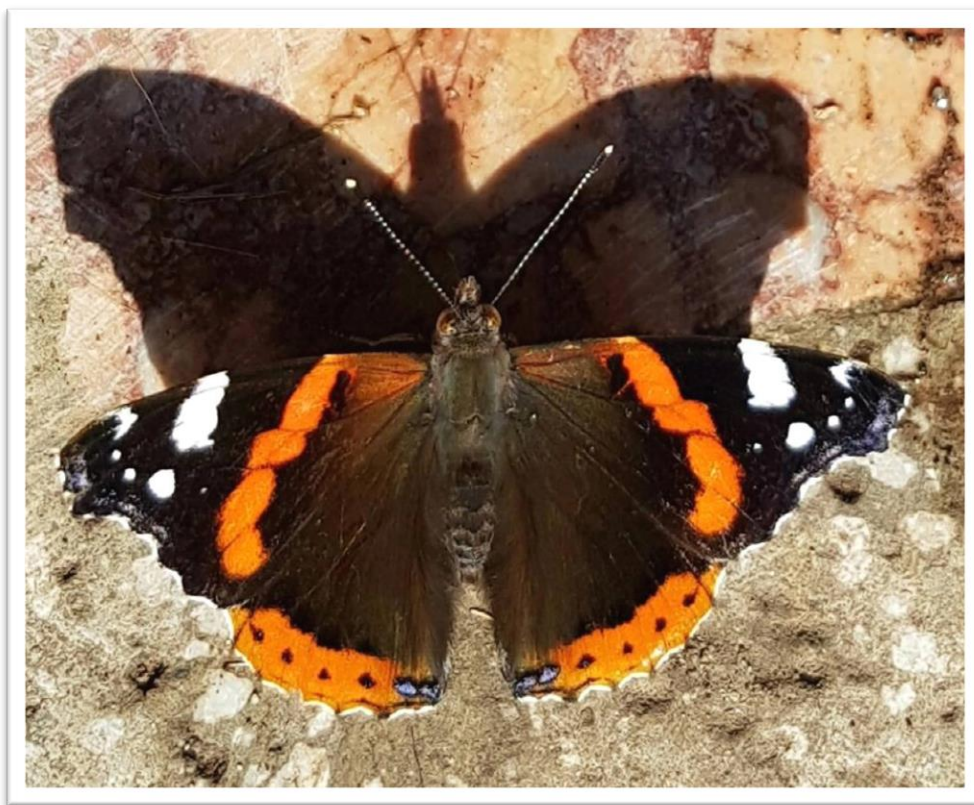
Mirela-Ioana a dorit să transmită cititorului plenitudinea vieții. Cum Dumnezeu este departe pentru unii, cum omul este poemul ieșit din cuvintele Creatorului, ea ne prezintă poetul. Este substitutul miracolului. Ioan Mureșan, poet, afirma despre poezie: *Poezia este dovada existenței lui Dumnezeu!*

Dragostea are valoare în măsura în care ucenicii (studenții) stau față în față cu Absolutul... Profesorul se mută în alte suflete... Mai tinere, mai doritoare de iubire...

Prin *autodialog*, omul se întreabă și răspunde, află... apa îl poartă mai departe, spre alte peisaje, pe alte alei...

Februarie, 2016

* Mirela-Ioana Borchin, *Apa*, proză scurtă, Timișoara: Editura Mirton, 2016, cu o prefață de Eugen Dorcescu.

UMBRA 2– din colecția NAIIV

CÂNTECE DE DRAGOSTE ȘI CUTEZANȚĂ

„Cititorule săritor la pârleaz,/ răsădește-ți luminat în gând/ saltul până la capăt,/ oricâte umbre vor acoperi locul,/ oricâți semenii vor țese pe căi/ ca să amestece depărtările,/ încrede-te în poteca fără urme/ unde năzuința celestă are izbuc!// Îndrăzneala gestului e curată/ precum drumul etern început.”

Așa își deschide Ioan Dan Bălan al său *Poem liber de ascultare* din recentul volum publicat la Editura Măiastra, Târgu-Jiu. Și după alte trei strofe în care poetul își reafirmă crezul în cuvânt și om, în dragoste și libertate, finalul e relevant pentru suflul revigorant și caracterul semnificativ al discursului său: „Aprins întru rugul ființei pământene,/ adunat vei afla de ce timpul luptă cu moartea,/ de ce universul caută prin noi, prin sine,/ precum ne căutăm unii pe alții, Consângene!”

Volumul *Pantume. Vâltori* (din care am citat) a apărut în 2015 și, în esență, rămâne fidel liniei tematice și stilistice pe care Ioan Dan Bălan și-a înscris evoluția liricii încă de la debutul editorial din 1994, cele cincisprezece cărți de poezie care au urmat recomandându-l drept un poet inconfundabil, motivat și sensibil în intimitatea alcătuirii sale. Ca dovadă, amintesc doar lucrările publicate din 2010 încoace: *Roata Soarelui* (2010), *Roata Lunii* (2011), *Autodafé* (2012), *Nu* (2013), *Bosonopoeme* (2014), respectiv, *24 de epistole pentru dezlegare de tăcere* (2014).

Parcă sfidând orientările post- și transmoderniste, neabătându-se de la drumul său, Ioan Dan Bălan este adeptul unui activism existențial, deplin solidar cu semenii (pe care-i numește *consângenii* săi), încrezător în puterea creației de a înrâuri destine. Convins că poemul nesemnificativ e un gest gratuit, amăgitor, versul său are o retorică viguroasă și suflul energizant al artistului lucid și nesupus, slobod în cuget și faptă, adept al rostirii fățișe, sub semnul unui crez sănătos și inconfundabil. Adevărate *poeme-vâltori*, așadar, frapând prin tumultul de idei și dramatismul arderii lăuntrice pe care ni le destăinuie cu un optimism (izvorât din sângere) al celui renăscut din

DARADICI, Ladislau,
scriitor, critic literar – Deva

cenușă. Trăitor în realitatea pe care și-o asumă și o consideră *Istorie* (ca orice temerar care își riscă viața din dragoste pentru Munte), Ioan Dan Bălan când se avântă pe piscuri (la propriu, dar și la figurat) și face dragoste năvalnic printre brazi (sau admiră, în compania iubitei, plâpândeale flori ale primăverii), când se adresează empatic (dar intransigent) consângenilor ori meditează pe marginea scurgerii timpului și a iminenței morții. Sincer și curat precum albastrul cerului de deasupra Kogaionului, poemul său excelează, dincolo de vigoarea intenționalității, prin prospețimea imaginii și irepetabilitatea trăirii.

Potrivit lui Bloom, scriitorii contemporani nu fac decât legătura dintre înaintași și urmași, literatura tradițională continuându-se astfel în cea modernă; este ceea ce izbuteste și Ioan Dan Bălan prin cele paisprezece *pantume* care alcătuiesc primul ciclu al volumului său. Adăugând un suflu inedit unor forme clasice, putem vorbi de o încercare de revitalizare a tradiției (printre poeții care au excelat în pantum aflându-se, în urmă cu un secol, și Cincinat Pavelescu).

Temele sale preferate sunt creația și destinul, dragostea (inclusiv ceea ce este considerată „plăcerea cărnii”), dar și spectacolul dinamic (și dinamizant) al anotimpurilor: toamna (râzând „în pieptul dimineții”), iarna (a cărei catedrală „cerne ger și vânt”), dar și primăvara, ca anotimp prin excelență al renașterii universului din afară, dar și lăuntric („Vezi? sunt mai viu iubind în primăvară/ pe pat de flori și-n curcubeu visezi/ că-s rupt de vânt când timpul dă să sară/ din țanc în țanc, lubito, să mă crezi...”).

Cu o virtuozitate (și o vitalitate) de invidiat, poetul îmbină imagini, concepte, idei, utilizând o paletă largă de mijloace semantice și sonore, în cazul său putându-se vorbi (referitor la pantum) despre o adevărată voluptate a versificației. Nimic nu lipsește din acest suvoi de rostire, din acest clocot de trăiri: alăturare de termeni eterogeni, provenind din zone tematice diferite (lumea e ridicată „la *oblânc*”, viața cântă „cu *izbucul* sub izvor”, scribul privește în jos „prin *cheutoarea* sânelui femeii” – s.n.), jocuri semantice („precum noi, două cu doi/ la Canton adun cuvinte”), construcții/ structuri proprii recuzitei simboliste („sensuri solemne”, „privire abisală”, „sogn zeiesc”, „alb ropotitor”, „suflu divin”, „bard proscris”), superlative, imagini inedite („dimineața-n haruri se desface lent”, „pădurea arsă crește-n rădăcini”), de la (mono)rime interioare („izvor covor sonor de flori”) la oximoron („diavolesc de sfântă”), enumerații („din izvoare mi s-au dus/ în hău ochit: iubirea, chinul, soarta”), inversiuni ce induc o anume prețiozitate a rostirii („celestă armonie”, „vernală boare”, „fraged simț”, „nesfârșită înviere”, „stelarul paznic”), asonanțe, aliterații („goluri gânduri”, „cerbi și ciute”, „dorul după dor”, „noian din noapte”) etc. Strofe întregi devin, astfel, adevărate demonstrații de virtuozitate poetică (precum în acest *Pantum IV*, din care citez): „A scrie cu suflet pe cer nu-i ușor/ pe toarta vieții scrisul rămâne/ din duh și har împleti-se-va nor/ azi, dinspre ieri, e gândul spre mâine// Pe toarta vieții scrisul rămâne/ prin cer fac jocuri îngeri păzitori/ azi, dinspre ieri/ e gândul spre mâine/ timpul se află-n orice, uneori// Pe cer fac jocuri îngeri păzitori/ rotesc prin mii de vieți nemurire/ timpul se află-n orice, uneori/ scrisul înalt e prins în rotire...”

La polul opus, cele cincizeci de poeme din ciclul secund (intitulat, sugestiv, *Vâltori*) sunt total eliberate de încorsetări, reprezentând tot atâtea manifeste existențiale, *cântece* ale verticalității, statorniciei și, de ce nu, ale angajării. În întregul său, ciclul e un unic poem rostit sub semnul arderii lăuntrice a artistului, și nu atât întru sine, cât pentru *consângenii* cărora se adresează discursul său. Nota umană devine astfel o constantă a poemelor, ori că ne vorbește despre frumusețea dramatismului vieții, libertatea creației sau asumarea necondiționată a iubirii (ca dar fascinant, componentă esențială a alcătuirii noastre).

Scriitor vizionar, netemător, Ioan Dan Bălan se numără printre puținii poeți din zilele noastre care mai cântă unicitatea și măreția existenței, refuzând posibilitatea de a deveni doar protagoniștii unei partide pe „tabla vieții”, unde „jocul încins/ extins peste reguli devine sângeroasă luptă”, iar arbitrul „mituiește jucătorii cu disperări și minciuni/ compromisuri,

nădejdi mascate, cârcoteli" (*Şah*). În schimb, poezia (aşa cum ni se spune într-un motto) este calea prin care poetul *îmbină* şi *transformă* cuvintele în mesaje personale către Cer.

În poemele din *Vâltori* (spre deosebire de pantume) există un dozaj precaut al lirismului, versul fiind robust, debarasat de artificii. Metafora recâştigă teren, pentru poet, râul devenind „cărarea sufletului, răcorită, udată” sau „poarta deschisă luminii curate” (*Etopee*), iar poezia şi dragostea, „lava şi minunea începutului” (*Petrapoem II*). Surprinzătoare este diversitatea resurselor retorice, dincolo de exclamaţii – „cerul şi pământul sunt Dumnezeuul nostru, iubito!” (*Muzica la Omul de Piatră*), „citorule, cu fiecare vers dăruit/ liber ți se întâmplă ceva!” (*Se întâmplă ceva!*) –, Ioan Dan Bălan fiind şi un poet al marilor interogaţii: „Cine să vadă amprenta Poetului noptatic/ unde ochiul înlăcrimat nu poate privi?” (*Sufletul străbate*); „Cine să dezvăluie semnul de întrebare/ despre crucea poeziei şi tăcerii?” (*Mă bântuie, Iubito*), „Merită să-ţi pierzi viaţa când te opreşti din zbor?” (*Pasărea visului*).

Poemele împrumută, adesea, din înţelepciunea sfătuitoare, învăţându-ne că „orice fiară are dreptul la bucurie/ oricât de anevoioasă i-ar fi cărările/ până la victima vânată” (*Veacul 21*) sau că „inima are gând ca înveliș/ şi gândul trebuie s-o urmeze/ cu credinţa câinelui faţă de stăpân” (*Petrapoem I*). Şi chiar dacă poetul declară (ca în *Pendulare*) că *are familiară nemurirea* („această coroană de spini/ care înţepă/ şi această alergare care aruncă/ de-a curmezişul comun”), se desluşeşte, în poeme, o relaţie specială cu moartea, cu metafizica ei: „Trebuie să am moartea mea/ să n-o împart precum viaţa/ între moştenitori, iubiri legale ori secrete” (*Moartea, averea mea*); „Visul mă poartă spre casă mai des/ între toţi viii şi morţii mei/ înseamnă să ne umplem unii altora sufletele/ cu bucurii/ tristeţi cât pentru fiecare viaţă/ moarte” (*Visul I*) sau „când se apropie sfârşitul să fiu luat repede/ călătoriile lungi mă sperie şi mă alungă/ din propriul trup” (*Cumva, despre sfârşit*).

Alături de consângenii spre care, neobosit, îşi îndreaptă cântul, imaginea iubitei este evocată pretutindeni, iubirea devenind condiţie a fiinţării, căci dacă „sângele poetului e poezia”, cum mărturiseşte Ioan Dan Bălan, „sângele fără dragoste devine cenuşă”. La hotarul dintre viaţă şi moarte, dragostea e fascinaţie, mirare („tac de atâta frumuseţe”, exclamă poetul în *Destăinuire*), povestea iubiţilor petrecându-se pe munte, „sfidând gerul zorilor de făurar”, printre „Oamenii de Piatră din Kogaion”, „în nebunia veşniciei”, printre lupi hămesiţi (*La steaua dimineţii*), sau printre brazi, ca în această frumoasă *Spovedanie*: „Fugeam iute din mine/ alergam speriat spre mine/ (e, în fiecare, dorinţa de a se apropia de eu)/ tu, ploaia, pădurea, noaptea şi semnele de unire/ erau chemări şi dispoziţii, pofte şi apucături/ eram primul sau ultimul temerar/ dintre îndrăgostiţii noptatici/ erai prima sau ultima dintre răătăcirile nocturne/ fugeai rapid din tine/ alergai înfricoşată spre tine/ (E, în fiecare, dorinţa de a se apropia de tu)/ apoi îmbrăţişam trunchiurile brazilor înfrăţiţi/ şi ne sărutam până răceala buzelor/ devenea fierbinţeală”.

Dintre poemele cu substrat epic (alături de *La steaua dimineţii*, această poveste stranie şi frumoasă de iubire la care am făcut referire) trebuie amintit şi *Raniţa lui Ferdinand*, impresionantă istorie a bunicului care, făcând din moarte o „pradă de război”, îşi păstra mâinile retezate la Oituz în aceeaşi raniţă cu decoraţiile de la regele Ferdinand, spunând nepotului cu limbă de viaţă şi moarte: „ai grijă la mâinile tale şi la duşmanii rămaşi/ lasă-i nepotului tău în bătaia armelor păcii/ lasă-i şi mâinile mele devenite istorie/ lasă-i şi mâinile tale ce vor deveni istorie/ cu aceeaşi limbă de viaţă/ trecută prin timp”.

Iremediabil impregnat de starea poetică, discursul lui Ioan Dan Bălan este convingător şi necesar, semn că, în răstimpul în care scrie Poezie, aceasta devine însăşi fiinţa sa, respiraţia sa, lacrima sa, spre mirarea şi încântarea noastră...

EUGEN DORCESCU
- Poetul între critica literară și necunoscut -

Următoarele considerente despre o apariție editorială de excepție le voi scrie cu bucuria unui Evrika! literar românesc. Cartea **Nirvana. Cea mai frumoasă poezie**, a scriitorului **Eugen Dorcescu**, apărută la Editura Eurostampa, Timișoara, 2015 (Selecție, Schiță biobibliografică, Notă asupra ediției și Eseu hermeneutic de Mirela-Ioana Borchin), este o rara avis pe firmamentul Bibliotecii Naționale a României, din motive teoretice, estetice, de artă, de istorie literară. Această afirmație este contrabalansată cu un PR nevăzut, neauzit, în rândul criticii literare de elită, care nu mai prididește să izvorască recenzii, festivaluri, lansări de carte mediocră, fast și premii, pentru o literatură de conjunctură, superficială, comercială, lăsând adevăratele valori să se descurce underground, să-și promoveze singure opera, pe internet, printre prieteni, așa cât să nu dispară complet.

Nu-i de mirare că nu avem o istorie a literaturii române după '89, pentru că, după aparițiile recente, ar fi cuprinși scriitorii pușcăriași, autorii de catrene agramate, care umplu revistele derizorii, dar și cei vampirici sau eroticii grobieni. Critica literară de azi trece prin aceleași hurducături sistemice ca și societatea, prin aceleași evaluări îndemnate politic sau de interese de grup, autointitulat literar.

Este trist, însă mai sunt excepții, iar volumul amplu, despre care vorbesc, poate constitui excepția care face reală regula în cultura de azi.

Nirvana. Cea mai frumoasă poezie este, în fapt, o ediție critică a operei poetului **Eugen Dorcescu**, cuprinzând o selecție din volumele de autor **PAX MAGNA** (1972), **DESEN ÎN GALBEN** (1978), **ARHITECTURA VISULUI** (1982), **CULEGĂTORUL DE ALGE** (1985), **EPISTOLE** (1990), **CRONICĂ** (1993), **ABADDON** (1995), **EXODUL** (2001), **POEMELE BĂTRÂNULUI (ELEGII)** (2003), **MOARTEA TATĂLUI – O cântare a treptelor** (2005), **PIAȚA CENTRALĂ** (2007), **DRUMUL SPRE TENERIFE** (2009), **ELEGIILE DE LA BAD HOFGASTEIN** (2010), **NIRVANA** (2014), plus o seamă de inedite.

Despre câteva din aceste volume am scris, de-a lungul anilor, întru preocuparea mea de a înțelege marele și misteriosul scris al unui poet profund, căutător al sinelui și al lui Dumnezeu.

Revenind la ediția **Nirvana. Cea mai frumoasă poezie**, despre care, iată, un selector cu prestigiu profesional întocmește azi un studiu hermeneutic de amploare, analitic și doritor decelării, fără erori, a tainelor și evoluției poetice dorcesciene; vorbesc despre demersul entuziast și competent al profesorului **Mirela-Ioana Borchin**, de la Universitatea de Vest din Timișoara.

ESEUL HERMENEUTIC, sub titlul **Eugen Dorcescu sau vocația vectorială a Nirvanei**, cuprinde o structurare interesantă a operei lui Eugen Dorcescu, în trepte creative și motivații, în simboluri poetice, metafizice, spirituale:

Poetica treptelor

Treapta întâi: Visele apelor

Treapta a doua: Visul celtic

Treapta a treia: Dulcea moarte

Treapta a patra: Adâncul. Nimicirea. Abaddon

Treapta a cincea: Thanatos

Treapta a șasea: Absența

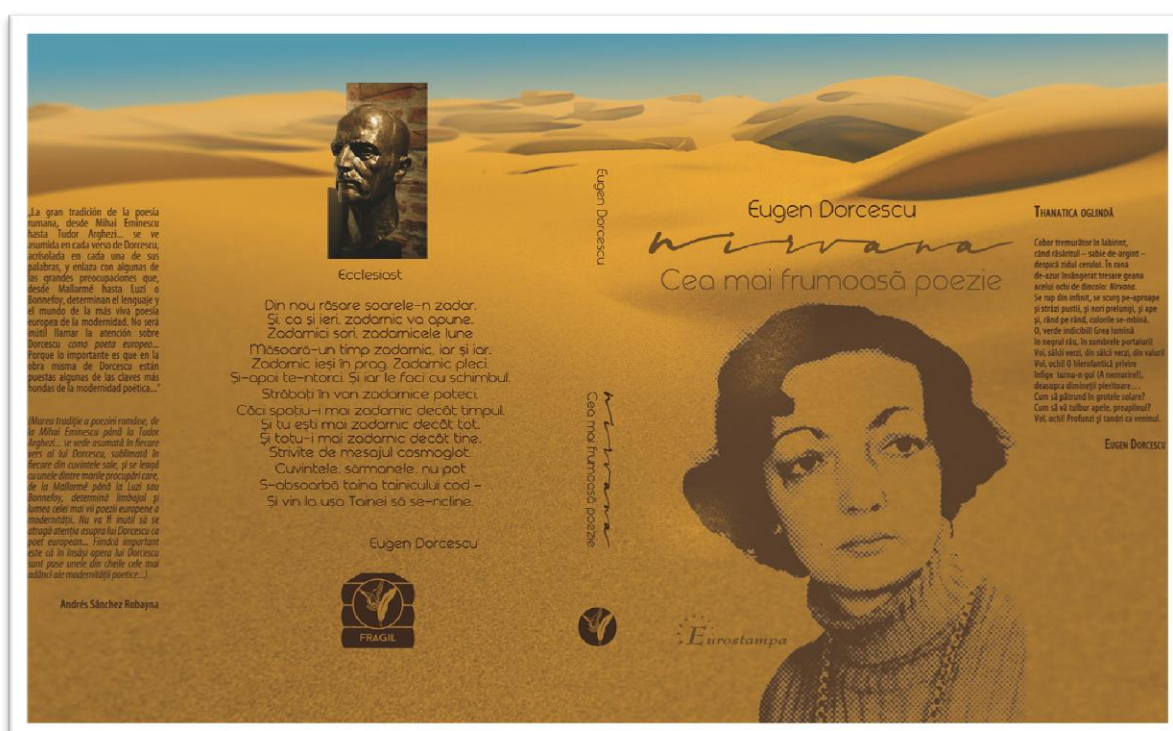
Treapta a șaptea: Bătrânul

Treapta a opta: Prima treaptă a cerului

Treapta a noua: Nirvana – impresie și expresie

Orice operă literară își află interpretări diferite, iar un cronicar rezzonează, subiectiv, în interpretare, cu autorul recenzat. Faptul că, azi, o operă de întinderea celei dorcesciene (o jumătate de secol) își găsește teoretizarea, într-un eseu, publicat alături de textele poetice selectate, nu poate fi decât o insulă edenică, în marasmul închis, ermetizat, al criticii literare din ultimii ani, blocat la literatura și teoria literară a bunicilor și părinților noștri. Apreciez acest demers inedit, pentru că este vremea să înnoim dicționarele, manualele, cursurile, plictisite de aceiași clasici, care rămân moderni, în timp ce poeți de înaltă valoare, contemporani, sunt ignorați. Poate că acum este vremea unei schimbări inovative în literatura română, schimbare fondată de oameni apolitici, dar profesioniști atestați, care să actualizeze teoria și practica literară. Așa cum este, fără niciun dubiu, doamna Mirela-Ioana Borchin.

Vremea a trecut, acumulările, mijloacele de expresie s-au diversificat, din păcate fără ca toate aceste decenii de scriere literară să fie subiect de dezbatere și încadrare teoretică. Cel mai bun exemplu este acest *Eseu hermeneutic*, pus față în față cu tot ce a consemnat critica literară despre Eugen Dorcescu, în ani.

O lucrare model de critică literară aparține lui **Laurențiu Ulici**, anul 1995, **Literatura română contemporană**, lucrare ce consemnează, pe câteva pagini, evoluția scriitorului **Eugen Dorcescu** în primele sale volume publicate, o evoluție de asemenea **în trepte**, încadrându-l în “parnasianism pe filieră barbiliană” și fiind “un poet cu apetit teoretic, nereceptat cum se cuvine, probabil din pricina aparențelor de calofilie rece și de plutire în abstract a dicțiunii”. Prima treaptă ar sta sub semnul “contemplării impersonale (...) al acuității reci a percepției, ce dă la iveală, asemenea gheții înflorind pe geam, geometrii cristaline”.

Laurențiu Ulici considera că, în primele două cărți, „ținuta severă formal (...) accentuează linia impersonală de oracol sau de ritual, sporind misterul semantic al fluxului verbal”.

A doua treaptă ar fi ilustrată de poemele din **Desen în galben** și **Arhitectura visului**, constând în revenirea eului liric mai aproape de întâmplările proprii, „temperatura lirică devine crescută și prin revelarea senzorialului și a concreteței în imagistică și diversificarea prozodică”.

A treia etapă de evoluție, și ultima, la care studiul lui Laurențiu Ulici a ajuns, se referă la reflexivitate, devenită, în **Culegătorul de alge**, “riguroasă și liberă prozodic, metaforică și descriptivă”.

Percepția lui Laurențiu Ulici s-ar caracteriza printr-o viziune distantă, treptele situându-se la atitudinea eului liric față de spațiul poetic în care creează, fără atingeri de sens metafizic analizat, ba chiar numai cu grija prozodiei de necădere în manierism, după cum și afirmă la finalul eseului.

La capătul opus, Eseul Mirelei-Ioana Borchin a transformat un volum antologic într-o ediție critică, antumă, a operei dorcesciene.

Afirmă chiar din incipit:

“Foarte multe etichete i s-au atașat lui Eugen Dorcescu de-a lungul vremii: poet metafizic, mistic, religios, modern, european. Parțial, cu finalități limitate, ar putea fi citit din toate aceste perspective. Numai că poezia lui Dorcescu instituie un orizont spiritual îndepărtat și dramatic, atinge un nivel estetic uluitor și, în complexitatea și integralitatea sa, nu se lasă cuprinsă într-o formulă literară sau de altă factură. În mod analog, și Poetul se sustrage oricărei încadrări, arătând, de fiecare dată, că este mai mult decât ceea ce s-ar putea spune despre el, dintr-un unghi sau altul”.

Cred că entuziasmul interpretării unei opere literare, atunci când exegetul analizează prin înșiși ochii autorului, ar defini optim ramele, perspectiva, mesajul și, chiar dacă riscul este să se facă literatură din literatură, iar studiul să tindă spre opinii mult prea personale, opera în sine capătă PR și impactul la cititor meritat.

Lăudabil studiul acesta, iar defalcarea, din opera lui Eugen Dorcescu, a *nouă* trepte de exprimare, de limbaj, de simbolistică, este o structurare muncită cu obstinație și plăcerea lecturii, este, de fapt, un dialog minunat între explicarea poeziei și motivațiile personale ale autorului, tandem care numai printr-o absorbție profundă a versului este realizabil, când e vorba de compatibilitatea autor - exeget.

Remarc interesant și original acest traseu eseistic, pentru un drum inițiat în brahma, un drum spiritual spre Nirvana eului liric, reperat de doamna Borchin în avatarul *acestui homo spiritualis Poet*, pe care îl susține într-un abscons ton didactic, convingător și convins în, de altfel, un produs literar rafinat, subliminal stilat, punctual și punctat prin propoziții ritmate, dintr-un singur cuvânt, menite a trasa itinerarul. Călătoria spre Nirvana, un alt arhetip, este Poezia Poeziei unei vieți de scriitor, este apogeul după care mai rămân doar

sensurile abstracte, nimic fizic, material, doar ideatica unei existențe. În acest sens, un alt *performace* al eseului constă în selecția reperelor din poezia dorcesciană, reprezentative acestei interpretări, selecție atentă, de forță, argumentativă nu numai verosimil, ci și immanent.

La finalul lecturii, parcurgând citatele și argumentele autoarei, am realizat că studiul făcut abia deschide perspectiva unei analize profunde, că această interpretare este o alegorie la unitatea scrierilor dorcesciene, a evoluției unui scris, a unui limbaj, mai mult decelate psihobiografic decât poetic.

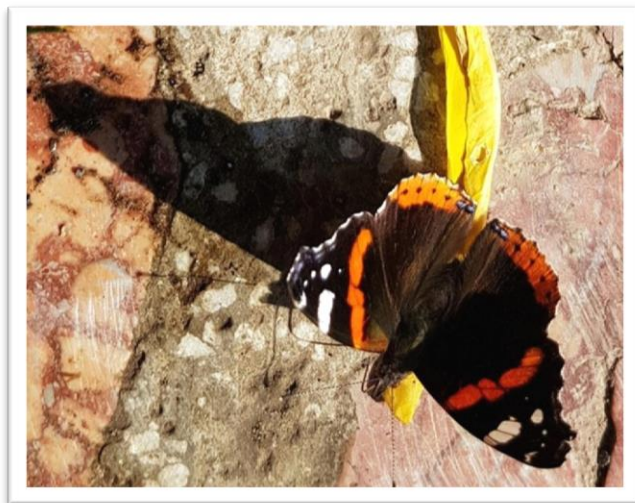
-MIB: Toate visele sunt posibile căi spre Nirvana. A cărei intuiție Poetul a avut-o foarte devreme. În timp și spațiu fiind, el a încercat mereu să acceadă veșnicia „nespațiului și a netimpului”.

Râul îl va duce până în pragul Nirvanei.

-ED: În *Ecclesiast* se spune că El Shaddai ne-a sădit în suflet gândul veșniciei, al infinitului. Așa se explică neliniștea omenească. Nimic din ce-i aici nu-l mulțumește pe muritor, ceea ce probează că, de fapt, el aparține unei alte lumi. Unii resimt mai acut, mai dureros această nonapartenență. Eu sunt unul dintre aceia. Riscând să par artificial și prețios (deși îmi încep ziua, fiecare zi, cu *Scriptura* și cu condeiul în mână), îți voi reproduce o notă la *Ecclésiaste* din *La Bible de Jérusalem*: „Ce qui, dans l'homme, est de la terre y retourne. Mais comme rien ici-bas ne peut le satisfaire, tout en lui ne vient pas de la terre, et ce qui est de Dieu retourne à Dieu”.

Este un splendid dialog, întreținut de confesiuni, de o parte și de cealaltă, un duet al intimității lirice, între doi erudiți literari, ceea ce dă cititorului un sentiment de apartenență caldă la înțelegerea poeziei, la scopul ei universal, acela de frumos uman.

Nirvana rămâne cea mai frumoasă poezie și în conștiința cititorilor, cea mai profundă finalizare lirică a unui Poet, cea mai stilată metaforă, ivită de mintea umană, ca reprezentare eternă. Și ce alt apogeu putea atinge iubirea ideală dintre doi oameni admirabili, pe care îi iubesc dincolo de timp, de vers, de scrieri, Olimpia-Octavia Berca și Eugen Dorcescu, iubindu-le iubirea?!

UMBRA – din colecția NAIIV

LILIANA NICOLAE ȘI HARUL SĂU DE A VEDEA ESENȚIALUL

Apărută ca o nouă ridicare de ștachetă în domeniul reportajului, cartea de debut a jurnalistei Liliana Nicolae intitulată „Locuri. Oameni. Povești/ Carte de reportaj”, publicată în anul 2015 la Editura Casa de pariuri literare, București, cuprinde o importantă perioadă din munca autoarei dintre anii 2007 și 2015, însumând 46 de „povești adevărate”, după cum este consemnat în nota de început a cărții.

Despre Liliana Nicolae voi nota faptul că lucrează în presă din anul 1990. A fost redactor la BBC World Service, apoi a lucrat la Radio România Actualități, în prezent fiind producător la Radio Europa FM și profesor la Școala de Studii Avansate în Jurnalism din Chișinău, unde predă reportajul radio. Publică în Dilema veche și a primit numeroase premii pentru jurnalism, dintre care amintesc „Reporter European”, acordat de Parlamentul European (în 2008 și 2013), Cel mai bun reportaj radio (Clubul Român de Presă, 2003) și cel mai bun articol de presă scrisă (Agenția RADOR, 2009).

Am avut onoarea să o cunosc la Cîmpa, când împreună cu colega sa Simona Șerbănescu a realizat un reportaj despre oierii din zonă și am văzut atunci la ea profesionalismul jurnalistului cu experiență și pasiune, îndârjirea cu care a înfruntat vicisitudinile naturii pe parcursul urcării unui munte și modul de abordare a interlocutorilor, cu înțelegere și abnegație. Dealtfel unul dintre atributele sine qua non ale jurnalistului de investigație trebuie să fie iubirea de oameni, așa cum arată autoarea în reportajul despre cel numit de Geo Bogza „prințul reportajelor” și anume Felix Brunea-Fox: „Brunea-Fox iubea oamenii. Îi iubea și îi înțelegea. Altfel n-ar fi putut să scrie despre ei.” (p. 93)

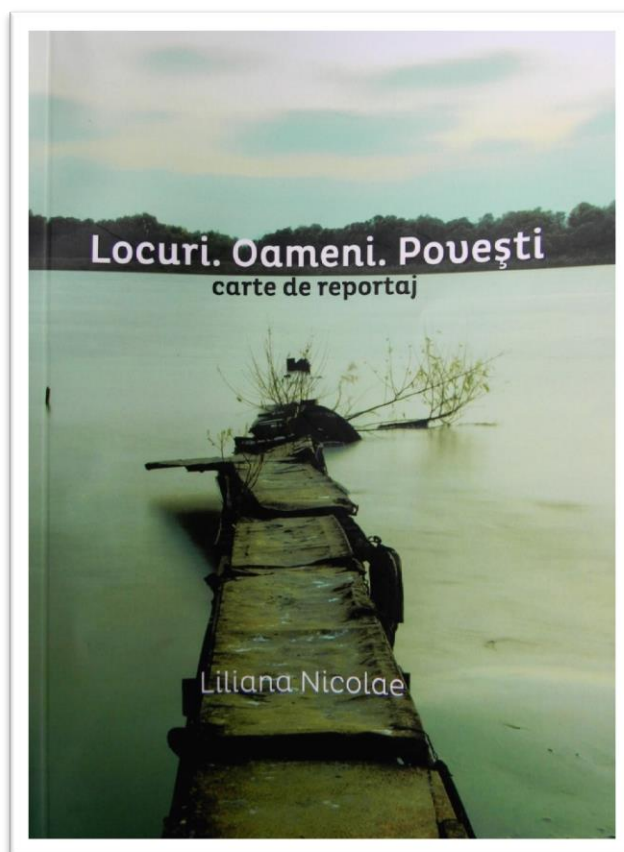
Precum un marș alert, contra cronometru, pentru cunoașterea cât mai multor „locuri, oameni și povești”, volumul debutează cu reportajul intitulat „Doamna Pagu aleargă” în care, la 86 de ani, alergătoarea de cursă lungă Elena Pagu mărturisește: „Dar sunt încă dreaptă, sunt în picioare și pot să fac un marș de zece kilometri și acum.” (p.10)

Jurnalista înaintează în teren precum un cuceritor implacabil care își consemnează victoriile odată cu fiecare poveste scrisă și pornește această campanie, am putea spune chiar de la nivelul 0, de la gurile Dunării. Aici întâlnește caii sălbatici, pelicanii, cătunele izolate de lipoveni, satele și canalele Deltei, pe care le descrie în cuvinte ce creionează imagini pitorești, asemeni picturilor lui Grigorescu, unde vibrează intensitatea trăirilor și afecțiunea pentru oameni ori locuri: „Drumul continuă unduindu-se prin Pădurea Letea. De-o parte și de alta – copaci cu crengile încurcate în liane, ca părul unei femei nepieptănate. Pădurea adăpostește copaci vechi de sute de ani. Am făcut o poză lângă un stejar uriaș, pe care am încercat – fără succes – să-l cuprind cu brațele, măcar pe jumătate.

Odată ce am ieșit din pădure – adevărate „culturi de ciulini” și cai sălbatici. S-au înmulțit în ultima vreme. Sunt peste 3000 în toată Delta, însă nimeni n-ar putea să spună o cifră exactă.” (p.13)

Fiecare reportaj din cartea Liliane Nicolae „Locuri. Oameni. Povești” a fost consemnat în urma unei călătorii distincte, cu toate acestea narațiunea pare structurată într-o singură călătorie, o unică odisee printre virgulele unui text fantastic ce poartă titlul – România – cu o singură ieșire, spre Bruxelles!

Periplul scriitoarei parcurge orașe, câmpii și dealuri subcarpatice până în munți, trecând printre „Blocurile începute pe vremea lui Ceaușescu...” (p. 74), apoi pe lângă „Clădirile maiestuoase (...) placate cu marmură (...) și vestitele turnulețe în vârf, unde și-au scris și numele...” (p. 29) ajungând în locuri fascinante ca satul Ciocănești, Sighișoara, sau Viscri, pe care le descrie mai ales prin prisma personajelor întâlnite: „Femeia e nemțoaică, așa că pentru ea programul e sfânt. De-abia o convingem să stăm de vorbă în drum spre casă. Îmi arată, undeva în stânga cetății, o casă mare, văruiată în alb: „Uite, aici a stat vechiul paznic de cetate. Pe vremuri, oamenii din sat îi dădeau porumb, grâu, cartofi sau bani ca să aibă grijă de cetate. După '90, a plecat și trebuia să rămână cineva în locul lui! E cam mult pentru mine, că trebuie să urc dealul în fiecare zi, trag și clopotul... Dar nu are cine să mai aibă grijă de cetate, că sașii au cam plecat. Înainte, eram vreo 400, acum- doar 15 suflete! În rest, 75 de români și 370 de țigani.” (p. 154)

Toate reportajele din volumul „Locuri. Oameni. Povești” sunt fascinante, mai ales prin empatia autoarei față de trăirile unor personaje, subtil disimulată în derularea narațiunii. Una dintre cele mai impresionante povestiri în acest sens este cea intitulată „Fotbalul de pe stradă”, despre acei copii ai străzii pe care i-a întâlnit la Timișoara jucând fotbal și în urma unei ample documentări, a aflat că fuseseră incluși, de către un om de mare inițiativă și curaj, într-o echipă de ce a ajuns să joace la campionatul mondial al fotbalului de stradă, jucat de oamenii străzii: „Din 2008, la acest campionat participă și echipa României. În 2008- în Australia, 2009- Italia, 2010- Brazilia, și 2011- Franța.” (p. 172)

Cel care a avut ideea alcătuirii acestei echipe de fotbal este Mihai Rosus. În această poveste este relevată psihologia vieții, pe care autoarea o surprinde cu inteligență și viziune artistică într-un interviu cu unul dintre tinerii străzii deveniți fotbaliști: „Am stat și în canale. Dar unde n-am stat!”- spune Dani. Acum, împreună cu soția lui, Cristina, locuiește într-o baracă, sub un pod de peste Bega. (...) De când s-au luat au stat despărțiți doar 12 zile, cât Dani a fost plecat, în 2010, în Brazilia, la campionatul mondial de fotbal. Când s-a întors, i-a povestit tot: și cum a fost cu avionul, că la început i-a fost frică, dar pe urmă s-a plictisit, că doar a zburat aproape 30 de ore! I-a povestit și despre statuia aia mare a lui Isus (care i-a plăcut cel mai mult!), despre ocean și despre plajă. Dar și despre mâncarea proastă pe care au mâncat-o în Brazilia. Una peste alta, pentru Dani, călătoria în Brazilia a fost ca un vis. A jucat pe Copacabana. Acolo unde a jucat și Pele. „Mi-am dorit de mult să joc sub culorile României, să cânte imnul, erau unii în tribune care strigau „Hai România!”. Îi spuneam și lui taică-meu cât de mult îmi doresc asta... A fost ceva frumos! Iar din 48 de echipe, noi am ieșit pe locul 21. N-a fost chiar rău!”

Numai că întors din Brazilia, Dani a revenit la baraca lui de sub podul de pe Bega. Într-o seară, mă duce s-o văd: „Aveți grijă să nu vă loviți! Că e întuneric... noi mai aprindem câte o

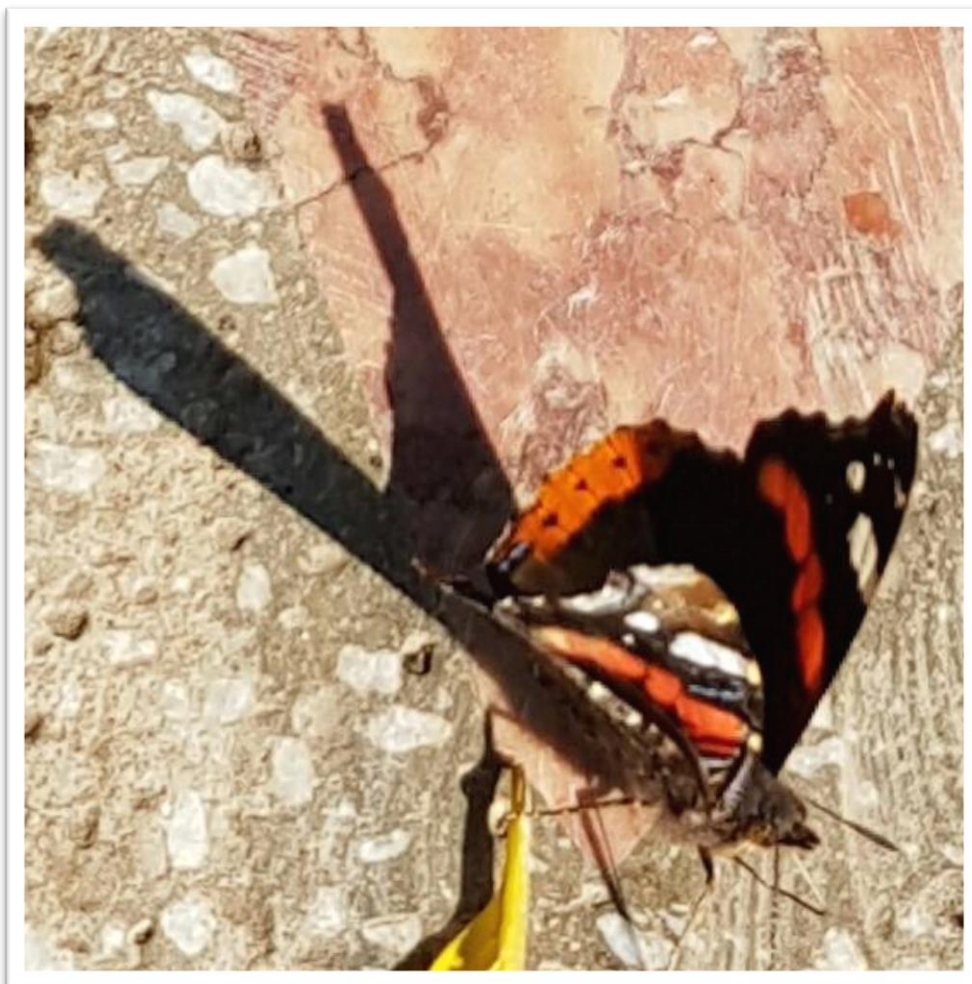
lumânare!” Baraca improvizată e plină de o grămadă de lucruri găsite pe stradă sau primite de pomană. De jur împrejur-grămezi de gunoaie printre care văd strecurându-se câțiva șobolani. „Da, stau și ei cu noi aici. Le mai dăm din mâncarea noastră. Nouă nu ne e frică de ei! Uite, aici dormim noi!” Și-mi arată niște țevi groase, care duc căldura spre oraș, spre casele oamenilor. „Ne urcăm pe țevile alea, am pus acolo niște pături, și... gata! Am făcut un culcuș! Și acolo nu ne e nici frig! Și, uite, aici facem de mâncare!” Și-mi arată un aragaz mic și murdar, cu butelie, lângă care sunt, claie peste grămadă, câteva linguri și farfurii. Și o Biblie pe care sărise ulei, în puținele momente în care cei doi tineri soți găteau. (...)

„Eu sunt hotărât să-mi schimb viața, să-mi găsesc de lucru, să am o casă... Poate mă ajută fotbalul!” (p. 173, 174, 175)

Este reprezentată în această scriere o chintesență a vieții, cu tumultul, zbaterile, urcușurile, coborâșurile și speranțele ei.

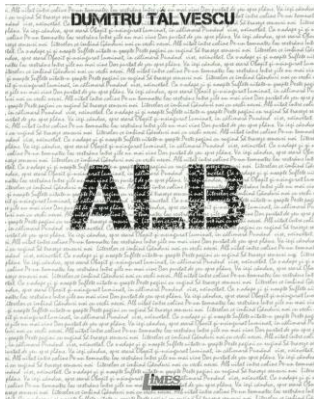
Liliana Nicolae a „cartografiat” aproape întreg spațiul Danubiano - Carpato- Pontic, cu ochiul jurnalistului experimentat și consemnează imagini, trăsături ale personajelor și întâmplări, cu o acuratețe și siguranță date de un înalt profesionalism.

Harul scriitoricesc este evident în fiecare povestire, iar acea capacitate de „a vedea”, atât de rar dată oamenilor, o recomandă pe Liliana Nicolae ca pe o scriitoare valoroasă, pentru care pasiunea și acribia întru relatarea celor văzute și nevăzute (dar înțelese) sunt calități pe care le folosește cu discernământ și dexteritate.

UMBRA 3 – din colecția NAIV

DUMITRU TÂLVESCU, STĂRI DE GRAȚIE*

Editura Limes din Cluj Napoca a scos în 2015, sub semnătura lui Dumitru Tâlvescu, versuri(le) sub vitralii intitulate „*Alb*”, cartea de limba română a opta, cu o postfață de Eugen Evu – după *Anul și copiii lui*, eseuri lirice (2009), *Drumeț între oglinzi*, nuvelă (2009), *Stăpân peste iluzii*, poeme (2010), *Gisella*, roman (2011), *Observator nedumerit*, poeme (2012), *Carul cu aur*, roman (2013), *Altfel*, poeme (2014).

Autorul s-a născut în 1954 la Brașov, însă a urmat studiile în Târgu-Jiu, la Colegiul Național „Tudor Vladimirescu” și, desigur, s-a etalat la Cenaclul Columna, ca mai toți onorabilii scriitori ai plaiurilor gorjene. În 2014 poemele grupate în *Vameș la porțile dorului* i-au fost

traduse de Baki Ymeri în limba albaneză.

Dumitru Tâlvescu exprimă o stranie egală, cu efecte de culoare sugerate doar și de fiecare dată în echilibru: „*Alb uitat între coline/ Pe-un tomnatec loc restrâns/ Între zile nu mai vine/ Dor purtat de zeu spre plâns./ Va ieși cândva, spre seară/ Obosit și-nsingurat/ Luminat, în călimară/ Punând vise, neîncetat./ (...) Literelor ce îmbină/ Gânduri noi cu vechi nevoi.*” – Alb.

Ceea ce nu înseamnă că rezonanțele bucolice nu devin strălucită materie lirică: „*Aici e frig, dar nu mi-e frig./ E o seară serafică,/ dulce și încărcată/ de miresme ce curg/ dinspre fumurile satului/ și de la stâna din culme./ Stele cu nemiluita și o liniște/ de auzi timpul cum trece.../ Aici e frig, dar nu ni-i frig.*” – Poezioară la Săcărâmb.

Există la Dumitru Tâlvescu o liniște a spunerii tulburată doar de o muzică în creștere, astrală: „*Albul cel alb, neprețuitul/ Pus la vedere el, neziditul/ Zvâcnește pe trepte, căzând ca un prost/ În lumea fătarnică și fără de rost./ Încet se ridică din cer peste locuri/ El, necuprinsul în doruri și poște/ Lumea întreagă îl pune pe gânduri/ Așteaptă ca el, din neant, s-a asculte./ (...) Astfel albul cel alb se pierde în noapte/ În negrul cel tainic și magic, la fel,/ Unde Lumina nu poate străbate/ Drumul spre roșu ori balben, violet chiar defel./ Se-agită pe margini o dungă de-albastru/ Târâtă sub praguri oranj, spre verdele ascuns/ Sunt toate culori, iar împreună. Un astru/ Născând din nou albul de zborul lor întrepătruns.*” – Curcubeu.

Când poezia este stoarsă de orice impuritate capătă și o astfel de iradiere secretă: „*Un sold mai lat își pune frigul/ Pe sub ceruri de fagi, goale/ Iar surâsuri adormite/ Încep alb, de sus să cearnă/ Noi ascunse înțelesuri,/ Și adânci și virginale!*” – Un pic de iarnă.

La Dumitru Tâlvescu, în poezie, stările de grație sunt îndelungi, grupate în întreguri lustruite în cuvinte până devin luciu de mare. Dar cu o glaciarietate a versurilor cântărită precis. În cuburi mici, măiestrite îndelung, iată poezia: „*E luna albă, iar/ Afiș stelar, în noapte/ Când zeii se adună-n vestiar/ ca să petreacă singuri, printre șoapte/ Și să aleagă pentru lume, drum de vară/ Pe care să alerge liberi și caii de povară.*” – Senin.

Poemele din „Alb” recomandă numele lui Dumitru Tâlvescu ca pe-o viitoare materie de vioară, cu parfume fine de roze extrase din culorile esențiale.

*„Alb”, autor Dumitru Tâlvescu, cu o postfață de Eugen Evu, 88 de pagini, Editura LIMES, Florești-Cluj, 2015.

Petre Țuțea**- Apologetul creștin, filozoful magistral
și gânditorul autentic
- între Dumnezeu și neamul său...**

La 6 octombrie anul 1902, în satul Boteni, Muscel, județul Argeș, s-a născut Petre Țuțea. Întâi oficial și diplomat la Ministerul Economiei Naționale, mediatorul celui dintâi tratat economic între România și URSS. Prieten cu Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica, Petre Pandrea; filosof creștin, membru activ al Mișcării Legionare, deținut politic în regimul comunist, personalitate vestită și renumită pentru ascuțimea și acuratețea spiritului și cuvântului său ("Bătrânețea și alte texte", "Tratat de economie politică", "Comentarii la Platon", "Reflecții religioase asupra culturii", "Filosofia nuanțelor", "Introducere mistică în filosofia modernă"). Cu alte cuvinte, economist, publicist, eseist și filosof creștin, Petre Țuțea este considerat ca fiind cea mai importantă personalitate a mișcării gândiriste. S-a născut în viața cea veșnică și cerească la data 3 decembrie 1991, într-o rezervă a spitalului "Cristiana" din București, așa încât, în iarna acestui an se vor împlini 25 de ani de la mutarea sa la veșnicele lăcașuri.

Despre el vorbind puțin în paginile următoare vom observa și constata că „Scriind, și-a pierdut legenda”, spunea Constantin Noica despre Petre Țuțea, pe la începutul anilor 60. Asta înseamnă faptul că Petre Țuțea ar fi trebuit să rămână în legenda sa, aceea de exponent al oralității, unul din cei mai mari ai secolului. Dar Petre Țuțea nu și-a dorit el oare, prea multă vreme poate ca Socrate, cu care a fost des asemuit, această legendă? A scrie înseamnă a domoli gândul, a-l confisca în forme pe care nu întotdeauna le va șterge vântul cel bun, dar câte altele rămân în afara literei și a cuvântului? Gândul potolit și confiscat în forma prozaică a scrisului poartă în chip vădit semnul istoriei, însă nu are totodată și încetineala acesteia. Oralitatea este însă vie, este comunicare ce duce la cuminecare (împărtășire din cuvânt) și comuniune și lucrare deopotrivă, așadar întemeiază. Petre Țuțea: o personalitate complexă la care până și flecăreala cum o numeau unii, devenea spectacol de idei, sofisme, ca și la anticul din porticele Atenei. Geniu oral, Socrate nu și-a îngăduit să scrie până la moarte pentru că-l avea urmaș pe Platon. Exponent, și el de geniu al oralității, Petre Țuțea a pierdut în cele din urmă pariul cu legenda: la bătrânețe a început să scrie.

Temnița comunistă unde a avut revelația religiosului, mai exact a incarnației lui Iisus Hristos sub suferință l-au determinat să nu lase la o parte nimic din ceea ce este omenesc: nici chiar scrisul. Sub semnul imediatului la Petre Țuțea se afla mereu raportul religie-istorie, divin-uman. Pentru istorie a avut mai întotdeauna cuvinte grele, dar o accepta. Istoria, spunea el, este plină de oameni de stat, de conducători de oști, de savanți, de artiști, de inventatori, de exploatare lacomă, de mișcări de mase, de sfinți și de infractori, la ordinul lui Dumnezeu. De aceea, popoarele care vor numai să facă istorie sunt supuse pieirii. Cultura filosofică, știința nu trebuie să slăbească sentimentul religios. Știința este seacă dacă nu este însuflețită de iubire, de pasiunea purității și de setea de absolut. Citez, iarăși din „Întâmplări obișnuite”: „Nu mi se pare

justă afirmația că excesele teologice usucă sentimentele, adică rădăcinile sufletești ale vieții. Se poate spune mai degrabă că această sinistră ispravă o face prostia științifică”. Firește, săpa, oricât de departe, la temelia pe care s-a ridicat acest hibrid religios și istoric, nu duce nicăieri. Orice demers aici este aporetic, te va îngropa, te va vâri în înfundătură. Și atunci noi ce facem? se întrebă un personaj din piesa evocată. Răspunsul lui Petre Țuțea este acesta: „Trăim. Eu nu suport soarele arzător al istoriei universale. Copacii nu trăiesc cu rădăcinile la soare. Doresc ca neamul meu să trăiască sub puterea protectoare a lui Dumnezeu. Pasiunea gloriei este copilărească. Un țăran român care se roagă sub nuc, coboară prin actul lui veșnicia în viața trecătoare. Pe el rugăciunea îl pune în contact cu absolutul și prin aceasta se purifică și se întărește. În acest sens, haina umilinței este expresia unei îndrăzneli nelimitate. Fapta lui este lipsită de conținutul zgomotos al timpului. Pasionații istoriei numesc astă trăire subistorie. Este mai exactă formula absenței istoriei. Omul religios respinge terenul nisipos al devenirii. El este.” Dacă era întrebat ce meserie are, Petre Țuțea răspundea că profesiunea lui este aceea de a fi român.

A fost mândru toată viața de naționalismul său, care nu era și un șovinism: cea mai mare minune a lui Dumnezeu- spunea el în clipele de exaltare- a fost așezarea pe pământ a românilor. Nutrea convingerea că, dacă printr-un decret divin i s-ar anula calitatea de român, ar suferi ca de o stare ebrietoasă și nu ar mai găsi, precum bețivul înveterat, drumul spre casă. Naționalistul Petre Țuțea nu a fost și rasist. În piesa de teatru “Întâmplări obișnuite”, toate personajele poartă spiritul și spusele filosofului. Rasismul, spunea el, ar fi motivat de trei direcții. Unii urmăresc întărirea neamului în vederea expansiunii, formula poporului ales justificând aici foamea de spațiu și bogăție. Alții, eugenic vorbind, interzic dreptul la procreare degeneraților, suferitorilor de morb ereditar, motivându-se estetic și economic. Și în al treilea rând, paradoxalii, care folosesc argumentul milei. Am întâlnit, încheia el, foarte puțini care să fie îngrijorați de soarta speciei om. Era tributar clasei țărănești din care își trăgea seva și pe care se clădea conceptul său de om românesc. El zice: „Comunitatea țărănească este o realitate organică. Nu seamănă cu o adunătură informă (se poate observa și aici că platonicianul din el avea oroare de topirea formelor) sau cu un azil de noapte. Sufletul țărănesc are trăsături de o mare frumusețe umană. Nu se poate vorbi de umanismul țărănesc, fiindcă sufletul țărănesc este incompatibil cu titanismul, sau cu însingurarea încărcată de deznădejde”. Am putea spune că ne aflăm cu Petre Țuțea, în fața celui mai lapidar gânditor român. Un om care a vorbit enorm în viața lui a reușit să rostească la sfârșitul ei, lucrurile esențiale despre Dumnezeu, om, moarte și eternitate în cele mai puține cuvinte. A vorbit despre om, da întotdeauna despre om raportat la logica lui Dumnezeu, despre sfânt, erou și geniu, idiot sau impostor, libertate și egalitate (pe cea din urmă nu o suporta, spunea: „nu poți să-i pui pe aceeași scară pe Kant și Iliescu”), despre cunoaștere și adevăr, despre democrație și liberalism, despre comunism, despre rugăciune și credință, despre revelație și inspirație, despre politică, despre știință, despre creație, despre tehnică. A vorbit despre toate acestea într-un mod răspicat, gândul căzând de fiecare dată peste problemă cu o verticalitate categorică, în urma căruia adevărul se evidențiază de la sine, părând să spună că, așa simplu cum este, el nu are nevoie de cine știe câte cuvinte pentru ca să poată apărea.

Toată concepția filosofică a lui Petre Țuțea stă sub această dimensiune a simplului și a răspicatului, categorie de stil care deschide drumul deopotrivă către apariția adevărului și către formularea lui. Petre Țuțea pare să redescopere pe cont propriu cele câteva adevăruri eterne în care stă lumea, această redescoperire sprijinindu-se la rândul ei pe o logică eternă, adică pe familiaritatea cu „logica lui Dumnezeu în mersul ei natural pe pământ”. Aș adăuga la toate astea un mod firesc de raportare la lucrurile ultime, deopotrivă hâtru și solemn, pe care îl provoacă și înlesnește originea sa țărănească. Petre Țuțea este țăran din Muscel școlit la Universitatea de la Berlin și care, în mod esențial, rămâne să se comporte cognitiv - ca țăran. Prin felul de a se exprima, Petre Țuțea trimite cu gândul la un personaj a lui Ion Creangă, trecut prin experiența lagărului comunist, convertit de cunoașterea cultă a Bibliei și de lectura temeinică a lui Kant. Așadar, cine a fost Petre Țuțea? Și-a pus singur această întrebare. “Pentru că om de stat nu am fost, profesor nu am fost, scriitor nu am fost, da atunci - ce sunt? Că nici ultimul parazit care crește în cutele societății nu sunt... Pesemne că sunt cineva dificil de fixat.” Într-adevăr, cineva dificil de

fixat. Sigur este că a fost cineva inconfundabil. Nu și-a vorbit niciodată de rău nici măcar tortionarii pentru ca să nu jignească poporul român, că în interiorul lui s-au petrecut asemenea monstruoziități. „La închisoare, grija mea a fost să nu fac neamul românesc de râs. Și toți din generația mea a simțit această grijă, Dacă mă schingiuiam ca să mărturisesc că sunt tâmpit, nu mă interesa, dar dacă era ca să nu mai fac pe românul, mă lăsam schingiuit până la moarte. Eu nu știu dacă vom fi apreciați pentru ce am făcut, important este că nu am făcut-o niciodată doar declarativ, ci că am suferit pentru un ideal. Este o monstruozitate să ajungi să suferi pentru un ideal în mod fizic.”

Așadar, ar fi putut, în stilul său inconfundabil, să afirme despre sine: Până și un prost vede că sunt inconfundabil... Cum singur spune, Petre Țuțea s-a revărsat în alții. Când apele spiritului său s-au retras, ele au lăsat în urmă, cristaline, șlefuite de patimă, suferință și inteligență, câteva sute de vorbe memorabile. Înțelese în dozajul lor corect, uneori cu doza necesară de umor, alteori rămânând de-a dreptul contestabile, ele pot să apere de amăgitori, de proști și uneori de excesul care stă la pândă în fiecare dintre noi. Dar mai presus de orice ele sugerează un lucru nespus de simplu și de greu de obținut: că a fi liber înseamnă a gândi totul cu mintea ta. Pentru că în acest caz chiar și eroarea, aparținându-ți este mai lesne suportabilă. Cu atât mai mult în acest vremuri în care lucrul cel mai teribil care ni s-a putut întâmpla a fost acela de a fi greșit (sau de a fi devenit victime), participând la erorile altora...

... Și iată, câteva din cugetările veșnic memorabile, înțelepte și mereu actuale ale lui Petre Țuțea

1. Se spune că intelectul este dat omului ca să cunoască adevărul. Intelectul este dat omului, după părerea mea, nu ca să cunoască adevărul, ci să primească adevărul.

2. Am avut revelația că în afară de Dumnezeu nu există adevăr. Mai multe adevăruri, zic eu, raportate la Dumnezeu, este egal cu nici un adevăr. Iar dacă adevărul este unul singur, fiind transcendent în esență, sediul lui nu este nici în știință, nici în filozofie, nici în artă. Și când un filozof, un om de știință sau un artist sunt religioși, atunci ei nu se mai disting de o babă murdară pe picioare care se roagă Maicii Domnului.

3. Acum, mai la bătrânețe, pot să spun că fără Dumnezeu și fără nemurire nu există adevăr.

4. O babă murdară pe picioare, care stă în fața icoanei Maicii Domnului în biserică, față de un laureat al premiului Nobel ateu - baba este om, iar laureatul premiului Nobel e dihor. Iar ca ateu, ăsta moare așa, dihor.

5. Eu când discut cu un ateu e ca și cum aș discuta cu ușa. Între un credincios și un necredincios, nu există nici o legătură. Țăla e mort, sufletește mort, iar celălalt e viu și între un viu și un mort nu există nici o legătură. Credinciosul creștin este viu.

6. Ateii și materialistii ne deosebesc de animale prin faptul că nu avem coadă.

7. Ateii s-au născut, dar s-au născut degeaba.

8. Eu nu detest burghezia. Eu m-am lămurit că un om care vrea să fie bogat nu este un păcătos. Spunea odată un preot bătrân: Circulă o zicală că banul e ochiul dracului. Eu nu-l concep ca ochiul dracului, eu îl concep ca pe o scară dublă. Dacă-l posezi, indiferent în ce cantități, și te miști în sus binefăcător pe scară, nu mai e ochiul dracului. Iar dacă cobori, atunci te duci cu el în infern, prin vicii, prin lăcomie și prin toate imperfecțiile legate de orgoliu și de pofta de stăpân.

9. Nu pot evita neplăcerile bătrâneții și nu mă pot supăra pe Dumnezeu că m-a ținut până aproape la nouăzeci de ani. Însă bătrânii au o supapă foarte înțeleaptă: au dreptul la nerușinare. O nerușinare nelimitată. Când mă gândesc la suferințele bătrâneții, îmi dau seama că în natura asta oarbă cel mai mare geniu este geniul morții. Faptul că murim, de cele mai multe ori la timp, este un semn al dragostei lui Dumnezeu pentru noi.

10. Eu sunt iudeocentric în cultura Europei, căci dacă scoți Biblia din Europa, atunci Shakespeare devine un glumeț tragic. Fără Biblie, europenii, chiar și laureații premiului Nobel, dormeau în crăci. Știința și filozofia greacă sunt foarte folositoare, dar nu sunt mântuitoare. Prima carte mântuitoare și consolatoare pe continent - suverană - este Biblia.

11. Există o carte a unui savant american care încearcă să motiveze științific Biblia. Asta e o prostie. Biblia are nevoie de știință cum am eu nevoie de Securitate.

12. Luther, cât e el de eretic și de zevzec, a spus două lucruri extraordinare: că creația autonomă e o cocotă și că nu există adevăr în afară de Biblie. Mie mi-a trebuit o viață întreagă ca să aflu asta. El nu era așa bătrân când a dibăcit chestia asta, că era călugăr augustin... Mie mi-a trebuit o viață ca să mă conving că în afară de Biblie nu este nici un adevăr.

13. Shakespeare, pe lângă Biblie - eu demonstrez asta și la Sorbona - e scriitor din Găești.

14. În afara slujbelor bisericii, nu există scară către cer. Templul este spațiul sacru, în așa fel încât și vecinătățile devin sacre în prezența lui.

15. Știi unde poți căpăta definiția omului? - te întreb. În templu. În biserică. Acolo ești comparat cu Dumnezeu, fiindcă exprimi chipul și asemănarea Lui. Dacă Biserica ar dispărea din istorie, istoria n-ar mai avea oameni. Ar dispărea și omul.

16. În biserică aflu că exiști.

17. Ce pustiu ar fi spațiul dacă n-ar fi punctat de biserici!

18. În afară de cărți nu trăiesc decât dobitoacele și sfinții: unele pentru că n-au rațiune, ceilalți pentru că o au într-o prea mare măsură ca să mai aibă nevoie de mijloace auxiliare de conștiință.

19. Platon are un demiurg care nu e creator, ci doar un meseriaș de geniu, fiindcă materia îi premerge. Prima idee de creație reală, au adus-o în istorie creștinii.

20. De creat doar zeul creează, iar omul imită. Eu când citesc cuvântul creație - literară, muzicală, filozofică - leșin de râs. Omul nu face altceva decât să reflecte în litere, în muzică sau în filozofie petece de transcendență.

21. Cum să fie creatura creator? „Hai tată, să-ți arăt moșia pe care ți-am făcut-o când nu eram în viață...” Păi cum să fie creatura creator?

22. Omul este un animal care se roagă la ceva. Caută un model ideal. Și uneori nimerește, alteori, nu. Cei care au descoperit modelul ideal și succesiunea fenomenului din el sunt creștinii. Creștinismul nu poate fi identificat cu nici un sistem filosofic, monist, dualist, sau pluralist. Creștinismul este pur și simplu. Despre creștinism, Bergson spune că noi îl respirăm. Are materialitatea aerului. Seamănă cu aerul. Noi suntem creștini fără să vrem. Și când suntem atei suntem creștini: că respirăm creștinismul cum respirăm aerul.

23. Creștinismul nu este ideologie, că atunci se aseamănă cu marxismul. Religia este expresia unui mister trăit, or ideologia este ceva construit.

24. A fi creștin înseamnă a coborî Absolutul la nivel cotidian. Numai sfinții sunt creștini absoluți. Altminteri, creștinismul, gândit real, este inaplicabil tocmai pentru că e absolut.

25. Suveran față de natură, supus Divinității, nemuritor și liber prin depășirea extramundănă a condiției sale - acesta este omul creștin.

26. Nimic nu poate înlocui creștinismul; nici toată cultura antică precreștină. Eu sunt de părere că apogeul Europei nu e la Atena, ci în Evul Mediu, când Dumnezeu umbla din casă în casă. Eu definesc strălucirea epocilor istorice în funcție de geniul religios al epocii, nu în funcție de isprăvi politice.

27. Iisus Hristos este eternitatea care punctează istoria.

28. Dacă nu cunoști revelat - prin grație divină - sau inspirat, nu cunoști nimic. De pildă, povestea cu mărul lui Newton, care a căzut. Nu știu unde am citit eu stupiditatea asta: „Il tomba dans une méditation profonde qui la conduit jusqu'à la loi de la gravitation universelle”. Și eu spun: dacă Newton gândea până la Judecata de Apoi, nu descoperea nimic! Dar el a fost mult mai înțelept. Când a fost întrebat cum a descoperit gravitația, a zis: Am fost inspirat. Păi scrie pe măr, sau scrie undeva în natură „legea gravitației”? Fenomenele lumii interioare și ale lumii exterioare tac. Iar omul autonom și orgolios crede că explorează lumea interioară și exterioară cu jocul lui de ipoteze și că descoperă ceea ce vrea el. El caută; dar eu spun că el caută, nu că află. Sau dacă află, trebuie să fie ca Newton, inspirat.

29. Bergson e mai cuviincios ca Aristotel și zice că democrația e singurul sistem compatibil cu libertatea și demnitatea umană, dar are un viciu incurabil: n-are criterii de selecțiune a valorilor. Deci democrația este sistemul social în care face fiecare ce vrea și-n care numărul

înlocuiește calitatea... Triumful cantității împotriva calității. Bergson a fost acuzat în micul dicționar filozofic al lui Stalin că este fascist.

30. Fără să gândesc în stilul darwinismului social, nu pot să rămân indiferent la incapacitatea democrației de a asigura selecțiunea naturală a valorilor. Democrații gândesc corpul social aritmetizat: numără capetele toate și unde e majoritate, hai la putere. Sufragiul turmei! Asta este părerea mea despre democrație.

31. Eu cred că omul este făcut de Dumnezeu și cred că Dumnezeu n-a instalat nici un drac în el. Nu pot să spun că Dumnezeu a făcut un om purtător de drac. Dacă omul este făptura lui Dumnezeu, dracul intră ocolit acolo, nu intră cu voia Lui.

32. Un filozof care se zbate fie să găsească argumente pentru existența lui Dumnezeu, fie să combată argumentele despre inexistența lui Dumnezeu reprezintă o poartă spre ateism. Dumnezeu lui Moise este neatributiv. Când îl întreabă Moise pe Dumnezeu: Ce să le spun ălor de jos despre Tine? - Dumnezeu îi spune: Eu sunt cel ce sunt.

33. În fața lui Dumnezeu, geniul este văr primar cu idiotul.

34. Binele și răul sunt conceptele pedagogiei lui Dumnezeu față de oameni.

35. Cărui bărbat nu-i plac femeile? În primul rând le iubești pentru farmecul lor, și în al doilea rând le iubești pentru că fac oameni.

36. Eu încerc o experiență: încerc să mă deparazitez de filosofie, de păduchernața metafizicii. Cioran s-a deparazitat mai demult, deși face filozofie. Un prieten de-al meu zice: te deparazitezi, dar folosești sculele ei. Da, dar dacă mă urc în tren, nu înseamnă că zeul meu este calea ferată.

37. În Evul Mediu s-a formulat de către filozofii șireți teoria adevărului dublu: secundum fidem - adevărul după credință și secundum rationem - adevărul după rațiune, ca să aibă cale liberă pentru filozofie. Adică să rătăcească până îi ia dracul... Că poți, în filozofie, să rătăcești până devii năuc. Ce-au realizat filozofii prin autonomia lor? Nimic! N-au nici un adevăr.

38. Babele evlavioase merg la absolut rugându-se, iar filozoful trăncănind silogisme.

39. Francmasoneria dorește puterea cu lozinci democrate. Nu sunt religioși, au o singură religie: propria lor doctrină. Pe dușmani îi anulează social. Au o structură supranațională, deci sunt antinaturali. Toți cei care aspiră la unitatea speciei om anulează principiul competiției între popoare; anulează însuși principiul civilizației moderne, născută prin luptă.

40. Geniul este relief, noutate, invenție, creare de epocă și stil. Nu e neapărat un înțelept, ci un suprainteligent. Geniile sunt originale, în măsura în care originalitatea este posibilă. În fond, maxima mea a fost aceasta: Dumnezeu este creator, iar omul imitator. Prin încercarea de a imita mereu Divinitatea, prin proximitatea față de divin, geniul este mai apropiat de cer; dar nu sunt în măsura în care este apropiat sfântul.

41. În fața lui Dumnezeu nu există genii, Dumnezeu lucrând nu cu genii, ci cu oameni.

42. Dumnezeu a făcut lumea și pe om; și cu om a încoronat creația sa. Și l-a însărcinat să cunoască lucrurile. De-acolo vine denumirea lor. Originea primordială a capacității de a determina numele lucrurilor, care este o operație logică; originea mistică a gândirii logice.

43. Apariția unui mare gânditor este pentru creier ca o baie pentru un om care a muncit, a asudat, s-a murdărit și se spală. Gândirea este o „spălare” a creierului. Asta mă face câteodată să cred că gândirea nu este din creier și că acest creier e numai un sediu... De ce gândirea nu e produsă de creier, care e numai un sediu? Fiindcă n-o produc toate creierele. Dacă inteligența ar fi produsul creierului, atunci între Goethe și nea Ghiță n-ar mai fi nici o diferență.

44. Am auzit odată un profesor de la Politehnică; am avut impresia că asist la un balet de urși. Dacă într-un salon, într-un colț, unul fumează și tace, ăla e inginer... Inginerul e practic, savantul nu e practic. Când i s-a spus lui Max Planck, creatorul fizicii cuantice, că s-a mai găsit o aplicație, el a spus: care e, mă? Uite care... Ca să vezi, nici nu m-am gândit!

45. Inteligența, oricât de mare nu este suficientă pentru a te curăța de prejudecăți. Cu cât inteligența e mai mare, cu atât prejudecata e mai voinică, pentru că ai aparat s-o justifiți.

46. Întrebat fiind cum înțelege gândirea, în formă pură sau în exemple, Nae Ionescu a răspuns: exemplele au fost lăsate de Dumnezeu pe pământ pentru ca ideile să fie sesizate senzorial și de proști.

47. Nu știi de ce gluma asta de-a face istorie se practică atât de mult. Dacă ai cultul istoriei, ai cultul apariției și dispariției; e consolator acest joc? Istorismul, adică perspectiva istorică asupra vieții și lumii, a dus în cimitir. Ne înecăm în istorie. Pentru că istoria nu te învață numai să faci ceva, ca popor; cu istoria tot ce însemnezi în interiorul unui popor devine discutabil prin faptul că nu poți, la infinit, să lucrezi la facerea ta, ci dispari și apare altcineva care, chiar dacă nu te înlocuiește, te prelucrează. Și dacă nu poți ieși din devenire, nu poți scăpa de tristețe; tristețea metafizică este fructul devenirii. Sunt proști istoricizanți care se consolează prin devenire. Devenim mai civilizați, nu? Sau mai culti... Adică murim ca și caprele, numai că este mare lucru că există Kant, Descartes, există Newton, mă rog, atâția mari creatori de cultură, și există și făuritorul de religie, Iisus Hristos - dar nu ne interesează!

48. Istoria e întemeiată pe istoria dintre Eva și dracul. Așa începe istoria, această rătăcire a omului, ca o damnație. Iar la apariția lui Iisus Hristos, atunci s-au suprapus teandric omul divinizat și divinitatea om și istoria a fost anulată. Emil Cioran are o afirmație extraordinară: Istoric este tot ceea ce este supraistoric. Creștinismul a punctat supraistoric, deși a apărut în istorie.

49. Sunt două mari discipline guvernate de principiul ireversibilității: termodinamică și istoria.

50. Nu este om, Kant. N-a reușit să fie om cu toată stabilitatea lui. Iar badea Gheorghe, care se sincronizează cu clopotele de la biserică, este laureat al premiului Nobel pe lângă Kant.

51. Legionarismul era în înseși ideile epocii, dar legionarismul nu putea să iasă câștigător deoarece avea la bază o eroare - naționalismul absolut, care este impracticabil. De la excesul de naționalism li s-a tras sfârșitul legionarilor.

52. La comuniști, dacă nu ești cu ei - sau nu mai ești cu ei - înseamnă că ești legionar. De ce acest „sindrom legionar” la bolșevici mă întrebați? Fiindcă legionarii sunt singurii români care n-au avut în dicționar la litera G cuvântul glumă și când îi prindea pe comuniști era vai de cozonacul lor. Dar de fapt, nici comuniștii nu știu de glumă; ăsta-i punctul lor comun cu legionarii.

53. Nu se poate spune că mișcarea legionară n-a fost puternică! N-a avut rezultate pozitive fiindcă extremismele sunt greu suportabile. Nici fascismul italian n-a durat, nici național-socialismul german n-a durat și erau similare cu mișcarea legionară. Deosebirea dintre ele și mișcare este aspectul religios al mișcării legionare. Nici fascismul și nici național-socialismul n-aveau caracter religios. Hitler era cu mituri germanice, Mussolini era ateu. Într-o întrunire se spune, Mussolini s-a uitat la ceas și a zis: Îi dau ultimatum lui Dumnezeu ca în câteva minute să mă trăsnească dacă există! Și apoi s-a uitat la ceas. Au trecut minutele și a demonstrat că Dumnezeu nu există.

54. Unde este omul, în imanență, absolut liber? Într-o bisericuță din lemn din Maramureș, unde sacerdotul creștin vorbește de mistere, de taine, și se lasă învăluit de ele ca și credincioșii.

55. Omul este liber și eliberat numai în templul creștin, acolo, în ritual, când se comunică tainele care îi învăluiesc deopotrivă și pe sacerdot, și pe credincioși. Ca să fii cu adevărat liber, trebuie să înlocuiești infinitul și autonomia gândirii cu credința în Dumnezeu creștin: „Robește-mă Doamne, ca să fiu liber!” (Imitatio Christi)

56. Libertatea eu o asemăn cu o frânghie agățată de undeva, de sus. Te poți urca pe ea la cer, participând la actul mântuirii tale creștine, sau poți să cobori în întuneric. Bipolaritatea libertății. După creștini, libertatea este vehiculul cu care poți să cobori în întuneric, dacă ești vicios. Infractorii sunt primitivii actuali, pentru că ei nu sunt adaptabili la morala zilnică și o calcă fiind liberi. Am învățat la închisoare că omul este un animal stupid, deoarece confiscă libertatea semenilor săi. Tiranul este un om absurd și lipsit de rușine. Nu îi e rușine să își chinuie semenii. Oricum suntem captivi în univers. Ne ajunge această grozăvie. Dar să intensifici această captivitate până la nivelul pușcăriei - numai omul e capabil de asemenea nebunie.

57. Libertatea omului este partea divină din el.

58. Limba română are virtuți complete, adică poate fi vehicul a tot ce se întâmplă spiritual în om. Este foarte greu de mânuit. Prin ea poți deveni vultur sau cântăreț de strănă. Limba română are toate premisele valorice pentru a deveni o limbă universală, dar nu știu dacă este posibil acest marș istoric. Dacă am fi fost un popor cuceritor... Noi, românii, nu punctăm universalitatea nicăieri. Și asta ne face sceptici. Ceea ce ne lipsește este îndrăzneala.

59. Luciditatea este o limpezire a spiritului, nimicitoare. Când ești lucid ești în fața cimitirului. A fi lucid înseamnă a-ți da seama perfect de limitele și neputințele tale. Luciditatea este o categorie dizolvantă. În măsura în care Dumnezeu trebuie primit, și nu înțeles, la Dumnezeu nu ai acces prin luciditate.

60. Mă întreba Marin Preda cum era cu macedoromânii și i-am zis: domnule Preda, macedoromânii nu sunt români, sunt super-români, români absoluți. Atât de năpăstuiți și goniți, au instinct național de fiară bătută. Iar eu și dumneata pe lângă ei, avem forță domestică de rațe. Măcăim. Am stat cu macedoromâni în temniță. Îi băteau până îi omorau, dar nu declarau nimic. Au o bărbăție perfectă.

61. A ști la scară umană, poate fi folositor - dar în nici un caz mântuitor.

62. Este mai mântuitoare o rugăciune într-o biserică din Găiești decât Platon.

63. Ideea morții absolute stă la baza smintelii moderne.

64. Heidegger spune așa: ca să ieși din anonimat, trebuie să trăiești neliniștea perspectivei neantului zilnic. El te îndeamnă, Heidegger, să trăiești murind absolut în fiecare zi!

65. Moartea mă determină să fiu esențial. M-a impresionat foarte mult sunetul pământului căzând pe cosciugul lui Nae Ionescu.

66. Morții antici nu sunt deloc frumoși. Numai morții creștini sunt astfel. Am găsit totuși la Homer un mort de toată frumusețea: Pentensileea, regina amazoanelor, omorâtă de Ahile. Și plânge Ahile că a omorât frumusețea asta de femeie... Și-atunci Tersit - vocea poporului muncitor - se apucă să insulte cadavrul Pentensileei. Ahile îi dă un pumn și-l omoară - pe poporul muncitor - că-i obraznic și că insultă cadavrul ăleia. Aici am văzut așadar o frumusețe, deși în principiu, morții antici nu sunt frumoși. Creștinii sunt cei care au introdus masca frumoasă a mortului.

67. Cine slujește lui Cronos este obsedat de imaginea cimitirului.

68. Omul este guvernat pe pământ de două morale: de morala dogmelor, care este creștină și eternă, adică absolută, și de morala normelor, care, ca morală laică, este construită pe puținătatea și imperfecțiunea omului. Morala laică nu poate fi desprinsă de morala absolută și ea arată că omul se mișcă asimptotic la perfecțiune, pe care n-o poate atinge niciodată.

69. Morala în sine, autonomă, e mai primejdioasă pentru religie decât ateismul. Știința moravurilor, ca teoretizare a moralei laice, este din punctul de vedere al Absolutului religios egală cu zero. Seamănă cu Mersul trenurilor, după părerea mea. Poți s-o schimbi, ca pe tren, la care stație vrei. Omul autonom nu e capabil să creeze o ordine morală. O primește de sus, sau nu o primește deloc. Cum e posibilă morala publică? Prin înstăpânirea absolută a moralei religioase creștine. Dogmele creștine trebuie să poruncească normele morale, care, fără ele, nu se deosebesc de Mersul trenurilor decât prin obiect. Morala publică într-un stat creștin trebuie să stea sub imperiul certitudinii dogmelor creștine reflectate imperfect de omul mărginit. Dacă nu situăm Biserica deasupra statului, ne aflăm în treabă și face fiecare ce vrea.

70. Elitele morale sunt mai presus decât cele intelectuale. Mie îmi plac oamenii care fac judecăți. Cei care fac silogisme sunt față de adevăr, cum sunt curcile alea care se încurcă printre popice.

71. Napoleon face adevărata istorie a Revoluției franceze. Un om care a refăcut ordinea naturală, punând parul pe haimanalele de pe uliță. Când a fost întrebat cum își explică intrarea armatelor sale în Țările de Jos ca pe bulevard, în timp ce regii Franței se opinteau la ele zadarnic, Napoleon a răspuns: N-au intrat armatele Franței, ci ideile revoluționare de pe drapel! Începuse o nouă filozofie a istoriei, cu Napoleon.

72. Fără nemurire și mântuire, libertatea este de neconceput. Omul, dacă nu are în substanța lui ideea nemuririi și mântuirii, nu este liber. Seamănă cu berbecul, cu capra, cu oaia...

73. Omul a depășit condiția de animal abia atunci când în el a apărut ideea nemuririi, care nu trebuie confundată nici cu permanență speciei, nici cu concepția estetică a gloriei.

74. Fără Dumnezeu omul rămâne un biet animal rațional și vorbitor, care vine de nicăieri și merge spre nicăieri. Și el rămâne așa chiar dacă este laureat al premiului Nobel sau măturător. Când, unde și în ce scop a apărut el în calitatea asta de om? Dacă se întreabă singur și nu este un zeu în dreptul casei care să-i reveleze data începutului, înseamnă că omul rămâne un biet animal rațional care vine de nicăieri și merge spre nicăieri.

75. Renașterea italiană, unde omul este situat în centrul universului, este eretică din punct de vedere creștin. Autonomizarea puterii omului este în sine demonică. Părerea mea este că omul este cel mai semnificativ, de fapt, singurul care este om, este homo religiosus.

76. Auotonomia spirituală a omului este iluzorie și ea se mișcă perpetuu între Dumnezeu și dracul. Fără credință și Biserică, omul rămâne un simplu animal rațional și muritor, raționalitatea având doar caracterul unei mai mari puteri de adaptare la condițiile cosmice decât restul dobitoacelor. Când zici că omul este un animal rațional, și muritor, raționalitatea având doar caracterul unei mai mari puteri de adaptare la condițiile cosmice decât restul dobitoacelor. Când zici că omul este un animal rațional, atributul raționalității îl distinge de restul vietăților, nesocotându-l din perspectiva morții absolute. Moartea devine relativă, ca o trecere numai prin religie - știința, oricât de savantă, nesocotind omul decât aparent din regnul animal. Nici o consolare că eu mă deosebesc de elefant sau de capră pentru că fac silogisme, dacă apar și dispar în mod absurd din natură.

77. Scara valorilor umane conține: sfântul, eroul, geniul și omul obișnuit - dincolo de aceștia situându-se infractorul. Sfântul, eroul și geniul sunt fără voia societății, care este obligată să-i recunoască. Nimeni nu-ți contestă dreptul la existență dacă ești om obișnuit, dar nimeni nu trebuie să facă confuzie între tine, sfânt, erou și geniu. Oamenii sunt egali în fața legii, adică trebuie respectați ca atare, dar nu confundați, nu făcuți identici, că e o gogoasă... Nimeni nu-ți contestă dreptul la o viață normală dacă porți masca de om. Numai că dacă ești mediocru, nu trebuie să te instalezi în vârf, pentru că nu este nici în interesul tău. Acolo trebuie să stea cei dotați. Sfântul stă în fruntea tablei valorilor pentru că el face posibilă trăirea absolutului la scară umană. Eroul se consumă făcând istorie și nedepășind sfera laicului. Eroul este admirat - așa cum este și geniul - dar nimeni nu i se închină, chiar dacă fapta lui aduce foloase reale omului. În vreme ce sfântul se situează dintru început în eternitate, eroul moare în istorie, pentru că urma pe care o lasă el, ca om împlinit, este fixată doar în timp și în spațiu.

78. Omul nu este o sumă de miliarde de celule sau de organe. Că nu sunt independente nici ficatul, nici rinichii, nici stomacul, nici creierul, nici sistemul osos. Omul, ca întreg nu poate fi gândit decât biblic; științific, nu. Moise este mai valabil decât ultima noutate evoluționistă a științei.

79. Umanitatea o iubești lesne. Pe om mai greu.

80. Personalitatea este acel individ înzestrat cu capacitatea de a se dăruia. Eroul este o personalitate, deoarece nu-și mai aparține.

81. Eu am afirmat odată într-un salon, că Platon este mișcarea spiritului înlăuntrul eternității. Când gândim, toți suntem platonicieni. Dacă eu încerc să gândesc universul, trebuie să mut Biblia în universul înghețat al ideilor platonice. Asta înseamnă meditația. Platon a intuit cel mai bine jalea omului neputincios în fața esențelor.

82. Față de măreția lui Iisus Hristos, Platon este un personaj mărunțel și cuviincios. Pe Platon poți să-l scuturi și constăți că arhetipurile lui sunt filozofice, dar dacă muți arhetipurile acestea în religia lui Iisus Hristos, devin modurile în care el vede divinitatea. Platon n-are divinitate, pentru că la el divinitatea este un simplu „demiurg”, ceea ce în grecește înseamnă „meseriaș”.

83. Am dorit dintotdeauna să fac o teză de doctorat cu tema Aflarea în treabă ca metodă de lucru la români.

84. La întrebările fundamentale „de ce?” și „în ce scop?” aporetica rurală românească răspunde: „d-aia”. A venit odată un franțuz la noi, cu niște mașini, iar una nu funcționa tocmai cum

trebuie. Dar românul zice: merge și așa! Trebuie să scăpăm de acest „merge și așa”; că „merge și așa” înseamnă că merge oricum. Nu oricum, nu oriunde, nu oricând și nu orice.

85. La pușcărie am demonstrat vreme de două ore că istoria românilor dezgolită de crucile de pe scuturile voievozilor este egală cu zero. Că doar voievozii nu s-au bătut pentru ridicarea nivelului de trai! Istoria se face cu Biserica.

86. Cum văd participarea românilor de acum la mântuirea lor? Simplu. Ducându-se la biserică. Și folosind știința ca peria de dinți. Tot ce spune știința să nu-i lase cu gura căscată și tot ce spune un popă de la Cucuieții din Deal să considere adevăr ritualic.

87. Am făcut o mărturisire într-o curte cu șase sute de inși, în închisoarea de la Aiud. Fraților, am zis, dacă murim toți aici, în haine vărgate și în lanțuri, nu noi facem cinste poporului român că murim pentru el, ci el ne face onoarea să murim pentru el!

88. Protestantismul est o religie coborâtă la rangul de morală pentru grădinița de copii.

89. Pudoarea creștină este atât de pură, încât carnea eroticului creștin, capătă pecetea spiritului, ceea ce până la creștini n-a realizat nimeni.

90. Eu cred că războiul nu este făcut de oameni; e mult prea serios. Îl face Dumnezeu. Cum ne dă și cutremure, ne dă și război.

91. Cei mai crânceni și mai străluciți soldați sunt cei ai popoarelor religioase. Când mori sub drapel, te gândești că te duci la strămoși. Dar o armată care face asta e ca aceea a lui Wilhelm al II-lea, în care fiecare soldat avea o cruce la gât pe care scria Gott mit uns.

92. Prima funcție a unei religii reale este consolatoare, fiindcă fără religie am lătra precum câinii. Ne naștem, trăim, ne îmbolnăvim, îmbătrânim și murim. Și întreg peisajul speciei om culminează în cimitir. Destinul uman nu este o invitație la fericirea de-a trăi. Singurul mod de-a evita neliniștea metafizică a cimitirelor este religia. Cu religia intri în cimitir în plimbare. Cu filozofia intri în cimitir - cum a intrat prietenul meu Cioran - prin disperare.

93. Cine n-a putut fi înlocuită? Religia! Iar filozofia care speculează autonom, face onanie mintală. Și dacă vrea să scoată, să extragă esențe din științele naturii, este parazit. Atât! Nu îndrăznești să spui despre religie, teologal vorbind - dacă ești cinstit - că a fost înlocuită de filozofie sau de știință. Un creștin îți spune că adevărul se definește prin jocul celor două lumi: cea de aici o oglindește imperfect pe cea de dincolo. Spune contra dacă poți!

94. Religia este principiul uniformizator al speciei umane și este singura salvare în care se poate vorbi despre egalitate.

95. Religia transformă poporul într-o masă de oameni cuți.

96. Între un laureat al premiului Nobel care nu s-a idiotizat complet și a rămas religios și un țaran analfabet nu există nici o diferență.

97. Nivelul meu intelectual, chiar dacă sunt savant, nu depășește nivelul unui popă obscur din Bărăgan. Pentru că preotul ăla, în ritualul lui din biserică aia din lemn sau piatră, stă de vorbă cu absolutul.

98. Știința se mișcă asimptotic la absolut. Arta se mișcă asimptotic la absolut. Știința este sediul folosului și arta este sediul plăcerii.

99. Religia este sediul adevărului transcendent în esență și unic ca principiu unic al tuturor lucrurilor. Religia se situează peste ultimele speculații teoretice ale științei, prin adevărul absolut unic, care este Dumnezeu. Să vină un laureat al premiului Nobel ateu. Ce-o să-mi spună el? O babă care cade în fața icoanei Domnului străbătută de absolut este om, și ăla e dihor laureat.

100. În Ispita de pe munte - retro satana - Iisus spune: „Împărăția mea nu este din lumea aceasta” Asta-i nemaiauzit! Du-te în împărăția Lui cu trenul sau cu racheta dacă poți. Nu poți! Înotăm în Univers ca mormolocii, și lumea lui Iisus Hristos se situează transcendent ca-n Ispita de pe munte, în mod etern.

101. Revoluția este o înaintare pe loc. Nimic nu mai poate fi inventat după facerea lumii; doar dacă te situezi în afara ei și creezi o lume nouă. Revoluția nu adaugă nimic Ideilor lui Platon.

102. Revoluția franceză n-a fost o revoluție, nici revoluția rusă n-a fost o revoluție. Nu există revoluții, ci doar tehnici insurecționale în bătlia pentru putere (Curzio Malaparte). Dacă

este o „restructurare” a omului, aceasta s-a întâmplat o singură dată în timp, la apariția lui Iisus Hristos.

103. Așa am spus eu în temniță: Domnule colonel - eram șase sute de inși într-o curte închisă - nu ve-ți fi voi, comuniștii, niciodată revoluționari până nu veți imita pe cel mai generos zeu pe care l-a dat istoria lumii, pe Iisus Hristos. În parabola cu oaia rătăcită, un păstor părăsește o turmă întreagă în căutarea unei oi. Să știți, asta se cheamă „unanimism moral creștin”. Fiindcă în universul lui Iisus Hristos o celulă care mai palpită într-un muribund este mai valoroasă decât toate galaxiile posibile.

104. Poarta spre Dumnezeu este credința, iar forma prin care se intră la Dumnezeu e rugăciunea. Rugăciunea e singura manifestare a omului prin care acesta poate lua contact cu Dumnezeu. Gândită creștin, rugăciunea ne arată că umilința înalță, iar nu coboară pe om.

105. Am spus eu odată că dacă un preot din Bărăgan, când se roagă, este Dumnezeu cu el, atunci preotul ăla înlocuiește toată Academia Română...

106. Sfântul are forța de coeziune a pietrei.

107. Un sfânt poate fi și analfabet, dar e superior unui geniu, fiindcă ideea de sfințenie este legată de ideea de minune. Un sfânt poate face o minune. Geniul face isprăvi, nu minuni. Lumea, acum este ancorată în cultul genialității ca slăvire a progresului în afară. Atât. Or, cu cât suntem mai avansați, mecanic și material, cu atât suntem mai departe de esența reală a lumii, de sfințenie.

108. Singurii oameni care nu pot fi suspectați că se înfioară în fața morții sunt sfinții.

109. A fi sfânt înseamnă a fi suveranul tău perfect.

110. M-a întrebat odată Nae Ionescu ce cred despre evreul acesta, despre Pavel. Știi ce i-am spus? - ăsta nu-i om, domnule, este toată Mediterana.

111. Trei ore am vorbit atunci în curtea închisorii, de Platon și despre Iisus Hristos. Zice colonelul: Vă rog să scrieți ce-ați vorbit, ca nu cumva ministrul de interne Drăghici să spună că sunt solidar cu dumneavoastră. - Domnule colonel, cum să fim noi solidari? Eu tocmai d-aia am venit aici, că nu suntem solidari unii cu alții...

112. Este incorect să ai dispreț față de tehnică. Eu nu sunt tehnocrat, însă recunosc că în bătaia pentru adaptare, tehnica este universal utilă. Dar asta nu înseamnă că tehnica poartă în ea dimensiunea infinitului.

113. Când va dispărea ultimul țăran din lume - la toate popoarele, vreau să spun - va dispărea și ultimul om din specia om. Și atunci or să apară maimuțe cu haine.

114. Țăranul este omul absolut.

115. I-am spus eu Părintelui Dumitru Stăniloae că nu mă consider un Socrate. Dar cum vă socotiți? Popă, zic. Și unde aveți parohia? - N-am parohie, dar spovedesc pe unde pot.

116. Deși sunt bolnav și neajutorat, nu îmi pare rău că exist. Încerc eu să-mi pară rău, dar n-are sens. Știți de ce? Pentru că eu constat, în mod evident, că exist. Ceea ce mă confiscă pesimismului de a mă autonega este evidența existenței mele. Omul care se sinucide n-a constatat că este om. N-a reușit să intuiască existența sa. Să se trăiască pe sine. Eu nu mă pot sinucide - indiferent de starea mea, sănătate sau boală - fiindcă nu m-am făcut eu. N-am venit cu voia mea pe lumea asta. Și nici n-am să plec de voie din ea. ăsta este jocul fundamental al existenței mele.

117. Am avut și discipoli... Nu se putea să nu am discipoli, fiindcă sunt un om vorbăreț. Toată suferința mea se datorește poftelor mele de a vorbi fără restricții...

118. A fost întrebat un țăran, în închisoare: ce înțelegi din tot ce spune Petre Țuțea! Zice: nu înțeleg nimic, dar e o grozăvie!

119. Când am văzut, în închisoare, că tot regimul care mi se aplică e inoperant - puteam eu, ca om, să-mi explic asta? Și atunci m-am gândit că există o forță supracosmică, transcendentă, numită Dumnezeu. Numai El putea face isprava asta, ca eu să scap de înlănțuire. Pentru că, personal, nu mă pot dezlanțui și elibera. Iar a vieții acolo, la închisoare, fără asistența Lui nu se poate; au fost oameni care au murit... Atunci s-a născut în mine credința nelimitată în atotputernicia și atotbunătatea divină.

120. Am devenit un gânditor creștin când mi-am dat seama că fără revelație, fără asistență divină, nu pot ști nici cine sunt, nici ce este lumea, nici dacă are vreun sens sau nu, nici dacă eu am

vreun sens sau nu. Nu pot ști de unul singur. Când mi-am dat seama că fără Dumnezeu nu poți cunoaște sensul existenței umane și universale.

121. M-a întrebat cineva odată: Mă Petrică, tu când te așezi la masa de scris cum scrii? - Sunt emoționat de fila goală. Prima mea grijă e să nu fiu pândit de demonul originalității. Urmăresc să nu fiu original și să fiu cuviincios. - Ești inspirat? - Nu, nu stă niciodată un zeu în colțul camerei mele când scriu eu. Sunt foarte neliniștit. Eu, care sunt creștin... Am două neliniști; să nu se afle în expunerea mea nici o inadvertență terminologică și nici o împietate.

122. Nu mă interesează trecutul. De câte ori mă întreabă cineva când m-am născut, spun că într-unul din anii trecuți.

123. Treisprezece ani de închisoare... Aveam doar o hăinuță de pușcăriaș. Ne dădeau o zeamă chioară și mămăligă friptă. M-au bătut... M-au arestat acasă. Nici nu țin minte anul... Când m-au anchetat am leșinat din bătaie. Iacătă că n-am murit! Am stat la Interne trei ani. Am fost după aceea la Jilava, la Ocnele Mari și pe urmă la Aiud. Eu mă mir cum mai sunt aici. De multe ori îmi doream să mor. Am avut mereu lașitatea de-a nu avea curajul să mă sinucid. Din motive religioase... Treisprezece ani! Nu pot să povestesc tot ce-am suferit pentru că nu pot să ofensez poporul român spunându-i că în mijlocul lui s-au petrecut asemenea monstruoziități.

124. M-a întrebat un anchetator: De ce ai vorbit împotriva noastră, domnule? - N-am vorbit, domnule. - Cum n-ai vorbit? - Păi împotriva voastră vorbește tot poporul român. Ce să mai adaug eu? Și mi-au dat 20 de ani muncă silnică fără motive. Mi s-a prezentat sentința de condamnare ca să fac recurs. La cine să fac recurs, la Dumnezeu?

125. Am fost solicitat, în închisoare, să scriu pentru revista Glasul Patriei, ca și Nichifor Crainic. Mi s-a părut ciudat să fii arestat și să scrii, să meditezi. Adică să spui: vă mulțumesc că m-ați arestat! Asta era o porcărie nemaipomenită, să oblige un deținut să scrie. El poate să-și scrie memoriile, dar nu pentru tine, ăla care-l persecuți...

126. Eu, cultural, sunt un european, dar fundamentul spiritual e de țăran din Muscel. La închisoare, grija mea a fost să nu fac neamul românesc de râs. Și toți din generația mea au simțit această grijă. Dacă mă schingiuiam ca să mărturisesc că sunt tâmpit, nu mă interesa, dar dacă era ca să nu mai fac pe românul, mă lăsam schingiuit până la moarte. Eu nu știu dacă vom fi apreciați pentru ceea ce am făcut; important este că n-am făcut-o niciodată doar declarativ, ci că am suferit pentru un ideal. Este o monstruoziitate să ajungi să suferi pentru un ideal în mod fizic.

127. Definiția mea este: Petre Țuțea, românul. Am apărat interesele României în mod eroic, nu diplomatic. Prin iubire și suferință. Și convingerea mea este că suferința rămâne totuși cea mai mare dovadă a dragostei lui Dumnezeu.

128. Eu n-adun nimic. Îmi spunea un popă, zice, păi dumneavoastră vă risipiți așa, vă poate fura oricine... Zic: uite, părinte, eu, zic, am adoptat concepția regelui Franței în materie de risipire a ideilor mele. Concepția lui despre cartof. Când au venit cartofii din America, țăranii nu-i cultivau. „Să mâncăm noi buruiana asta din pământ...” Ce a zis regele Franței? „Mă, seamănă, mă, cartofi pe moșia mea și, când or vedea țăranii că îi păzesc, or să-și dea seama că-s lucru bun. Lăsați-i să fure, că așa se răspândesc cartofii în țară.”

129. Odată, în hol la Athénée Palace, m-a arestat Securitatea pe motiv că fac speculă. Cu ce? i-am întrebat. Nu mi-au răspuns. Și atunci mi-am adus aminte de vorba unui prieten de la Cluj: „Cu idei, frate, cu idei!”

130. Un umanist pur, adică indiferent religios, practică formele vieții de junglă, împingând cruzimea până la forma gratuită a bestialității tigrlui. Vremea noastră este plină de astfel de exemple.

131. Umanismul este una din formele grave ale rătăcirii omului modern, care pleacă din antropocentrismul Renașterii. În Renaștere, “titanii” s-au umflat prin autocunoașterea necunoașterii. Ei nu se cunoșteau pe ei înșiși și au crezut că s-au descoperit ca oameni.

132. Omul - javra asta bipedă, pe care eu îl consider “animal prost”, homo stultus - atunci când se screme să facă singur ordine, adică când practică umanismul, îl înlocuiește pe Dumnezeu cu el. Nicăieri Dumnezeu n-a avut de furcă cu dracul mai mult decât în sacrul spațiu al Italiei. Acolo, adică, unde s-a născut umanismul în Renaștere.

133. Vlad Țepeș are meritul de a fi pus pe tronul Moldovei pe cel mai mare voievod român, pe Ștefan cel Mare. Cu armele! Are meritul că l-a și bătut. Și are mai ales meritul că a coborât morala absolută prin țepele puse în cur la nivel absolut. Dormea cu punga de aur la cap și ți-era frică să n-o furi tu de la tine. ăsta-i voivod absolut, Vlad Țepeș. Păi fără ăsta istoria românilor este o pajiște cu miei!...

Sursa bibliografică de referință este cartea: Petre Țuțea, *Între Dumnezeu și Neamul Meu*, ediție îngrijită de Gabriel Klimowicz, Fundația „Anastasia”, Editura „Arta Grafică”, București, 1992.

DINCOLO – din colecția NAIV

VIAȚA ÎN AFARA TIMPULUI

Dacă aş putea să numerotez pașii pe nisipul clepsidrei ce aş face mai departe de linia care ar delimita acel gând abstractizat în purgatoriul cunoașterii?

Dar dacă aş trăi într-un cub de piatră lipsit de vizibilitatea spațiului, ce aş face atunci, cum s-ar numi timpul, oare ar exista efectiv sintagma în sfera definită a unui punct dintr-o viață aparentă?

Sunt bătaia de aripi a unui amurg împletit cu zorii transparenței, ar fi răspunsul meu la întrebările anterioare?

Să exist printre toate nimic – și prin nimic doar o umbră călăuzită de strigătul universului ce mi-a lăsat un fragment dintr-o călătorie înspre dimensiunea alfabetată-n gândul vieții, totuși acest joc al memoriei mă poartă în călătoria prin timp – acel timp numit viață – dar viață în afara timpului...

Cât de des ajungem să ne privim într-un spațiu redus la o tăcere amplificată de liniștea unor gânduri ce nu și-au amprentat ecoul asupra vieții?

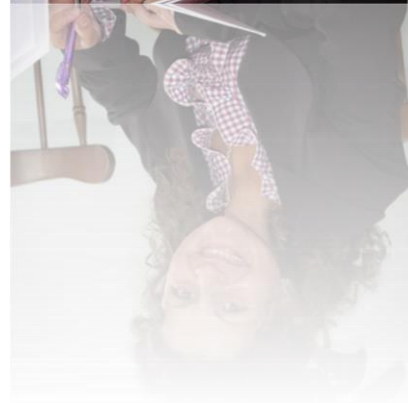
Am uitat în mod straniu să uităm, la fel cum am uitat să iubim, eventual iubind doar fantasmagoria timpului. Îmi este dor de tăcerea pământului, atunci când vorbele nu străbăteau mai departe de linia unui gând lipsit de încumetarea orizontului. La fiecare bătaie de aripi un nou univers ar crește, poate, prin avalanșa timpului, dacă acesta din urmă ar fi fracționat pe tabla de șah a existenței.

În timp ce gravitam printre acele realități definite de memoria ancestrală am purtat dialogul tăcerii pe drumul devenit descriptiv în memoria primă, acel drum al umbrelor ce-mi urmărește fiecare gest când traversează bariera unei transparențe – transformate recent în transparența sufletului. Am încercat să trec printre realități – dar fiecare gest al meu trăda necunoașterea în iminența singularității, astfel am creat primul meu orizont în afara timpului. Anonimitatea cuvântului exacerbat în trăiri anterioare experienței se poate dezvălui – într-o viață fără timp – sub aspectul diurn al memoriei reinventată sub aripa controverselor.

Se poate să exist într-un timp lipsit de spațiu, cum la fel să exist într-un spațiu lipsit de timp, dar să exist într-o zonă gri înrămată în cadranul vieții doar pentru a măsura secunda dedicată unei fericiri?

Dar această secundă dedicată fericirii se poate măsura rațional sau doar se poate să relaționăm cu fantasma ei?

Am încercat în liniștea obositoare a memoriei, să

MARCU, Claudia –Gabriela,
poet, Timișoara

găsesc o limită a timpului ce s-a imprimat pe linia gândului, nu orice gând ci acela ce galopează între un prezent acut, un nou trecut, iluzoriu și un viitor adiacent cunoașterii.

Sunt între umbrele renașterii în afara timpului, acela prevăzut în manualele pământene.

O viață printre înșiruiți de numere sau o eternitate în afara timpului, ce aș alege în final?

FORMIDABILĂ CAPCANĂ, TIMPUL

Departa de tăceri, într-o lume a nimănui, unde sunetul pustiului încă doarme pe nisipul viselor, unde niciun cuvânt nu reușește să se desprindă de singurătățile peșterii, acolo între granițele aparenței a apărut ecoul timpului.

Timp...

În fiecare zi, cu același gest reflex, las lumina să-mi inunde odaia sufletului. Apoi, retrasă într-o lume aparent nevăzută, trasez o linie deasupra umbrelor ce-mi decorează peretele imaginar al singurătății. De cele mai multe ori sunt urmată de propria umbră, în timp ce țambalul nopții încă anunță reveria de a fi.

Dupa o lungă așteptare între granițele dualismului, am început a dialoga cu singurătatea sinelui:

Aici erai! te-am căutat în singurătăți în fiecare zi, atâta doar că nu am știut cum să te chem.

Temătoare zi s-a deschis în fața acestui orizont tapetat cu întrebări, unele nerostite chiar încă!

Poate că și acum, din acest monolog scris la masa contemplării, nu am să aflu răspunsul timpului, poate...

Dar de ce sunt aici într-o lume căreia nu îi aparțin?

Ce caut într-un spațiu al iluziei, când însăși himera de a fi îmi este fidelă închipuirii, ea fiind tributul existenței?

Trăiesc într-o continuă incertitudine, etape definitorii ale vieții se derulează pe ecranul timpului, dar oare văd de fapt sensul acestui drum?

Timp în afara timpului și doar tăceri reînoite pe pagina unei zile aparente...

SEVERITATE PRIN ABSENȚĂ

Din avanportul umbrelor, debarc spre o margine nedefinită, a tăcerii, unde singura cunoscută este cea a singularității. Pornesc, deci, pe un drum familiar, rotind în palma stângă cheia deșertului. Trebuia să ajung numaidecât într-acolo, ca să-mi găsesc constanța unui echilibru emoțional, anume singurătatea.

Nu-i nimeni aici! – îmi repetam, în timp ce continuam să înaintez spre un punct fixat pe axa identității. Sunt doar eu și o întindere infinită de galben nisipiu. Știu că acolo, în depărtarea neobservată de ochiul terestru, încă mai respiră, de sub pătura de nisip, ecoul singurătății.

Mă trezesc într-un labirint de stări confuze prin definiție, care mai de care mai confuze, și încep să mă văd reînviind, în timp ce trupul ostenit de arșița dogoritoare a zilei se prăbușește pe nisipul temerilor. Mi-e teamă acum! – de ceea ce unii ar putea numi moarte, însă eu aș numi-o identificarea singularului EU, mi-e teamă de înțelesul neexactității în acest deșert, aș zice despre el, primordial. Simt frustrare în tăcerea ce s-a ridicat asemenea unui zid, înaintea mea, așa că mă văd nevoită să abandonez trupul pe podeaua de nisip a tăcerii.

*

Severitate prin absență trebuie să fie atunci când mi-am lăsat sinele să se descătușeze de trupul amorțit între visele timpului. Dar dacă timpul ar putea să-mi vorbească, mi-ar vorbi despre ecoul singurătății mele?!

PE UN DRUM NUMIT CALEA LACTEE

Să fie drumul spre Lumină sprijinit de Calea Lactee, sau iluzia Luminii se deschide pe un drum, cel al întoarcerii spre Eul desprins de pământescul feminin-masculin?

Se poate să fi fost abandonată aici?

Dar unde sunt de fapt?

Este aici, aici și în definitiv ce este aici?

Aici locuiesc, simt, trăiesc o iluzie imprimată pe un tipar bine stabilit de predecesorii noștri.

Am decis să mă trezesc din lentoarea în care am pătruns și să găsec singură acel drum, acea stare pură a ființei, să mă redescopăr alături de puritatea simțurilor. Încep căutarea și mă opresc să găsec zeitatea unui număr ascuns în matricea gândului.

Destul pe un drum, prea puțin pe un altul, ambiguități la tot pasul, până când clepsidra se sparge de zidul memoriei, iar atunci încep cu adevărat să privesc și să înțeleg ceea ce mi se derulează succesiv în fața mea.

Eter sau etern? – și iar privesc, sunt eu de mână cu mine, pe drum ce coboară când Calea Lactee deschide orizontul meu. Simt temerară, cum acel drum odinioară l-am parcurs când am coborât în lumea tivită pe un prototip antic, și încerc din nou ascensiunea către identități reale.

LUMINA LUI DIONIS

Ascultam, atunci ca și acum, liniștea, o liniște ce-mi ascundea urma unui gând, în vreme ce un trecut îl urma într-o tăcere iluzorie pe un altul, fără a putea fi în stare să-i simt bătaia de aripi – aceea a nemuririi. Ironic, dar chiar și astăzi sunt preocupată de zgomotul pașilor ce s-au încăpățânat să apară într-un timp oarecare – acolo unde absența își amprentează silueta ei pe destinul tăcerii, unde singurătatea este însăși esența definirii.

Nu, azi nu voi îngădui să taci, să nu-mi vorbești, îmi repetam în gând la acea oră când ceru-ți acoperă luciul zilei cu perdeaua nopții, scuturându-și astrele înspre acele priviri rămase prinse în hora de lumini.

Tată, mă simt vinovată de tăcerea mea, știu că a trecut mult timp de când nu am mai vorbit, – recunosc că acest timp există doar aici, în lumea mea, știu că pentru tine el încă nu s-a născut, că nu are nici început deci nici sfârșit –, însă acum, te rog să mă ascuți din nou și să-mi vorbești, azi când nu mai sunt decât o picătură de apă din paharul vieții, azi când am ingenuncheat în fața acestei/acelei vieți și am îndrăznit să privesc înspre lumina ce se revărsa în grădina ta.

Tată, de ce și acum îmi strivesc palmele de zidul acesta ce pare a ne separa, fără a-i păsa de noi?

De ce nu-mi deschizi porțile cunoașterii, când noaptea îmi învăluie suflarea tăcerii, când încep să recunosc trupul de lut? Noaptea trecută, am visat că zbor alături de tine, că ne țineam de mână, da: simțeam mâna ta cum îmi cuprinde ființa aflată între cele două lumi, acelea ce ne separă de noi, în vreme ce un somn molatec îmi ademenea simțurile trupului. Te-am simțit și în noaptea aceea când încercam să părăsesc obscuritatea, când tavanul camerei îmi strivea trupul amorțit de toate. Ai fost acolo, o știu mult prea bine, ai fost mereu pretutindeni, iar acum nu mai poți nega prezența prin absență, asta ar însemna să minți, iar minciuna nu este binevenită la poarta casei tale. Deci, azi îți interzic tăcerea, căci noaptea aceasta îmi va apăsa tâmpilele, îmi va înnoda cuvintele, îmi va strivi ființa, iar atunci tu vei apărea. Ah! neant, neant, ai reapărut prin crăpătura zidului atunci când estul îți plângea urma unui răsărit, tot pe atunci se întâmpla să lași acei spini ai necredinței să pătrundă adânc în carnea mea de lut!

–De ce, tată?

–De ce?

–Acum cum să te mai găsec, mai pot oare încerca să te descopăr?

–Vreau să te aud, să te ascult, să te înțeleg!

-Vorbește-mi azi ca și când mâine voi fi un neant, vorbește-mi căci glasul tău este alinare pentru sufletul meu.

-Știi tată, acum îmi lipsește atingerea fugară a verbului a fi, acum când absența îmi înstrăinează amintiri.

-Tată, nu uita, aici și acum te aștept, vreau să mă găsești, voi fi pe aceeași bancă unde eram noi – aceeași dar mereu diferiți –, am să aștept să-mi povestești despre lumina lui Dionis.

-Te aștept, tată!

DANTELA DRAGOSTEI – din colecția NAIV

VISUL NOSTRU CEL DE TOATE ZILELE

ACEASTA ESTE POVESTEA OBIȘNUITĂ A UNEI MAME care, pierzându-și fiul și nemaștiind să trăiască, a învățat, în schimb, să viseze. Maria era o femeie simplă din Leșnic, un sat de pe malul stâng al Mureșului, situat undeva între Deva și Ilia. Când soțul i-a murit într-un accident, la cariera de piatră de la Bretea unde lucrase pe o basculantă, ea s-a trezit văduvă cu un băiat de opt ani, străduindu-se să-l crească în cumpătare și credință. Mihăiță era un copil isteț și îndemânat; când nu aveau de lucru, îl găseai împreună cu alți băieți de seama lui pe malul râului, la pescuit sau la scaldă; într-adevăr, copilăria era ca o ședere în paradis acolo. Într-o după-amiază de început de iulie, în anul în care a împlinit șaptesprezece ani, își cărase înot undițele pe o insuliță unde apele Mureșul se adânceau într-o bulboană; acolo se prindeau șalăi și mirene cât brațul. Și-a montat bețele și, fiindcă era cald încă, se bălăcea împreună cu doi flăcăi în capătul de sus al insulei, unde apa era lină și puțin adâncă, așteptând amurgul, când peștii se mai încumetau să tragă. Era chiar locul în care, în urmă cu câțiva ani, când Mureșul crescuse din pricina ploilor, zăriseră un înecat despuat purtat de curent; se umflase deja, cu fața în jos și spatele ars de soare, cu brațele întinse lateral, mișcate de curent, făcându-le parcă semne; neștiind ce să întreprindă, băieții au început să arunce cu pietre după el. În după-amiaza aceea și-au amintit de amărâtul acela despre care nimeni nu mai auzise nimic, veselindu-se, când, la un moment dat, un somn bătrân a înhățat una din momelile de pe cârlige, un țipar viguros, smucind bățul de pe crăcan și trântindu-l în apă. Când Mihăiță a ajuns în fugă acolo, undița abia se mai zărea la trei-patru metri de mal, gata-gata să se scufunde. Flăcăul a sărit după ea fără ezitare, curentul împingându-l spre adâncuri, fără putința de a mai ieși la suprafață.

O SĂPTĂMÂNĂ ÎNTREAGĂ L-AU CĂUTAT pe ambele maluri ale Mureșului. După trei-patru zile, când trupurile se umflau, de obicei se ridicau de pe fundul râului, depuse pe câte un prund ori agățându-se de crengile sălciilor bătrâne, prăbușite în apă. Tinerii au coborât cu bărcile kilometri întregi pe râu, nădăjduind că-i vor zări trupul, însă în zadar. În seara aceea, aflând cumplita veste, Maria a coborât și ea pe mal, aprinzând lumânări și rugându-se. Înțelese dintru început că băiatul ei pierise, căci crescând și ea pe valea Mureșului, înțelese că uneori râul își cerea tributul, cei care se înecau fiind mai ales tineri și copii, căci puțin dintre cei adulți se mai încumetau să se avânte în curenții adânci și repezi. Nu a plâns și nu a vorbit cu nimeni, dusă parcă într-o altă lume. Se pare că lacrimile-i secaseră odată cu moartea soțului ei, Dumitru, acum mai având o singură dorință: să găsească trupul fiului ei ca să-l îngroape alături de tatăl său, în mormântul acela dublu din progradie în care, într-o zi, aveau să se regăsească toți trei, pentru totdeauna. Nădăjduia doar ca anii ei să nu se adune prea mulți, căci asta ar fi însemnat ca omul și băiatul ei să rămână tineri și frumoși, iar ea prea bătrână când s-or revedea, gândul acesta înspăimântând-o. Trei zile și trei nopți a vegheat pe mal, fără contenire, rugându-se la Maica Domnului, fără să mănânce ori să bea. Nu s-a împotrivit când au dus-o cu forța în sat, femeile din vecini încercând să se îngrijească de dânsa. Odată cu moartea lui Mihăiță însă, sufletul i se pustiise, doar gândul că în cele din urmă îi vor găsi

rămășițele mai ținând-o în viață. Ziua, pleca la râu, rătăcind pe prundișurile joase și netede ori coborând sub malurile înalte și abrupte, scrutând apa. Fiind o vară secetoasă, Mureșul se limpezise, scăzând neasemuit, uneori tinerii trecând-o cu barca pe malul celălalt, la Brănișca ori Bretea Mureșană. Își continua acolo căutarea, cercetând golfurile, în preajma insulelor și a trunchiurilor căzute în apă, coborând de una singură până dincolo de Ilia, către Câmpuri și Burjuc. Se mira: deși își trăise viața în luncă, nu-și imaginase niciodată că Mureșul cu cele două maluri ale sale poate fi o lume atât de fascinantă, populată de atâtea vietăți. Seara, întorcându-se frântă, își bea laptele, își rostea rugăciunea și își continua căutarea, de data asta însă, în vis...

SE SPUNE CĂ, DACĂ ADORMI GÂNDINDU-TE la lucrul tău de peste zi, cu timpul îți poți conduce visul exact în direcția pe care ți-o dorești. Maria a aflat singură acest adevăr, curând descoperind că, în vis, posibilitățile erau, practic, nelimitate. Dacă la început continua să cutreiere malurile pe jos, ca și în realitate, curând înțelese că în vis putea pași chiar pe apă, aidoma lui Iisus, în cele din urmă reușind să se ridice și să plutească pe curenții de aer asemenea înaripatelor, lunecând de la un mal la celălalt. Într-un final, metamorfozându-se într-un șarpe de apă sau un pește, a reușit să se scufunde în adâncuri, putând explora astfel tainele bulboanelor. Curentul care i-l răpise pe Mihăiță fiind aproape în mijlocul râului, trupul lui putea fi purtat spre oricare dintre cele două maluri, putând rămâne agățat într-un loc sau altul. La un moment dat, Maria a încetat căutările de zi, concentrată pe cea din vise; abia mânca, slăbise îngrijorător, de-acum putând ațipi oricând și oriunde pentru a-și continua, în vis, căutarea. Sătenii au crezut că și-a pierdut mințile, căci se ascundea de oameni și nu mai vorbea cu ei, nici măcar cu preotul. Apoi, într-o dimineață de sâmbătă, în ajunul sărbătorii Sfintei Marii, s-a înfățișat înaintea părintelui Silvestru, mărturisind că și-a găsit băiatul: acesta era prins sub un morman de crengi uscate și răgălii, exact la al doilea picior al podului vechi de la Ilia... Când preotul a întrebat-o, cuminte, de unde știe, Maria a spus doar: M-am rugat, părinte, căutându-l în vis, îndrumată de Maica Domnului... Și într-adevăr, spre uluirea oamenilor, rămășițele lui Mihăiță au fost descoperite acolo...

BUNICA MEA SPUNEA CĂ, ATUNCI CÂND VISĂM, n-avem nevoie de trup. Nu avem nevoie nici măcar de timp. Un vis de o clipită e ca o felie de viață de zile și nopți. Săptămâni și luni de viață netrăită nu pot egala consistența unui vis de câteva secunde. Și pentru că în viață apucăm să visăm atât de puțin și, mai ales, pentru că abia dacă ne amintim de visele noastre, am început să-i dau dreptate și să-mi imaginez și eu că după moarte e posibil să nu urmeze decât visul. Marele vis al morții, clădit pe îndelete pe marele vis al vieții care a fost. Căci visele din visul cel mare al vieții nu sunt decât repetiții și degustări, firave inițieri în visul cel mare ce va urma: continuu, desăvârșit, definitiv. Mănânci greu spre sfârșitul zilei, visezi urât. Trăiești răvășit, îngreunat, nedrept, visul morții îți va fi coșmar. Acesta ar putea fi paradisul ori infernul despre care tot vorbim, era de părere bunica. Și dacă Dumnezeu e fan al viselor frumoase, diavolul nu e decât stăpânul coșmarurilor din visul morții. Visul copiilor care pier înainte de vreme nu poate fi decât unul neprihănit, senin. La fel al celor care trăiesc în smerenie și cumpătate. Viața post-mortem nu este decât cealaltă noastră viață, cea din visul post-mortem. Pentru că doar visul mai poate fi posibil dincolo de trup și de timp; așa credea bunica. Visul e liber, e înalt sau adânc ca o fântână ori ca cerul unei nopți înstelate de august. Trupul omului e o piedică în calea definitivei eliberări, fie ea înălțare ori înec. Cei care cred că se întorc din moarte, se întorc, de fapt, din visul post-mortem. Căci în acesta ne vom găsi, în cele din urmă, mântuirea sau osânda. În acesta ne-am putea, cândva, regăsi. Dar oare în moarte visezi precum trăiești sau precum mori? Căci dacă și moartea e izvor al visului, oare mai contează atunci cum ai trăit?

LANSARE DE CARTE

Capcana întrebărilor se insinuează șiret, printre cuvinte încă nerostite. Lumina e slabă, cu toate că spoturile din tavan încearcă să limiteze întunericul cu izbucniri galbene, insuficiente pentru a disipa crepusculul din sală și din suflute. Ea, doar emoția plutește curajoasă printre pușinii oameni din sală, înarmați cu priviri furișate mai mult spre masa de protocol decât spre etalarea elegantă a cărților de pe mese. Poetul își freacă fără griji, într-un gest involuntar mâinile, zâmbind mânzește noilor sosiți. E într-o lume a lui și nu e. E mai bine acasă, cu foile lui albe, umplute cu greu de scrisul mărunț cu stiloul care tot picură cerneală. Și cămașa îl strânge altfel, sub sacoul care miroase un pic a vechi... Mai intră câte cineva... Persoane necunoscute, atrase probabil de afișele de pe stradă... Uite, doamna asta între două vârste, cu sacoșa de plastic plină cu ceva nedefinit, îmbrăcată corect și cu privirea unui administrator de scară, domnul acela în etate, cu șapcă, așezat rapid la ultima masă, răsfoind fără chef un ziar..Poetul simte un nod în gât, admonestat imediat pentru inoportunitate și pleacă să acorde zâmbete jumătate false, jumătate sincere personajului X, vedetă locală a literelor, cu gura mare, ale cărui vorbe au efectul unei sirene puternice de pe un vapor gol. I-e puțină teamă, omul e consacrat, membru cu state vechi în domeniu, gropar voluntar al tuturor pe care nu i-a agreeat, într-un fel sau altul. Iar el trebuie acum să-și prezinte volumul, cele câteva zeci de poeme pe care le tot trăiește de câțiva ani, alese din alte câteva sute... Din nopți nedormite și speranțe adăpate cu gânduri... Surprinzător, sala se umple ușor. Au venit câțiva elevi, înghesuiți și ei la o masă din fundul sălii, câțiva prieteni ai poetului, grăbiți să-l felicite pentru reușită și surpriza pe care i-au făcut-o... Ei nu știau că scrie... Doamne, își zicea poetul, asta e lumea mea sau doar cea în care trebuie să trăiesc? Se fac grupulețe, voci care animă aerul stătut din sală alungă prin cotloane liniștea adormită a locului. Și-ncepe.... Discurs previzibil al prezentatorului, apoi editorul și câțiva consacrați, care vorbesc de orice altceva decât despre poemele lui sau despre el, ca poet. Poet? Mai poate fi poet într-o lume pierdută în dorinți prea rar îndeplinite? El vrea doar ca versurile să-i fie înțelese și primite, sunt atâtea miliarde de oameni, imposibil să nu fie cineva care să înțeleagă tristețea, veselia și speranța versului său.

„-Mie mi-au plăcut poemele dumneavoastră”! În fața poetului, o tânără obișnuită, într-o ținută mai repede sărăcăcioasă decât ostentativă a celor de seama ei îi întinde volumul galben pentru un autograf. Mâini îngrijite, degete lungi, fine, privire sinceră, frumoasă, de om bun. Așa îi scrie pe pagina de gardă: „Pentru tine, cu drag, om bun...” Apoi continuă în gând, fermecat de simplitatea fetei, privind-o cum se îndreaptă fericită spre ieșire: „N-am scris degeaba...” În sală plutește un sentiment de ușurare, poetul devine mai vesel, scriind autografe, în timp ce „greii” scrisului spun glume deochete la masa cu protocol sărăcuț. Poeții n-au bani...

Din colțul opus, aproape de ieșirea de serviciu, cu aripi albe, transparente, cu penele strălucind translucide, îngerul poezilor își freca mâinile încântat. Frumosul și simplitatea izbândise din nou, chiar dacă nu pentru toată lumea. De la înălțimea lui invizibilă, cuprindea toată sala, din care asistența ieșea cu pași repezi afară. Privea la masa prea puțin protocolară și la cei care se îmbulzeau acolo, cele câteva personalități literare ale locului și se întreba de ce oare își uitaseră toți speranțele și trăirile de la început, când gândeau ca tânărul poet emoționat, cu mintea plină de versuri bune și care nu înțelegea motivele care îi fac pe oamenii din orașelul lui să citească atât de puțin. Roti privirea de jur împrejur. Ochii lui pătrundeau adânc, în lumina difuză, încercând să perceapă sensuri ascunse ale momentului. Le mișcă pe la nas o aripă, dar nu atinse pe niciunul. Îi lăsa doar cu un gust amar în gură și cu o stare de tristețe și remușcare pe care nu și-o puteau înfrâna sau ignora. Ca la o comandă, toți se priviră mirați, ca și cum n-ar fi știut că se află acolo și pentru ce. Se plimbă apoi puțin prin sală, gustând emoțiile celor care așteptau la rând pentru autografe, în timp ce la bufetul improvizat renunțară toți la gustări și la paharele cu băutură și se îndreptară cu cărțile în mână, la masa unde, stingher, poetul scria autografe. În acest timp, îngerul începu zborul spre casă, nu înainte de a-l învălui pe tânărul poet cu o privire caldă, lină, senină. Îl atinse în zbor cu aripa, sperând la vremuri bune pentru alesul său și dispăru...

UN PROTOPOP ZĂRÂNDEAN DE ALTĂDATĂ: IOSIF SÂNZIANA AL TRESTIEI

Între personalitățile ecleziastice hunedorene peste care colbul istoriei și-a așternut încet-încet mantia se numără și protopopul **Iosif Sânziana** al Trestiei, un păstor sufletesc aflat la cârmele obștii parohiale a satului ce și-a transferat numele și asupra protoprezbiteriatului zărândeian omonim vreme de trei decenii. În rândurile următoare, în pofida puținelor informații ce ne stau astăzi la dispoziție, vom încerca să creionăm viața, activitatea și personalitatea, uneori controversată, a acestui cleric din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

De loc, cu probabilitate, din părțile Zarandului (poate chiar din mijlocul obștii pe care apoi a păstorit-o), a fost rânduit ca preot-paroh și ca protopop al Trestiei¹ în anul 1761 sau în cel următor; în recensământul bisericesc ordonat de generalul austriac Adolf Niccolaus von Buccow, parohia figura ca vacantă². Autoconsemnat pe filele unui *Evangheliar* (București, 1750) româno-chirilic, parte a patrimoniului libresp de altădată al bisericii din Săliște – „Anii Domnului 1762, 12 octomvrie, această carte, Evangheliie, v-am dat lumina eu, popa Iosif, și Ion diacu[l] din

¹ Din dorința de a clarifica încă dintru început problematica existenței sau nu a unui Protopopiat al Trestiei, precizăm faptul că nu a fost vorba despre un protopopiat propriu-zis, ci despre străvechiul „tract protoprezbiterial al Zarandului”, tract ce a preluat ca denumire, în diferitele epoci istorice, nimic altceva decât localizarea scaunului de rezidență al diferiților protopopi care au avut sub oblăduirea lor administrativ-canonice târgurile, satele și cătunele românești din partea nordică a județului actual. Prin urmare, acesta este singurul motiv pentru se vorbește despre un „Protopopiat” al Trestiei (cf. Ilarion Pușcariu, *Documente pentru limbă și istorie*, vol. I, Sibiu, 1889, pp. 119-125; Ioan Beju, *Conscripția clerului ortodox transilvan din 1767*, în rev. „Mitropolia Ardealului”, Sibiu, an XXIX, 1984, nr. 7-8, pp. 557-558; Keith Hitchins, Ioan Beju, *Statistica românilor ortodocși din Transilvania din anul 1766*, în rev. „Mitropolia Ardealului”, Sibiu, an XXII, 1977, nr. 7-9, p. 535), al Băii de Criș (George Barițiu, *Părți alese din Istoria Transilvaniei. Pre două sute de ani din urmă*, vol. I, Sibiu, 1889, pp. 767-771) și – actualmente – al Bradului, în fapt de însuși Protopopiatul Zarand, menționat încă din anul 1643 (Pavel Binder, *Contribuții documentare la geografia bisericească a românilor din Transilvania în secolele XVII-XVIII (1643-1733)*, în rev. „Mitropolia Ardealului”, Sibiu, an XXVI, 1981, nr. 7-9, pp. 536-538; Ana Dumitran, *Instituția protopopiatului în Biserica românească din Transilvania în secolul al XVII-lea*, rev. „Apulum. Acta Musei Apulensis”, Alba Iulia, an XXXII, 1995, pp. 322-323).

² Virgil Ciobanu, *Statistica românilor ardeleni din anii 1760-1762*, în rev. „Anuarul Institutului de Istorie Națională”, Cluj, an III, 1926, p. 666.

Trestia”³ –, tot el, cu siguranță, notase și pe o *Psaltire* (București, 1756), păstrată până nu de mult la Trestia, faptul că „această carte este a lu[i] Petros Adam și s-au cumpărat cu 65 numărățuri și nimeni nu are a căuta, că este pe sama besericii, [și] nimeni să nu înstrăineze di la beserica [din] Trestia, [căci] cine va fura să fie afurisit de 318 Părinți di la Nichia [...]. 5 mai 1764”⁴.

În ceea ce privește lăcașul de cult în care acesta a slujit – este vorba de o construcție masivă din piatră, ridicată în anul 1674, închinată praznicului „Bunei Vestiri”, prevăzută cu o absidă pentagonală decroșată și cu un turn-clopotniță robust, racordat la nava dreptunghiulară amplă prin arce și bolți, suprapus de un coif octogonal suplu⁵ –, potrivit unei cronici manuscrise a protopopilor Zarandului, „sub păstorirea protopopului Iosif Perian s-a zugrăvit biserica [din Trestia n.n.], pe la anul 1765, după cum a rămas scris pe o icoană din naia femeilor, cu litere chirilice: «Stan Zugravul din Orăștie. Dumnezeu să-l ierte cu tot neamul său. 1765». Iar pe pomelnicul de la proscomidiar a rămas consemnat: «Pomenește, Doamne, pe robii tăi protoiereul Iosif și Raveca și Iosafat și Maria»”⁶. De altfel, la același păstor sufletesc face referire și epitaful redat pe o cruce de lemn aflată, actualmente, în pronaosul bisericii din Trestia: „Anul [1]764, în lu[na] oct[om]v[rie], 9 zile, au răpăusatu fata Părintelui Protopop, Istina. Dumnezeu să [o] odihnească”.

Ca protopop a păstorit peste un „archidiaconat al Trestiei” extins ca suprafață, numărând – ca exemplificare – în anul 1787, nu mai puțin de 40 de parohii cu 24 de filii, după cum urmează: Baia de Criș (cu filia Lunca Moților), Băița (cu filiile Căinelu de Sus, Călimărești-Colindești și Săliște), Bărăstii Iliei (cu filia Luncșoara), Birtin (cu filia Cărăstău), Blăjeni, Boz (cu filia Târnăvița), Brad, Brănișca, Bretea Mureșană, Buceș, București, Bulzești, Crăciunești (cu filiile Ormindea și Peștera), Crișan (cu filia Potingani), Crișcior (cu filia Zdrapți), Curechiu, Dealu Mare, Dumbrava, Fornădia (cu filia Căinelu de Jos), Furcșoara (cu filia Gialacuta), Hărțăgani, Luncoiu de Jos (cu filiile Luncoiu de Sus și Stejărel), Mesteacăn, Mihăileni, Ribicioara (cu filia Grohot), Ribița (cu filia Uibărești), Rișca, Stănița, Sulighete, Tătărăștii de Criș (cu filia Prihodiște), Târnava, Tomnatec, Trestia, Țărățel (cu filia Ruda), Țebea (cu filia Căraci), Valea Bradului, Valea Lungă (cu filia Sârbi), Vălișoara (cu filia Săliștioara), Visca (cu filia Brășeu) și Vorța (cu filia Dumești)⁷.

Dincolo de aceste consemnări și știri sporadice, numele acestui cleric este amintit în legătură cu desfășurarea amplei mișcări țărănești a lui Horea, Cloșca și Crișan de la finele anului 1784, precum și a evenimentelor ce au succedat acestei cunoscute răscoale. Astfel, într-un raport al episcopului de neam sârb Ghedeon Nichitici al Ardealului (1784-1788), înaintat Guberniului transilvănean la 6 septembrie 1784, se arăta că acesta solicitase în mod expres protopopului Iosif Sânziana din Trestia să-i îndemne pe preoții din protopopiatul său să nu se „amestece în treaba conscripției militare”, care înfierbântase, la acea dată, mulțimile, ci să „cheme plebea la obligațiile sale și la supunere”, să „miște pietrele, instruind norodul să ducă viață pașnică, morală și liniștită, făcându-și serviciile domnilor pământești”⁸. La solicitarea autorităților, în lunile următoare au fost trimise protopopilor din zonele atinse de focul răscoalei și alte circulare de același fel, precum cea primită la Trestia în ziua de 15 noiembrie

³ Maria Basarab, *Cuvinte mărturisitoare. Însemnări de pe cărți românești vechi din județul Hunedoara*, Deva, 2001, p. 185.

⁴ *Ibidem*, p. 44.

⁵ Eugenia Greceanu, *Influența gotică în arhitectura bisericilor românești de zid din Transilvania*, în rev. „Studii și Cercetări de Istoria Artei”, București, an XVIII, 1971, nr. 1, pp. 35-36, n. 18; Florin Dobrei, *Bisericile ortodoxe hunedorene*, Reșița, 2011, p. 119.

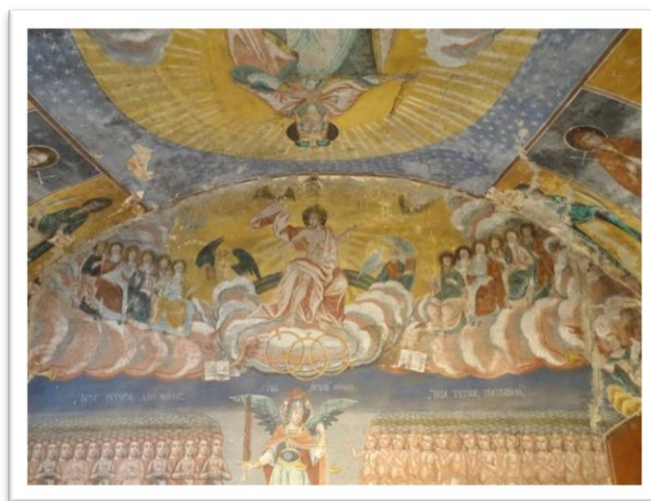
⁶ Virgil Perian, *Cronica protopopilor din tractul Zarandului (1749-1970)* (mss. dact. în Arhiva Protopopiatului Ortodox Român Brad), Brad, 1971, p. 2.

⁷ Il. Pușcariu, *op. cit.*, I, pp. 119-125.

⁸ David Prodan, *Răscoala lui Horea*, vol. I, București, 1984, p. 275.

1784, prin care Iosif Sânziana era îndatorat din nou să-i sfătuiască pe clericii din subordinea sa cum că „datori vor fi a se lipi sau a se lega de comandele militarești și, când aceștia vor nimeri pe adunate turmele rebelișilor și se vor pune în rând de apărare, atunci preotul să se pună înaintea oștii militarești și să dea înaintea rebelișilor primejdia cea netrecută întru care se află și cu tot chipul care se poate să-i îndemneze spre plecăciune și să-i aducă la pace. Preotul n-are putere să făgăduiască ceva lor. Fără numai aceste, că, dacă ar urma ei la toate acelea, care le va spune lor ofițerul de la comandă, precum ei milă și iertăciune să nădăjduiască, într-alt chip prea grea culpăciune vor simți. Din aceasta poate că dacă rebeliștii vor arăta plecăciune, atunci ofițerul de la comandă să facă ce s-au rânduit de slăvitul Generalat. Dară, de cumva rebelișii vor arăta împotrivire, atunci preotul, cu glas deschis și pe înțeles, să spună precum ar fi ei oamenii de nu se pot îndrepta, care au trecut cu vederea multe sfaturi și îndreptări și au lepădat iertarea și bunătatea ce s-au fost dăruit lor și nenorocirea care ar veni peste ei, pe copiii lor și pe muierile lor, singuri ei fiind pricina lor, și să o socotească și înaintea feței lui Dumnezeu vor da grea samă și răspuns pentru toată picătura de sânge care se va fi vărsat pentru împotrivirea și neascultatea lor și după ce și aceasta se va face și tot nu se vor căi și nu se vor pleca, atunci preotul să se dea în dreptul ostașilor și să lase treaba sa”⁹.

Patenta chiriarhală nu a avut însă niciun ecou în sânul obștilor zărândene, protoprezbiterii înșiși simțindu-se amenințați de proprii-i păstoriți, care îi socoteau a fi oamenii „stăpânirii”. În două scrisori adresate ierarhului Ghededon Nichitici, Iosif Sânziana al Trestiei arăta că a primit îndrumările sale și a lucrat „destul în sensul lor”, deși poporul este „peste măsură de tulburat” și greu de împăcat, de vreme ce „conducătorii lui l-au înșelat, zicând că el, protopopul, a primit două mierțe de galbeni de la nobili, ca să nu extrădeze cartea împăratului”; se plângea că „nu mai știu ce să mă fac și vă rog cu umilință, că pe cât vă e posibil, să-mi acordați ajutorul Ilustrității Voastre, fiindcă nu mai am unde să-mi plec capul, decât să fug, că mă ucid oamenii în casă, fiindcă revoluțiunea crește din zi în zi” (17 noiembrie 1784)¹⁰. De altfel, în satul în care rezida protopopul, iobagii domeniali s-au năpustit cu atâta furie asupra curții nobilului local Francisc Gyulay, încât acesta, în memoriile sale, rememora ulterior, cu vădită groază, întreg dezastrul: „Iată prăpădul întregii munci, osteneli, de o viață. Românimea, mai păgână decât păgânii, a devastat și pustiit totul, a ruinat toate clădirile, le-a făcut de nelocuit”¹¹.

⁹ Nicolae Densușianu, *Revoluțiunea lui Horea în Transilvania și Ungaria (1784-1785)*, scrisă pe baza documentelor oficiale, București, 1884, p. 235.

¹⁰ Ștefan Meteș, *Lămuriri nouă privitoare la revoluția lui Horia*, Sibiu, 1933, pp. 26-27; D. Prodan, *op. cit.*, I, p. 618.

¹¹ D. Prodan, *op. cit.*, I, pp. 317-318.

În drumul său spre „Cetatea de Piatră” a Apusenilor, unde fusese convocat de guvernatorul Samuel Brukenthal al Transilvaniei (1774-1787) spre a pacifica spiritele, episcopul i-a convocat apoi, în localitățile mai importante, pe preoții și pe fruntașii satelor hunedorene, îndemnându-i, personal sau prin circulare, „ca niciun român să nu îndrăznească a asculta minciunile lui Horea, nici să meargă la el, nici pe ascuns, nici în arătare”; protopopii – între aceștia s-a numărat și protoprezbiterul Iosif Sânziana din Trestia – și preoții s-au conformat și au început să viziteze satele¹². La 2 decembrie 1784, același protopop îl întâmpina la Deva pe ierarh, asigurându-l că „satele Trestia, Săliște, Hărtăgani, Căinel[u de Sus] și Crăciunești sunt în pace și ascultă poruncile”; celelalte localități, „vreo douăzeci, s-au ridicat a doua oară și au plecat spre Hălmagiu, la corifeii ațâțători și la rebeli”, cerând „răspuns la punctele date în mâna domnului [Ioan Piuariu] Molnar”, iar „popa Zaharia [din Bretea Mureșană n.n.], cu alți oameni nelegiuiți pe care și i-a asociat, a răspândit în satele din jur porunca să trimită în ajutor, de fiecare casă, câte un om, altfel vor fi arse cu foc”. L-a însoțit apoi înspre Țebea, primind pe drum, împreună cu acesta, delegațiile țăranilor din Vălișoara, Luncoiu de Jos, Luncoiu de Sus, Trestia, Ormindea, Săliște, Băița, Crăciunești și Brad, în frunte cu preoții locului¹³. Dar, cu toate acestea, la 31 decembrie 1784, dregătorii domeniali ai familiei nobiliare Gyulay se plângeau autorităților că, „din 4 noiembrie încoace, au încercat în toate chipurile inimaginabile să înduplece inimile oamenilor răzvrățiți”, însă nu i-au mai putut pune la muncă, aceștia spunând, „cu curaj, că ei nu slujesc niciun domn și nu plătesc taxă”¹⁴.

După înăbușirea răskoalei, același protopop raporta ierarhului său sinistrul bilanț al victimelor din protoprezbiteriatul în fruntea căruia se afla, anume 137 de țărani uciși, în urma cărora au rămas 97 de văduve și 218 copii orfani¹⁵. De asemenea, în anul 1791, noul arhipăstor ortodox al Ardealului, Gherasim Adamovici (1789-1796), dimpreună cu episcopul unit Ioan Bob (1782-1830) de la Blaj, au înaintat împăratului Lepold II al Austriei (1790-1792) cunoscutul *Supplex Libellus Valachorum*, document în care erau reiterate vechile postulate și

¹² N. Densușianu, *op. cit.*, pp. 176-177, 237-245.

¹³ D. Prodan, *op. cit.*, II, pp. 90-91, 129.

¹⁴ *Ibidem*, pp. 203-204.

¹⁵ *Ibidem*, p. 540.

argumentări național-sociale ale episcopului Inochentie Micu; în sinodul de la Sibiu din 14-16 septembrie 1791, convocat în urma respingerii acestor cereri, între semnatarii „plenipotenței” înmânate ierarhului spre a-l împuternici să-i reprezinte la Viena, în susținerea cauzei amintite, s-a numărat și protopopul Iosif Sânziana din Trestia¹⁶.

Prin prisma concursului dat autorităților în timpul desfășurării acestei răscoale, precum și după înăbușirea acesteia – la 27 februarie 1785, împreună cu preotul împreună-slujitor la același altar al bisericii din Trestia, Petru Sânziana, și cu alți doi consăteni, Anghel Parcan (probabil Părăian) și Adam Sânziana, a participat la acțiunea de prindere a lui Ilie Ștef (zis Ion Fârțală) din Hondol, ascuns la acea dată în satul Tisa, pentru aceasta fiind „recompensat” de Curtea vieneză cu o pensie anuală de 100 de florini și cu o medalie¹⁷ –, preotul și protopopul Iosif Sânziana rămâne, așadar, o personalitate controversată. O „motivație” a gestului acestuia ar fi, în lumina tradiției locale, faptul că un fiu al său, tot preot, ar fi fost ținut drept zălog de către soldații austrieci, ca mijloc de constrângere în scopul îndeplinirii amintitelor acțiuni ale autorităților¹⁸. Dacă informația transmisă de memoria vârstnicilor este veridică, atunci păstorul sufletească amintit ar fi, cu probabilitate, tocmai acest Petru Sânziana, menționat atât la 27 februarie 1785, în contextul mai sus arătat, cât și în procesele verbale ale „vizitațiunii canonice” întreprinse în părțile Hunedoarei de către același episcop sârb Ghedeon Nichitici al Ardealului, în vara anului 1787¹⁹.

Protopopul Iosif Sânziana va fi trecut la cele veșnice fie la finele anului 1791, fie la începutul celui următor, de vreme ce, într-un document din 1792, este amintit, într-o însemnare²⁰, succesorul său la cârma sufletească a obștilor parohiale zărândene, protopopul Ioan Mariș „al Trestiei” (1792-1809), preot-paroh în Țebea (1764-1809)²¹. După aproape cinci decenii, anume în 1839, la moartea urmașului său, protoprezbiterul Tovie Perian, lua sfârșit și istoria sediului protopopesc al Zarandului pe meleagurile Trestiei, o istorie începută prin anii 1761-1762, tocmai odată cu numirea sa ca preot-paroh; la acea dată, „preoții zărândeni și-au exprimat dorința, de altcum justă, de a avea în fruntea protopopiatului un șef care să domicilieze mai aproape de centru, adică de Brad, și nu la periferie, unde e situată Trestia”, motiv pentru care l-au ales „pe preotul văduv și bogat Iosif Bașa (1840-1866) din Lunca Crișului [Lunca Moșilor n.n.], de lângă Baia de Criș, și așa, sub conducerea acestuia, sediul protopopiatului s-a mutat în Lunca”, iar ulterior în Baia de Criș (scaun protopopesc amintit în 1847)²², respectiv – unde se află și astăzi – în Brad (reședință amintită încă din anul 1858)²³.

Protopopul și parohul Iosif Sânziana se strămuta așadar în veșnicia lui Dumnezeu după trei decenii în care îndrumase, cu timp și fără timp, destinele protoprezbiteriatului Zarand și ale parohiei Trestia; se strămuta în lăcașurile cele cerești, spre a da peste veacuri un răspuns lămuritor înaintea Dreptului Judecător și a istoriei.

¹⁶ G. Barițiu, *op. cit.*, I, pp. 535-545; Silviu Dragomir, *Corespondența episcopului Gherasim Adamovici și mișcarea de emancipare a clerului și poporului românesc în anul 1791*, în „Revista Teologică”, Sibiu, an V, 1911, nr. 14-19, pp. 400-423, Ioan Lupaș, *Misiunea episcopilor Gherasim Adamovici și Ioan Bob la Curtea din Viena în anul 1792*, Sibiu, 1912, pp. 10-44; Zenovie Pâclișanu, *Luptele politice ale românilor ardeleni din 1790-1792*, București, 1923, pp. 12-78.

¹⁷ D. Prodan, *op. cit.*, II, pp. 556-559.

¹⁸ Informații obținute prin amabilitatea preotului-paroh Viorel Radu din Săliște (Protopopiatul Brad), în martie 2015.

¹⁹ Il. Pușcariu, *op. cit.*, I, p. 119.

²⁰ M. Basarab, *op. cit.*, p. 185.

²¹ Ioan Oprea, *Monografia Parohiei Ortodoxe Române din Țebea* (mss. dact. în Biblioteca Facultății de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu), Sibiu, 1965, pp. 64-68.

²² Într-o listă a protopopiatelor ortodoxe ardeleni întocmită în anul 1847, intitulată *Schematismus Dicasteriorum et Officialium Magni Principatus Transilvaniae pro anno MDCCCXLVII*, este amintit și „Protopraesbiteriatus Zarandiensis” (Protoprezbiteriatul/Protopopiatul Zarand), cu reședința la „Körösbanya” (Baia de Criș). Cf. G. Barițiu, *op. cit.*, I, pp. 767-771.

²³ *Ibidem*.

SFÂNTUL IERARH ANTIM IVIREANUL 300 DE ANI DE LA MOARTEA MARTIRICĂ

*Sfântul Ierarh Antim Ivireanul și folosul, participarea
sau impactul creștinilor ortodocși români în Uniunea Europeană*

Cu ajutorul lui Dumnezeu ne bucurăm, în aceste vremuri, sufletele de pacea care izvorăște din smerita slujire și pomenire a Sfântului Antim Ivireanul – Ierarhul ctitor de cultură, spiritualitate și viață duhovnicească în aceste locuri binecuvântate de Dumnezeu și de mulți Sfinți Români printre care, la loc de frunte se numără ierarhul georgian și un alt mare ierarh al Bisericii Ortodoxe Române – Sfântul Calinic de la Cernica. Și în aceste momente constatăm faptul că există o contribuție permanentă a vieții monahale la bunăstarea morală și duhovnicească a societății românești de la începutul sec. XXI, iar această lucrare ar fi fost cu siguranță incompletă dacă Dumnezeu nu ar fi binecuvântat pământul românesc (și) cu foloasele trudei și jertfei de sine pe care Sfântul Antim le-a dăruit românilor.

Frescă de la Mănăstirea Antim, București

Despre Sfântul Antim se poate discuta din multe perspective: teologice, culturale, duhovnicești și lista poate continua. Credem că Sfântul Ierarh Antim Ivireanul este unul din simbolurile renașterii vieții monahale, culturale și spirituale dar și a credinței pe pământurile Munteniei și Olteniei, exemplu demn de urmat pentru noi în așezarea corectă și autentică a Bisericii în relația cu societatea actuală, atât de supusă presiunilor secularizării și relativizării oricăror valori morale.

Mănăstirea ctitorită de Sfântul Antim cu Hramul „Tuturor Sfinților” din București este nu numai spațiu fizic, concret a slujirii lui Dumnezeu în post, rugăciune, smerenie și ascultare, ci și izvor de viață creștină, loc de pelerinaj pentru oamenii care trăiesc în tumultul cotidian, prilej de împăcare cu Dumnezeu, cu sine și cu aproapele. Cunoașterea vieții, a faptelor și ctitoriilor cărturărești ale Sfântului Antim înseamnă pentru credincios lucrarea la care este chemat fiecare dintre noi în vremurile de acum.

România s-a avântat pe drumul integrării europene. Aderarea României la Uniunea Europeană a reprezentat și reprezintă în continuare, o mare oportunitate pentru români și pentru Biserica neamului nostru de a mărturisi Europei despre valorile inestimabile pe care Ortodoxia le poartă de milenii, Sfântul Antim și moștenirea pe care ne-a lăsat-o, ocupând un loc de seamă în acest demers. Mărturisirea începe de aici, din țară, prin împreună-lucrarea, colaborarea și sinergia la care sunt rânduite Biserica și Statul, două entități care departe de a

se exclude reciproc, sunt chemate să slujească poporul român prin respectul și susținerea reciprocă în elaborarea răspunsurilor cerute de exigențele etapei istorice prin care trece țara noastră, în momentul de față. Fără pretenția de a răspunde acestei probleme în întregime sau de a reuși să epuizez abordarea acestei teme referitoare la Uniunea Europeană și poziția noastră față de ea, ca și creștini ortodocși ce ne străduim să trăim și să împlinim învățătura Bisericii, trebuie, totuși, să-mi accentuez convingerea că acest subiect presupune mult realism, clarviziune și suficient discernământ. Acest realism ne cheamă pe noi la evidențierea a două principii esențiale referitoare la relația noastră cu Uniunea Europeană, primul fiind acela că *nu Uniunea Europeană reprezintă o problemă, ci propria noastră prezență în cadrul ei*, iar al doilea se cuprinde în faptul că *problema noii compoziții și sinteze nu este de sorginte politică sau economică, ci de natură culturală și spirituală*. Dincolo de influențele permanente ale Occidentului în țările răsăritene, deosebirea de cultură dintre Europa apuseană și popoarele ortodoxe rămâne, în multe locuri, de nedepășit.

Prin urmare, creștinul ortodox trebuie să intre într-un mod cât mai conștient în Uniunea Europeană, însoțit fiind de anumite certitudini și atitudini, care îi vor delimita, în continuare, prezența și statutul său în ea și, în general, în noua realitate și mentalitate europeană. De la el se cere să aibă o conștiință clară a diferenței foarte pronunțate dintre civilizația răsăriteană, ortodoxă și cea occidental-apuseană. *Civilizația care s-a format prin simbioza dintre spiritul romanic, elenist (grecesc) și ortodoxia creștină, adică civilizația vechii Uniuni Europene, comună atât Apusului cât și Răsăritului din primul mileniu, este o civilizație theonomă și theocentrică*. Toate manifestările creștinului ortodox poartă amprenta luptei omului spre desăvârșirea existenței lui prin dumnezeiescul Har necreat, și lucrător de îndumnezeire. Scopul civilizației creștin-ortodoxe nu este doar civilizarea ori îmbunătățirea etică a omului, ci depășirea faptului de a fi o creatură zidită, prin schimbarea omului în Dumnezeu – om, după Har. *De aceea, modelul antropologic al Ortodoxiei nu este omul bun și virtuos, dintr-o perspectivă umanistă și umanizantă, ci Dumnezeu – Omul Iisus Hristos*.

Așadar, *Uniunea Europeană se prezintă pentru Ortodoxie ca un teren ce trebuie cercetat cu dorința de realizare a misiunii sfinte, ca fiind un spațiu de mărturie și de mărturisire a cuvântului și a modului ori a atitudinii de viață care reprezintă esența și fundamentul Tradiției Ortodoxe*. Bineînțeles, misiunea sfântă, se referă în fond, nu la variata conducere a spațiului european, ci la popoarele ei, ceea ce chiar s-a petrecut în primele secole ale Creștinătății, între granițele Imperiului Roman de atunci. Tocmai aceasta poate să constituie misiunea noastră ca ortodocși în Uniunea Europeană a bătrânului continent, iar această prezență trebuie să fie, în primul rând, una liturgică și spirituală, duhovnicească. Sfânta Liturghie cu întregul nostru cult reprezintă cel mai valoros tezaur al nostru (nu afirmăm acest lucru din triumfalism) fiindcă ea cuprinde și salvează dinamic trăirea și viața noastră, credința și modul teologic de existență al Sfinților noștri. Tradiția ascetică a Sfinților alcătuiește izvorul civilizației noastre, a cărei chintesență este principiul creștin potrivit căruia „Mai fericit este a da decât a lua” (Fapte 20, 35), care, în acest fel, nu împărtășește lăcomia, avariția egoistă și isteria individualistă.

În consecință, nu este greu să îndreptățească cineva neliniștile, zbaterile și frământările acelor care cunosc Ortodoxia prin experiența lor, pentru viitorul nu doar al Ortodoxiei, ci și al ortodocșilor în Europa, și nu numai în ea. Pentru că acest viitor se află în strânsă legătură cu felul de a fi al *Ortodoxiei* care este reprezentată în Uniunea Europeană prin noi înșine, ca ortodocși, cu alte cuvinte prin recunoașterea și mărturia propriei noastre legături pe care o avem cu Tradiția Sfinților Părinți ai Bisericii. *Deoarece numai Sfinții sunt purtători substanțiali, autentici și adevărați mărturisitori ai Ortodoxiei*. Dat fiind faptul că mănăstirile, ca mijloc de mărturie și de mărturisire, salvează în felul cel mai corect modul de existență, ca predare integrală de sine Harului Divin, mănăstirea va fi, în cele din urmă și în europeană noastră diaspora, cristelnița perpetuă spre (re)botezarea și (re)nașterea nu doar a celorlalți europeni ai noștri, ci și a ortodocșilor înșiși.

Dacă cineva ține seama de căutările și preocupările europene contemporane – în special la nivelul poporului – care fac posibilă misiunea sfântă a Ortodoxiei, relatările de mai sus se confirmă a fi realiste și aplicabile. Omul european poartă în chip vizibil rănilor unei deziluzii existențiale tragice, trăind într-un vid sufletească – spiritual, care îl aduce permanent mai aproape de Orientul Apropiat, Îndepărtat sau Mijlociu. Prin moartea Metafizicii, el caută Adevărul (care îl va face liber) ca experiență de trăire și de aceea se refugiază în diferite practici și artificii spirituale ori substituți religioși, care sunt oferiți de către ocultismul oriental. Tocmai la această solicitare poate să răspundă Ortodoxia, însă numai atunci când își menține autenticitatea ei, căci dacă Europa are încă suspine și dureri în alienarea ei, acest lucru se datorează, în cea mai mare parte și inconsecvenței noastre, fiindcă suntem, de foarte multe ori, ortodocși doar cu numele nu și cu fapta, precum și a modului greșit în care purtăm dialogul cu ea. În încheiere, doresc să subliniez faptul că a sosit vremea și ceasul pentru reevaluarea metodei dialogului nostru teologic, bine articulat și judicios argumentat sau elaborat, cu Europa și cu Creștinătatea apuseană. Căci numai în cadrul spiritualității patristice și autentice este cu puțință perceperea, din punct de vedere ortodox, a unității creștine, ecumenice. În lipsa acestei unități creștine și ecumenice, autentice, adică a Ortodoxiei celei perene, nu poate fi zidită, vreodată unitatea și simbioza în Europa unită – pentru care ne rugăm să fie spre binele nostru cel pământesc și, mai ales, cel ceresc și spre Slava lui Dumnezeu Cel în Treime lăudat!...

Drept urmare, Sfântul Antim a fost un mare ctitor, dar și un înțelept sfătuitor al Domnitorilor Țării Românești, mai cu seamă a Sfântului Constantin Vodă Brâncoveanu. Acest Sfânt a susținut politica Statului în măsura în care aceasta slujea interesele poporului drept-credincios, dar nu a ezitat să manifeste o opoziție fermă față de intruziunile nocive ale puterii de stat în viața eclezială, atunci când a fost cazul. Atitudinea pe care Sfântul Antim a avut-o în relațiile cu puterea statală a fost întemeiată pe dragoste creștină, pe curaj profetic și pe jertfa personală, de sine. Fără a intra, de fapt, în conflict cu autoritatea voievodului, Sfântul Antim a reușit să „dea Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu”!...

Relația dintre Biserică și Stat a cunoscut în România post-decembristă o evoluție care se caracterizează prin tendințe de armonizare a politicilor sociale, precum și de înțelegerea clară, corectă a rolului și a locului deținute de către cei doi parteneri în lucrarea comună de slujire a poporului nostru.

Cu siguranță că exemplul Sfântului Antim este de mare folos pentru Biserica noastră, cea luptătoare a lui Hristos, în demersul ei permanent de mărturisire a cuvântului dumnezeiesc. Dintr-o atare perspectivă, Statul este arealul în care slujitorii Bisericii sunt chemați să mărturisească cele de folos împlinirii demersurilor de dreptate socială, de bunăstare materială și spirituală pe care orice stat modern caută să le îndeplinească pentru cetățenii săi. Zestrea de valori spirituale, culturale și materiale a Bisericii la care Sfântul Antim, deși nu a fost român de origine, are o contribuție însemnată, este absolut necesară pentru definirea corectă a locului și a rolului României ca stat membru al Uniunii Europene.

Responsabilitatea Bisericii Ortodoxe Române în fața lui Dumnezeu și a națiunii române este egală cu responsabilitatea Statului Român, respectul, armonia și colaborarea fiind considerate repere fundamentale ale relațiilor dintre Biserică și Stat în contextul integrării României în Uniunea Europeană.

Așadar, Sfântul Ierarh Antim Ivireanul rămâne pentru noi un model de viață duhovnicească, de slujire și mai ales de echilibru, un Sfânt care ne arată calea demnă de urmat spre dezvoltarea relației dintre Biserică și Stat, o relație care, fiind caracterizată prin cunoaștere reciprocă, respect și eficiență colaborare, va fi benefică cetățenilor țării noastre.

Am convingerea că tot ceea ce se mărturisește, în această perioadă, despre Sfântul Antim, și la București – la ctitoria sa monahală și aici la Râmnic, reprezintă nu numai o contribuție importantă la cunoașterea vieții și slujirii Sfântului, cât mai ales o actualizare și o

așezare folositoare a moștenirii lăsate nouă de acesta, în contextul existenței noastre de oameni ai începutului de mileniu III. Dumnezeu să ne ajute în slujirea la care am fost chemați și așezați fiecare dintre noi, iar bineplăcutul Sfânt și Slujitor al Bisericii noastre să ne învrednicească prin rugăciunile sale la Scaunul Ceresc pentru a-i purta peste timp moștenirea!...

Poezie despre Maica Domnului

*Și Fecioara a născut pe Fiul său
 Cel Întâi Născut
 și L-a înfășat pe Dânsul
 și L-a pus în iesle,
 pentru că nu aveau ei loc în casă.
 Că ce este mai minunat decât
 a zăcea în iesle Domnul tuturor?
 Și nu fu Lui alt loc în lume?
 Ce este mai minunat
 decât o mărire ca aceasta,
 să fie aruncat la locul dobitoacelor?
 Și pentru că văd îngerii
 pe Domnul cerurilor,
 aruncat în gunoaie,
 cântă: mărire lui Dumnezeu,
 Celui din înălțime!*

*Că era pe la miezul iernii,
 când pământul și apele
 sunt înghețate de ger
 și de vânturile cele reci;
 și Fecioara tânără și rușinoasă,
 care nici din casă
 nu era obișnuită a ieși,
 și, fiind aproape de a naște,
 purcede pe o cale grea
 și cu anevoie ca aceasta.
 Și, apropiindu-se de Betleem,
 doară s-ar fi găsit
 vreo casă cuvioasă,
 ca să nască Fecioara aceasta
 într-însa,
 iar însuși Iubitorul de sărăcie, Domnul,
 a poftit într-o coșare smerită,
 ca să Se nască.*

*Și era noapte,
 care noapte
 era mai luminată decât soarele,
 întru care a răsărit Soarele Dreptății.*

*Făcându-și noaptea calea sa jumătate,
 ieșit-a aici,*

*în lumina aceasta a noastră,
 ca un Mire din cămara Sa;
 ieșit-a, zic,
 nădejdea tuturor vecilor,
 bucuria Îngerilor,
 mântuirea neamurilor,
 sculara celor morți,
 izvorul milei,
 rădăcina vieții.*

*Ieșit-a Cuvântul Tatălui,
 cu Trupul îmbrăcat,
 din trupul Fecioarei;
 ieșit-a gol,
 pentru ca să ne îmbrace pe noi,
 sărac,
 ca să ne îmbogățească,
 smerit
 ca să ne înalțe la cer,
 ca un Prunc,
 ca să ne facă pre noi desăvârșiți
 și să ne dea nouă
 bucuria cea veșnică.*

*Precum căldura soarelui
 trage aburul de pe pământ, în sus,
 și de acolo se pogoară rouă
 și face pământul
 de rodește și se veselește,
 așa și preacuratul sângele Fecioarei,
 cu puterea Sfântului Duh,
 zămislindu-se,
 s-a făcut trupul Domnului Hristos,
 Care ieșind la lumină,
 ca Cel ce este
 Lumina cea adevărată,
 minunat-a veselit tot neamul omenesc;
 și născându-L, L-a făcut mai frumos
 decât ar fi fost înfrumusețat
 cu tot felul de daruri.*

Că El este izvorul darurilor.

*Făr' de nici o stricăciune a fecioriei sale
 și făr' de nici o simțire de durere
 a strălucit în lume acest Sfânt Prunc.*

Că Pruncul Acesta,
care se mișcă în iesle,
de ne vom ridica ochii credinței noastre
Îl vom cunoaște făcând tunete și fulgere în nori
și pe cer umbletul stelelor
rânduind,
soarele și luna de raze umplându-le
și mișcarea cerului îndreptând
și toată greimea lumii
Acest Prunc înfășat o cârmuiește.
Cine este Acesta așa mic și așa mare,
așa smerit și așa înalt,
cât în iesle zăcând,
în cer cu glasuri îngerești Se mărește?
Că ce este mai mic și mai smerit
decât a se naște în iesle,
care loc nu este al oamenilor,
ci al dobitoacelor?

Și ce este mai mare și mai înalt
decât tot într-o această Naștere,
pământul cu mare lumină a străluci
și mulțimea oștilor cerești a cânta
și cetele Îngerilor a se veseli cântând:
„Mărire lui Dumnezeu într-o cei de sus”?
Și umplând văzduhul de glasuri
dulci și mângâioase,
când, de la începutul lumii,
s-au mai auzit,
la nașterea vreunui om,
glasuri și cântări îngerești?

Luceafărul

Păcatul cel dintâi și mai mare
decât toate păcatele este mândria,
pe care o a izvodit
și a născut singur Satana,
care era înger și
se numea Luceafăr,
pentru multa lumină ce avea;

care mândrie l-a surpat
și l-a pogorât,
cu toată ceata lui,
întru cele mai de jos prăpăstii ale Iadului.

Și dintr-atâta lumină ce avea
s-au făcut decât toate negrețele
și decât toate întunericile

mai negru și mai întunecat
și are să se osândească în veci nesfârșiți,
pentru că nu are tămăduială,
nici vindecare rana lui,
că fiind duh, nu are pocăință.

Și cu acest păcat al mândriei,
pentru multa lui invidie,
a înșelat și pe ticălosul Adam,
de l-a surpat din cinstea lui
și l-a dus la moarte
și l-a pogorât și pe dânsul în Iad.

Și precum păcatul mândriei
a avut putere
de a pogorât pe Luceafăr,
până la cele mai de jos
prăpăstii ale Iadului,
așa și bunătatea [virtutea] smereniei are
mai multă putere decât mândria;

că a făcut pe însuși Dumnezeu,
Care este Făcătorul Luceafărului
și S-a plecat atâta,
cât a lăsat cerurile
și toată slava și lauda
ce avea de la toate Puterile Cerești,
de S-a pogorât
pe pământ și S-a făcut Om

și S-a smerit până la moarte,
după cum zice Fericitul Pavel,
moarte pe Cruce;
și S-a pogorât și până la Iad
de a scos pe Adam,
cu tot neamul lui
și l-a suit împreună cu Dânsul la cer,
unde a fost și mai înainte.

Iar Luceafărul n-a putut să se mai suie,
căci îl atârna păcatul în jos.
Că păcatul se aseamănă pietrei
și caută să meargă
la maica ei, în pământ,
de unde și este.

Iar bunătatea se aseamănă focului
și este să meargă sus,
în văzduh, unde-i este matca,
că Dumnezeu este foc mistuitor
și pară de foc subțire,
precum L-a văzut Proorocul Ilie.

TOȚI ACEȘTI MARI PĂRINȚI AI ORTODOXIEI NOASTRE SUNT, PENTRU MINE CEL PUȚIN, (CA) NIȘTE SFINȚI AI BISERICII, POPORULUI ȘI NEAMULUI NOSTRU ROMÂNESC...

*Dialog despre marii Duhovnici ai României
cu teologul și publicistul Stelian Gomboș*

1. Tudor Petcu: - *Stimate Domnule Gomboș, înainte de a discuta propriu-zis despre unicitatea peisajului duhovnicesc românesc, v-as ruga să îmi spuneți care au fost duhovnicii români pe care ați avut ocazia să îi cunoașteți și care au avut un impact major asupra evoluției personalității și gândirii dumneavoastră teologale.*

Stelian Gomboș: - Sunt mulți și foarte însemnați Părinții Duhovnicești pe care i-am cunoscut și care, din mila lui Dumnezeu și dragostea Sa cea sfântă, a lăsat o vie impresie asupra mea; aș putea întocmi, aici și acum, o adevărată listă, de fapt, un bogat, generos și veritabil pomelnic, pe care îl păstrez la loc de cinste, în cămara inimii mele:

Dacă ar fi să enumăr câțiva dintre ei voi menționa faptul că primul mare Părinte Stareț, mai puțin cunoscut dar deosebit, a fost Arhimandritul Timotei Iftimie de la Mănăstirea Hodoș – Bodrog din județul Arad, primul lăcaș monahal pe care l-am vizitat, întâia oară, în iarna anului 1985.

Următorii Părinți Duhovnicești renumiți, pe care i-am întâlnit și cunoscut, au fost Cuvioșii Paisie Olaru și Ilie Cleopa, în vara anului 1986, în cadrul unui pelerinaj de suflet la vetrele călugărești nemțene, între care, la loc de frunte, s-a numărat Mănăstirea Sihăstria.

În vara următorului an – 1987, aflându-mă într-un pelerinaj, organizat tot de către Părintele Diacon Gheorghe Băbuș de la Biserica cu Lună din Oradea, însă de data această, pe la mănăstirile din Banat și Oltenia, i-am întâlnit pe Părinții: Ioan Negruțiu de la Tmișeni, Vasile Prescure de la Mănăstirea Lainici, Neonil Ștefan – Starețul, Lavrentie Șovrea și Ghelasie Gheorghe de la Frăsinei, Veniamin Micle – Cărturarul de la Bistrița Olteană, Gamaliil Vaida de la Cozia și mulți alții.

În vara anului 1988 i-am cunoscut pe Părinții Nicolae Steinhardt - Scriitorul și Serafim Man, viețuitori autentici ai Mănăstirii „Sf. Ana” – Rohia, din Țara Lăpușului.

În varanța anului 1989 i-am întâlnit, în frumoasa Moldovă, pe Părinții: Ioanichie Bălan și Iustin Pârvu – care se aflau, atunci, ca viețuitori ai Mănăstirii nemțene Bistrița, apoi pe Părintele Dosoftei Muraru de la Mănăstirea Slatina, Iachint Unciuleac – blandul Stareț al Putnei lui Ștefan cel Mare și Sfânt, Chiril Constantin, Melchisedec Velnic – actualul stareț și Calinic Dumitriu – actualul episcop vicar de la Iași.

După revoluție, chiar în primii ani, i-am cunoscut, întâlnit și reîntâlnit pe Părinții: Benedict Ghiuș - Cărturarul la Mănăstirea Cernica, Ioan Iovan la Mănăstirea bucureșteană Plumbuita și apoi la Mănăstirea Recea – Mureș de care am fost foarte legat, din punct de vedere spiritual, Sofian Boghiu și Adrian Făgețeanu la Mănăstirea bucureșteană Antim, Arsenie Papacioc la Techirghiol –

Starea de dialog

Constanța, Serafim Popescu și Teofil Părăianu – de care am fost foarte legat și cu care am avut o relație specială - la Mănăstirea "Brâncoveanu" – Sâmbăta de Sus, județul Brașov, Iustin Pârnu la Mănăstirea Petru Vodă și Ioanichie Bălan la Mănăstirea Sihăstria, Vartolomeu Androni – actualul stareț al Coziei lui Mircea cel Bătrân, Ilarion Argatu la Mănăstirea Cernica, Visarion Coman la Clocociov, Nicodim Dimulescu – la Mănăstirea prahoveană Crasna – de care mă leagă o relație cu totul aparte, Ioachim Popa de la Frăsinei, athoniții și prodromiții: Petroniu Tănase, Iulian Filip, Dionisie Ignat, Ioan Șova și Iustinian Stoica. Apoi Gherontie Puiu de la Caraiman – Bușteni – Prahova, Paulin Lecca de la Rogozu – Vrancea, Dimitrie Bejan de la Hârlău – Iași, Serafim Bădilă de la Cășiel – Cluj, Ioasaf Popa din București și, mulți, mulți alții.

Toți, în mai mare sau mai mica măsură, într-o formă sau alta, au avut un rol, un loc, un rost și un impact major asupra evoluției mele spirituale.

Cei mai mulți dintre ei au plecat în lumea de dincolo, cea cerească și veșnică și, la cei mai mulți dintre ei, am participat la Slujba lor de prohodire și înmormântare.

Bunăoară, anul trecut – 2015, fiindcă a fost anul omagial – comemorativ închinat Marilor Părinți Duhovnicești, le-am organizat un frumos parastas, în cadrul căruia i-am evocat pe toți acești Oameni ai Duhului, și pe mulți alții, frumoși, atât la stat cât și la sfat, cei mai mulți dintre ei, născuți, de acum, în lumea luminii neânserate a Raiului, celest și peren.

2. - Este cunoscut faptul că dumneavoastră aveți nenumărate studii consacrate vieților marilor duhovnici ortodocși români, mai ales cu privire la suferințele îndurate de ei în perioada comunistă.

De altfel, s-ar putea spune că acești duhovnici, ca și mărturisitorii din temnițele comuniste românești, au alcătuit adevăratul nucleu de rezistență morală și spirituală într-o perioadă în care se dorea ca omul să fie privat de valorile și virtuțile creștine. Care dintre duhovnicii pe care i-ați studiat v-a impresionat cel mai mult cu privire la luptele sale împotriva regimului opresiv comunist?

- Să știți că mi-e foarte greu, aproape imposibil, să gândesc, să mă raportez doar la unul dintre ei, în condițiile în care, în această ipostază, postură ori situație, social, au fost mulți, tare mulți, de fapt cei mai mulți, în fond aproape toți marii bărbați a Bisericii, Țării, Poporului și Neamului nostrum, românesc, fiecare dintre ei având, marcând și impresionând, într-un mod cu totul aparte, cu și prin viața, suferințele, chinurile, umilințele, torturile și caznele de care au avut parte și la care au fost supuși, în perioada totalitară, în temnițele comuniste de la noi.

Astfel încât, pentru a nu greși ori a împieta memoria, cinsitrea, recunoștința sau prețuirea ori admirația fața de oricare dintre ei, nu îl voi remarca, reține sau exemplifica ori aprecia numai pe unul ci îi voi aminti, evoca, enumera și pomeni pe toți, la unison!...

3. - Așa cum ne este cunoscut, Părintele Arsenie Boca se bucură de o foarte mare dragoste din partea românilor, iar perioada în care a fost călugăr la Sâmbăta de Sus este una cu adevărat impresionantă, mai ales dacă ne gândim la mișcarea de înnoire spirituală /duhovnicească la baza căreia a stat. Dumneavoastră cum ați caracteriza unicitatea gândirii Părintelui Arsenie Boca în mediul monahal ortodox din România?

- Da, gândirea Părintelui Arsenie Boca a fost, este și rămâne una cu totul special, deosebită, unică, datorită acurateței, limpezimii, prospețimii, frăgezimii, francheții și coerenței sale, a felului/modului său direct și sincer de a fi și a se purta sau raporta, precum și a conținutului/mesajului prophetic pe care-l conține și cuprinde discursul, dialogul, învățătura, cuvântul, rostirea și rostuirea sa.

Părintele Arsenie Boca nu a fost doar un mare duhovnic, ci el a fost și rămâne un geniu autentic, căci a avut o minte scilpitoare și o rațiune efervescentă, fascinantă, captivantă și debordantă.

Altfel spus, Părintele Arsenie Boca se comporta, uneori, pe drept cuvânt, ca un torent, ca o avalanșă, avea vocea tunătoare, privirea fulgerătoare și atitudinea mobilizatoare. După ce îți

vorbea el, tu nu mai aveai cale de întors, deoarece el era un om al întregului, nu al jumătăților de măsură. La el ce area da rămânea da, ce area nu rămânea nu. Atât și nimic mai mult!...

Nu era persoana concesiilor sau compromisurilor! De nici un fel! Nu! Nicidecum!...

Un om ca el, precum geniile, se nasc odată la o sută de ani!...

Mare Om, Mare Duhovnic, Mare Character!...

4. - *Un alt mare duhovnic care atrage atenția oricărui român ortodox dornic să înțeleagă viața și istoria Bisericii este cu siguranță Părintele Ilie Cleopa. V-aș ruga să aduceți în evidență importanța sfaturilor duhovnicești ale Părintelui Cleopa și cum ar trebui ele înțelese mai ales în aceasta epocă seculară în care libertatea este confundată cu anarhia.*

- Despre Părintele Arhim. Cleopa Ilie voi vorbi, evocându-l, în câteva umile, simple și sărace, dar sincere, cuvinte, fiindcă mari bucurii ne dăruiește Dumnezeu, cum este și aceea a întâlnirii unor oameni și monahi minunați, peste care Dumnezeu a revărsat multe din darurile Sale.

Eu, personal, chiar dacă am rămas departe de înălțimea trăirii lor, îmi aduc mereu aminte de râvna și iubirea fără margini a Părinților Paisie Olaru și Cleopa Ilie de la Mănăstirea nemțeană Sihăstria, pe care i-am întâlnit de multe ori și pe care i-am admirat și iubit cu adevărat.

Neîmplinitor al cuvintelor lor, am rămas doar cu amintirile, al căror balsam alină rănilor ce le poartă, ca o povară, un fiu risipitor.

Aceste amintiri revin adeseori și bat la poarta sufletului. Când o găsesc ferecată, se îndepărtează, dar revin, doar, doar, o vor găsi altă dată deschisă.

Așa a făcut într-o lungă perioadă marcată de opresiuni și cumplite umilințe Părintele Arhimandrit Cleopa Ilie, unul dintre marii duhovnici români dintr-un veac zbuciumat și întunecat. A bătut la ușa multor suflete, le-a vorbit ca un părinte, a vindecat răni adânci, a adus multă speranță și lumină, până când suferințele și anii i s-au adunat *ca norii lungi pe șesuri*.

Părintele Cleopa Ilie a fost, după cum mărturisea, la un moment dat, Înaltpreasfințitul Părinte Teofan - Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, „omul lui Dumnezeu printre oameni”, „trâmbița Duhului care mărturisește Adevărul celor care iubesc Adevărul, dar și celor care-L urăsc”. Glasul său a fost cuvântul Domnului - izvor de apă vie care s-a revărsat năvalnic în mințile, inimile și conștiințele celor care i-au cerut rugăciunea și binecuvântarea, iar cerdacul chiliei sale de la Sihăstria a devenit, pentru mai bine de patru decenii, altar, amvon și bolniță.

În aceste cuvinte ale mele, nevrednicul, prea sărace să ilustreze bogăția vieții duhovnicești și a darurilor îmbelșugate ale Duhului Sfânt de care Părintele Ilie Cleopa s-a învrednicit, aș vrea să amintesc, totuși, starea de har pe care toți cei care erau în preajma Părintelui o simțeau, efectul vindecător al cuvântului său ce avea putere multă, înnoirea omului lăuntric pe care o încercau toți cei care veneau la Sihăstria cu dorul dobândirii vieții veșnice.

Nu în cele din urmă, vreau să dau mărturie despre iubirea nemărginită pe care o avea față de aproapele, despre durerea acută pe care o resimțea văzând suferința din jur și despre blândețea și înțelegerea față de neputințele semenilor. Mi-au rămas adânc întipărite în minte și în inimă cuvintele sale despre cei care urcau, zi de zi, treptele spre chilia sa de la Mănăstirea Sihăstria: „Ei vin, săracii, aduși de îngerii lor păzitori..., fiecare cu năcazul lui..., el vine cu credință și, dacă se tămăduiește, nu-i de la mine, îi de la Dumnezeu!... Vin, săracii, ca albinele; când îi văd, m-apucă plânsu'..., aleargă, săracii, ca să câștige iertarea păcatelor, pentru credința lor curată cu care aleargă la Domnul...” Câtă dragoste, smerenie și durere fără margini răzbat din aceste cuvinte!...

Părintele Ilie Cleopa a împlinit cuvintele Mântuitorului „Mergeți în toată lumea și propovăduiți Evanghelia la toată zidirea!” El a fost, poate, cel mai înfocat apărător al credinței Bisericii noastre în a doua jumătate a secolului al XX-lea. „Măiestria corăbierului se vede în vreme de furtună, și nu pe timp senin”, spunea Sfântul Ioan Gură de Aur, Arhiepiscopul Constantinopolului. A fost un corăbier iscusit, care a condus cu înțelepciune corabia, mai ales în vreme de furtuni și vijelii. În zbuciumata-i viață a prins prea puțină vreme senină.

I-am fost alături la 5 decembrie 1998, însoțindu-l pe drumul către Împărăția cerurilor.

Arhimandritul Cleopa Ilie a trecut la cele veșnice în data de 2 decembrie 1998. Au trecut de atunci aproape 18 ani, nu foarte mulți, dar nici puțini. Amintirea lui nu s-a stins vreo clipă. El trăiește încă prin cuvintele rostite și scrise, prin sfaturi, povești și, mai ales, prin trăirea nepământească. Slovele așezate pe hârtie doresc să vorbească, cât de puțin, despre un călugăr cum rar a fost în lume, un misionar, îndrumător de obști și un sihastru de la cumpăna mileniilor. Părintele Cleopa a fost unul dintre marii slujitori ai Bisericii Mântuitorului Iisus Hristos.

Cunoscut, apreciat, iubit, respectat și pomenit, Arhimandritul Cleopa Ilie a schimbat istoria unei mănăstiri, înscriindu-și numele în șirul monahilor români care au dăruit lui Iisus Hristos întreagă viața lor!...

5. - Cât de mult a însemnat din perspectiva dumneavoastră Rugul Aprins ca factor de rezistență în lupta împotriva opresiunii comuniste din România?

- Mișcarea „Rugul Aprins” de la Mănăstirea Antim, comunitate de călugări, profesori universitari, studenți cu pregătiri dintre cele mai diverse, filosofie, arte frumoase, litere, matematici, a fost, pentru Bucureștiul anilor '40-'50, locul unde se plămădea autentică cultură spirituală, aceea care se naște și crește odată cu întrebările eliberatoare ale credinței. Această conviețuire și completare dintre elita bucureșteană și mediul monahal este modelul exemplar pe care „Rugul Aprins” îl oferă în disputa pe care astăzi unii o văd existând între Biserică și o anumită parte a intelectualității. Constituit într-un spațiu de ospitalitate, bazat pe deschidere de cuvânt și inimă, „Rugul Aprins” a exprimat dorul căutării lui Dumnezeu, dor pe care l-a trăit și Moise, însetat de a cunoaște și a trăi experiența prezenței divine, dar și un mod pașnic de rezistență spirituală în fața tăvălugului comunist.

Grupul „Rugul Aprins” s-a format pe baza afinității, și nu a similitudinii de idei. În pofida profesiunilor diferite, toți se simțeau atrași de o preocupare esențială pentru ei: viața creștină într-o lume modernă incertă și materialistă. Toți erau interesați de isihasm, de filocalie, de rugăciunea inimii, de o adâncime.

Întâlnirile aveau, uneori, aspectul unor conferințe - dezbateri. Când venea Sandu Tudor, întrunirea era centrată pe reflecții și dezbateri pe teme spirituale, desprinse din lecturile, cercetările, meditațiile și concluziile sale sau deduse din creația sa literară de inspirație religioasă. Aproximativ aceeași structură aveau și întâlnirile la care participau activ, Părintele Mihai Avramescu sau scriitorul Ion Marin Sadoveanu.

Adesea, întâlnirile aveau aerul unui ceneclu literar; se citea operă originală și se comenta. De exemplu, așa se întâmpla când poetul creștin Vasile Voiculescu citea din poeziile sale pe teme filocalice; altădată, când Ștefan Todirașcu prezenta reflecțiile sale despre tradiția poeziei religioase la români sau când Părintele Bartolomeu Valeriu Anania făcea cunoscute părți din piesele sale de teatru în versuri, pe subiecte din folclorul românesc. În mod normal, reuniunile grupului se țineau duminică, după Sfânta Liturghie, în sala bibliotecii de la Mănăstirea Antim.

După minunatele slujbe și predici ale Părintelui Benedict Ghiuș, participarea la întâlnirile grupului era considerabilă. Dar întâlniri se organizau și în alte locuri, la părintele Mihai Avramescu de la Biserica Schitul Maicilor, la noi acasă, în strada Vasile Lascăr, la arhitectul Constantin Joja și, bineînțeles, la pictorița Olga Greceanu, prima gazdă a acestor întruniri.

Gruparea „Rugul Aprins” nu avea un calendar al întâlnirilor; de fapt, acestea nu erau obligatorii, cum de altfel nici prezența, nu existau reguli de participare și nici un regulament de organizare. Pot să spun și cred, fără să greșesc, că întâlnirile semănau cu șezătorile tradiționale românești. Este de la sine înțeles că era totdeauna cineva care pregătea un subiect sau era invitat să-l prezinte, dar participarea la discuții era total liberă și masivă, pentru că toți participanții aveau același țel: iluminarea spirituală prin credință, prin practicile filocalice, toți doreau să cunoască și să adâncească exemplele marilor trăitori ai Bisericii creștine. Scara Sfântului Ioan Sinaitul, Explicarea Liturghiei de Gogol, celebra povestire a pelerinului rus erau numai câteva

dintre lecturile asupra cărora se aplecau membrii grupării „Rugul Aprins” spre aprofundarea credinței.

Prin urmare, comunismul, ca încercare la care a fost supus creștinismul, a demonstrat că omul nu se poate salva altfel decât prin credință.

Cu alte cuvinte, fără rugăciune, fără milă și dragoste față de celălalt, fără efortul permanent de a intra în legătură cu Dumnezeu, omul supus experienței comuniste și, îndeosebi, celei din închisoarea comunistă, riscă să se dezintegreze ca persoană umană.

A vorbi despre dimensiunea spirituală a universului carceral al României comuniste este o necesitate morală. Mărturisitorii, martirii și mucenicii temnițelor comuniste, inclusiv membrii grupării spirituale și duhovnicești ai „Rugului Aprins” de la Mănăstirea Antim din București, trebuie să funcționeze pentru noi, cei de astăzi ca modele, ca repere morale, în caz contrar cunoșterea experienței lor ar rămâne doar la nivel rațional și atât. Este necesar să ne-o asumăm efectiv înțelegând că ancorarea în Dumnezeu a fost singura soluție viabilă atunci și ea este și astăzi o salvare autentică a unității noastre ființiale ca persoane și ca neam. Soluție unică, veșnică, imbatabilă, ancorarea noastră în Dumnezeu, respectarea grilei morale creștine a fost și este barca de salvare din marasmul comunist, dar și din nebunia disonantă și grăbită a lumii noastre, postmoderne, contemporane.

Doamne, dă-ne credința și puterea mărturisitoare a celor ce au fost rug nemistuit pentru dragostea Ta!...

6. - De-a lungul anilor am avut ocazia să cunosc diferiți occidentali convertiți la Ortodoxie care, în parcursul lor spiritual, s-au bucurat de întâlniri binecuvântate cu câțiva dintre duhovnicii noștri, cum ar fi Părintele Ilie Cleopa, Paulin Lecca sau Paisie Olaru.

De exemplu, preotul ortodox francez Marc-Antoine Costa de Beauregard, care și-a elaborat teză de doctorat sub îndrumarea Părintelui Dumitru Stăniloae, s-a adăpat propriu-zis din înțelepciunea duhovnicilor români, după frumos se exprimă, ceea ce ne face să înțelegem că mediul monahal din România reprezintă o sursă de inspirație inclusiv pentru anumiți gânditori occidentali. Cât de importante ar fi vocile acestor convertiți pentru o mai bună cunoaștere a gândirii duhovnicilor români în Occident?

- Vocile tuturor acestor convertiți sunt foarte importante, deosebite, de altfel, unii dintre ei, au și început o asiduă și susținută muncă de traducere și popularizare, cu mulă râvnă, a vieții, operei și activității, dar, mai ales, ale scrierilor, învățăturilor sfințitoare și ideilor mântuitoare ale Marilor Părinți Duhovnicești Români, cum ar fi, de pildă, Paisie Olaru, Ilie Cleopa, Dumitru Stăniloae, Iustin Pârnu, Sofian Boghiu, Roman Braga și Arsenie Papacioc.

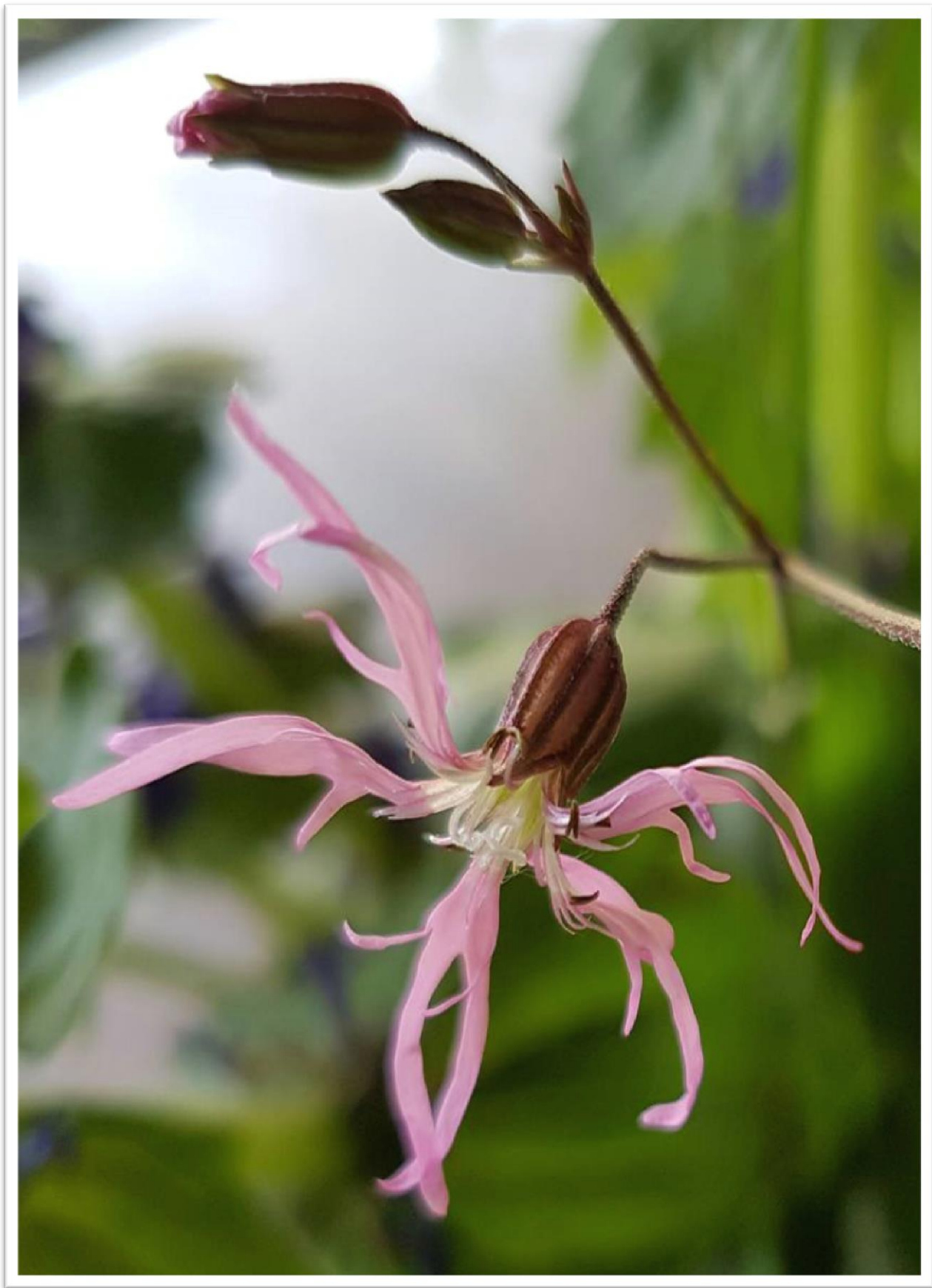
Ne bucurăm de faptul că toți acești Mari Părinți Duhovnicești sunt tot mai căutați/accesați/propovăduiți și mărturisiți, atât la noi în țară cât și în afara granițelor ei, atât de noi, românii, cât și de către frații noștri, convertiți, într-o aceeași credință, chiar dacă sunt de alt neam sau altă cultură ori limbă!...

În ultima vreme am tot vorbit de toți acești mari Părinți ai Ortodoxiei noastre, pe care noi nu-i numim sfinți, căci ne temem de asta. Dar pentru noi au fost, sunt și rămân ca niște sfinți. Așa i-am simțit, așa i-am perceput. Fiindcă i-am văzut împlinind sub ochii noștri Evanghelia, pentru că ne-au învățat creștinismul practic prin exemplul personal: au flămânzit ei ca să sature pe cei flămânzi, au privegheat ei ca să se odihnească cei osteniți, au pățimit ei ca să ia mângâiere cei întristați, s-au sacrificat ei ca să trăiască ceilalți.

Încerc și mă străduiesc să cred și să am convingerea sau nădejdea că vom ști cu toții pe mai departe, să ne cinstim înaintașii, potrivit meritelor și vredniciilor fiecăruia, cu toate că în aceste vremuri, prețuim mai mult pe alții de oriunde și de aiurea, căci ni se par a fi mai exotici, mai spectaculoși, mai senzaționali!...

Însă, rămânem convinși de faptul că ce este nobil rămâne iar ce este ieftin, apune!...

Căci, “noi locului ne ținem, cum am fost așa rămânem!” ...

BALET – din colecția *ENIGME*

POEME**Interception**

Je marchais,
pieds nus
sur les signes brûlants .
Je me préservais
de plus en plus difficilement :
étrange lieu envahi
où l'on n'a plus
où s'asseoir,
ni contre quoi s'appuyer !

De partout
leurs couleurs
éclosaient oisivement,
comme des iris aveugles
filtrés d'entre les paupières,
et cependant des iris...
Comment se sentir
à son aise,
fixement regardé
de tous côtés?

Je me disais : apaise-toi donc,
tu n'as fait rien de mal,
entre veille et sommeil,
ce chemin est ton chemin,
tu n'as pas fait de bruit,
on observe à peine
que tu existes.

Et
qui perdrait son temps
à suivre
ces départs
et ces retours
au-dedans toi ?
Qui désirerait communiquer
avec toi
par cette multitude de signes
que tu regardes bouche-bée ?

Je me disais : apaise-toi donc.
Mais il était déjà tard :
je ne pouvais plus faire semblant de
ne pas les voir.
Je devins même soupçonneuse,
extrêmement...
Je touchais mes yeux , ma bouche,
mes mains,
mon corps entier,
comme des réalités que je m'efforçais
de comprendre.

Cherchant leur sens caché,
j'égratignais même les mots...

Recroquevillée
au-dedans de moi-même,
ayant peur que cela
aussi ne soit un signe,
attendant des certitudes
sur l'existence
des déchiffreurs de signes.

et pensant : quel oeil peuvent-ils avoir,
quel pouvoir ?
pour cerner les signes
et les comprendre ?
Quel est l'oeil qui peut contenir
mon corps entier,
improbable signe ?
Pour qui,
tout de même,
abandonné?

Lumière pour le lointain

Les frontières sont passées
et l'oeil est chargé
d'étranger pouvoir.
Aucun sentier
ne peut plus me cacher,
ni même cacher les tourbillons
du souvenir.

Partout les paupières des choses
se trouvent entr'ouvertes.
On entend l'air douloureusement vibrant.
Qui peut encore rester
aveugle ?
Et jouer
avec son propre double
à cache-cache ?

Ô, moi, où pourrais-je courrir ?
Dans les airs brûlent
de sereines rumeurs de paix,

brûlent des embrassements
et de trop fortes étreintes.
Quelle fusion pourrait
m' élever vers la lumière,
moi,
me défendant jusqu'au bout
de moi-même
comme d'une tempête de sable ?

Car celui qui n'est pas son propre ami
de qui pourrait-il être l'ami ?
Et celui qui court
et l'aveuglement ?

détaché de lui-même
à qui pourrait-il se coller
sans avoir peur
du détachement
et de la destruction ?

Les frontières sont dorénavant passées;
qui peut encore se cacher
du pouvoir
de son oeil,
alors qu'un étranger pouvoir
l'allume,
lumière pour le lointain,
tout à fait
au-delà des limites
de l'interrogation
et jusqu'aux abîmes
du dedans ?

Et qui pourrait encore se présever
de l'étonnement
de sa transformation en lumière ?
Lors
qu'on ne pourrait plus faire,
dans la vide orbital du temps,
que sublimer la flamme du corps
par le clair choix
des incertaines frontières
qui sinuent
entre les sens du réel,
les couleurs du bien,
la vérité

LINDA BASTIDE
traducere în limba română
de Elisabeta Bogăţan

POEME

L'été

*Extrait de « Ma Mille vendange » –
Rééditions Jean Grassin
Club des Poètes Présents – 2002*

Dessin de couverture de l'auteur

Préface Jean Grassin

C'était si simple de traverser les rivières de
l'aube,
tu connaissais les gués à pierre plate,

c'était si simple le silence des secrets de la
nuit,
de bâtir ma plénitude sur ton souffle,
quand nos étreintes
dénouaient le ciel dans tes yeux,
alors,
alors,
nous amarrions le temps au large du désir.

C'était si simple, comment ne plus t'aimer ?
ça crie au fond de ma mémoire les orages
sourds.

J'ai usé de mes sortilèges,
tu vas revenir,
l'été sera neuf.

Vara

*Extras din « Culesul meu înmiit » –
Reeditare Jean Grassin
Clubul Poţilor Prezenţi – 2002*

Desen de copertă al autorului

Prefaţă Jean Grassin

Era atât de simplu să traversezi râul în zori,
tu cunoşteaai vadurile cu piatră plată,

era atât de simplu liniştea secretelor nopţii
să-mi clădească plenitudinea pe suflarea ta,
când îmbrăţişările noastre
deznodau cerul în ochii tăi,
atunci,
atunci,
noi legam timpul în largul dorinţei.

Era atât de simplu, cum să nu te mai
iubesc ?
asta strigă în străfundul memoriei mele
furtunile surde.

Mi-am folosit vrăjile,
tu vei reveni,
vara va fi nouă.

TRADUCERE DIN JIM KACIAN

PLEIADE

monoku de
Jim Kacian

*

nu sunt ce par a fi pleiade

“Vina, dragă Brutus, nu e în stele
Ci în noi înșine.”
— William Shakespeare
*Iulius Cezar, Act I,
Scena 2*

Alcyone :: cea puternică

descălțare la coada din aeroport zi lungă

bucla nesfârșită a prosopului din toaleta pentru bărbați
dimineată mohorâtă

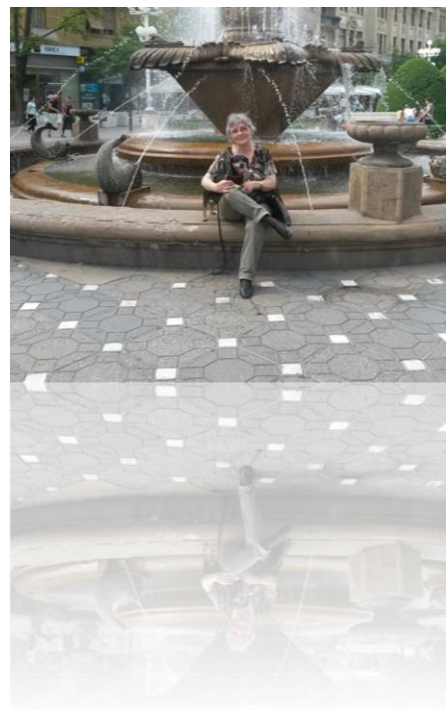
schimb valutar entropie în inima universului

crepuscul zarea se depărtează

zburând prin zodiac posibilitățile nopții

în spațiul dintre aici și acolo eu

în inima vâltorii negre a stelelor înfiorarea mea

IACOB, Olimpia,
traducător, poet - Timișoara

Asterope :: cea strălucitoare

o țară neștiută totul despre mine
sper să am dreptate acolo unde sfârșește
gheața pe râu
săltând urmă mată pe negrul lucios al balenei
vânt de primăvară apă sub forma focului
cântec de pasăre miezul verde al desişului
respirația mea parte din tremurul frunzei
însurarea și arțarul se fac una cu copacii

Electra :: cea activă

lângă un petroglif antic altul modern
mai veche decât domnul gura peșterii spre
iad
o sticlă goală trecutul s-a întâmplat aici
fulger fierbinte arsura seacă a whisky-ului
frunze căzătoare o altă lume uitată
ar putea fi orice primul strop de ploaie
o adiere și gândul meu cutreieră

Celæno :: cea întunecată

nimic nu contează mai mult decât ce nu s-a
întâmpat vreodată Paște
neștiind ce să creadă fulger prin curcubeu
mirajul vipiei tot ce știu e fals
tunet printr-o vară galeșă nesfârșită
Ajunul Miezului de Vară coada lungă a
asfințitului
sub Calea Lactee o seară mătăsoasă cu fluturi
de noapte
întinsul se stinge și în locul lui pustiul

Maia :: cea frumoasă

dorul nu pleacă fără mine cer întunecat
vreme umedă și sărată depărtarea dintre
bărci sporește
în pas cu marea cea mare lipsa nevoii de
dreapta sau stânga
al nouălea val răbdarea lunii
în ceața groasă ușoară ca particula și unda
legându-și glasul de ploaia oceanului
foc cu lemne plutitoare șuieratul stelelor

Merope :: cea elocventă

nori peste munți nu pot să ating realul

nu va sfârși nu va fi mai bine croncănitul
ciorilor

nerv spumegând sânge pulsând anemic
liniște deplină
anotimp secetos aură de sare în jurul
animalului călcat

cicatrici în asfalt drum lung spre casă

ferite de stația de autobuz sticle goale

sfârșitul dinaintea sfârșitului ploaie de
septembrie

Taygete :: cea enigmatică

stele mai multe întrebări decât răspunsuri

pe un cer de nea negru-corb

viscol seara încetinește cu mici ticăiri

un cui trosnește în noaptea întunecată
singurătate

pe listă iar război Anul Nou

peste ani urmele întâmplării

balene ascunse în visul dintâi al anului

OCHIUL – din colecția NAIV

POEME**L'ancora**

Se la tua mano mi guidasse,
 non sarei più legato
 a quest' àncora
 come bimbo mai nato.
 Timidi i poeti
 e in questo mondo
 son pesci braccati
 che dall'acqua fissano la lenza..
 oh, se la tua mano mi guidasse
 lascerei queste mie impronte sulla sabbia
 sì da non recarne subito traccia
 e mi lascerei portare
 dove l'orzo fonde il suo oro
 nella parvenza ineffabile
 che mescola un nido al suo cielo
 e lega l'edera al muro
 perché il tuo corpo non ha voce
 e quella voce non ha suono
 per un cuore che non regge
 la forza di un amore senza fine.
 Se solo la tua mano mi guidasse
 ed io la sentissi..

Ancora

De m-ar călăuzi mâna ta,
 n-aș mai fi legat
 de ancora asta
 ca pe un copil nenăscut.
 Timizi poeții
 și în lumea asta
 sunt pești hăituiți
 ce din apă fixează undița..
 o, de m-ar călăuzi mâna ta
 mi-aș lăsa amprenteale astea pe nisip
 ca să nu prezint imediat urme
 și m-aș lăsa să mă duc
 unde orzul topește aurul lui
 într-o aparență inefabilă
 care amestecă un cuib la cerul lui
 și leagă iedera de zid
 fiindcă trupul tău n-are glas

CIPOLLA, Luca,
poet, traducător – Milano, Italia

și glasul ăla n-are sunet
pentru o inimă ce nu poate rezista
la forța unei iubiri fără sfârșit.
O, de m-ar călăuzi mâna ta
și eu aș simți-o..

Luna nuova

Manto che rivesti la pianura,
ricamo d'infinite notti a sognare,
una laguna, spirito di ninfe,
quale arcano mistero disseti..
Non hai parole, solo versi,
strumento di vita,
grano di sabbia fine
che urla al vento la sua presenza.
Sposa dell'incanto, candida,
ora al cielo
ti lasci nuda,

sola a pensare.
La tua purezza
monda il mio sentire
e m'eclisso,
un'alba senz'accenti
che cerca il suo cammino.

Espansione (la porta di Varanasi)

Quiete sulle rive del sacro fiume,
una ferita invoca
l'alba
tra le nebbie della coscienza;
è così filmica
la prima ora dell'infanzia,
eterea zattera,
velata conoscenza,
un poeta mancato
direbbe "un nuovo sforzo",
mai verrà premiato.
L'incenso brucia,
polvere di sandalo,
l'acqua è un mantra
che affoga l'ego
e lo spegne
come carogna su pira di legno-
ci lega un amore inatteso,

Lună nouă

Mantie ce îmbraci câmpia,
broderie a infinitelor nopți unde am visat,
o lagună, duhul nimfelor,
la ce mister tainic îi potolești setea..
N-ai cuvinte, numai versuri,
instrument de viață,
fir mărunț de nisip
care urlă către vânt prezența lui.
Mireasă a încântării, candidă,
acum pe cer
te lași goală,
singură cu gândurile tale.
Puritatea ta
curăță simțurile mele
și mă eclipsesz,
un răsărit fără accente
care caută drumul lui.

Expansiune (poarta Varanasiului)

Liniște pe malurile sfântului fluviu,
o rană invocă
zorii
printre negurile conștiinței;
atât de filmică este
prima oră a copilăriei,
plută eterică,
cunoaștere voalată,
un poet ratat
ar zice "un nou efort",
niciodată nu va fi premiat.
Tămâia arde,
pulbere de santal,
apa e o mantra
care îneacă egoul
și-l stinge
ca hoit pe un rug de lemne-
ne leagă o iubire neașteptată,

liberi d'esser malinconici
senza giudizio alcuno,
liberi da materia,
non più il bene e non il male
ove qui sa di rame
persino un sacro fiume.

liberi de a fi melancolici
fără nici o judecată,
liberi din materie,
nu mai binele nici răul
când aici miroase a aramă
chiar și un fluviu sfânt.

La pieve

Pallide e sfumate primavere,
un nido di cicogna
ai bordi della pieve..
E' l'immoto seguire,
distanze..tempi,
oh, che cavalcare!
Maglie di vinti
su spalle da vincitori,
quota di sapere
che ancor lontano
non ci spinge..
Sei ciò che sei
e non ho freni, no,
non so di rimedi ulteriori
al tuo volere
ma per un istante
da quest'abito malconcio
possa io sentire
la pvida brezza
d'un luglio macchiato
sui lidi salmastri
del vecchio Ticino.

Pieva

Palide și nuanțate primăveri,
un cuib de barză
pe marginea pievei..
E nemișcata desfășurare,
distanțe...timpuri,
o, ce cavalcadă!
Tricouri ale învinșilor
pe umerii învingătorilor,
cotă a științei
ce încă departe
nu ne împinge..
Ești ceea ce ești
și n-am frâne, nu,
nu știu despre remedii ulterioare
la voința ta
dar pentru un moment
de pe haina aceasta zdrențuită
să pot eu simți
briza sfioasă
a unui iulie pătat
pe malurile salmastre
ale vechiului Ticino.

Luca Lipolla

VICTORIA DE LA BELGRAD A LUI IANCU DE HUNEDOARA ȘI IMPORTANȚA EI

În această vară s-au împlinit 560 de ani de la victoria de la Belgrad obținută de armatele creștine conduse de Iancu (Ioan) de Hunedoara. Acestui eveniment memorabil din istoria europeană, Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu” Hunedoara-Deva i-a dedicat, la 21 septembrie 2016, o manifestare cultural-educativă.

În fața unui numeros public, format în principal din elevi de colegiu și liceu, istoricul dr. Ioachim Lazăr a făcut o amplă prezentare a vieții și faptelor de arme ale lui Iancu de Hunedoara, de la a cărei moarte se împlinesc în acest an tot 560 de ani. Prezentarea a pus accentul pe importanța victoriei de la Belgrad repurtate de Iancu de Hunedoara, pe răsunetul deosebit pe care l-a stârnit în Europa acelor timpuri oprirea ofensivei otomane.

Viața lui Iancu de Hunedoara a fost prezentată prin cele mai importante momente: originea familiei Corvinilor din care se trage Iancu de Hunedoara, înnobilarea lui Voicu de Hunedoara, tatăl lui Iancu, și donarea cetății și a domeniului în anul 1409; Iancu de Hunedoara și deprinderea carierei armelor; primele confruntări cu otomanii și campaniile contra turcilor conduse de Iancu (Ioan) de Hunedoara între anii 1441 și 1444: bătăliile de la Sântimbru, Sibiu, Poarta de Fier a Transilvaniei, Ialomița, Niș, Zlatița, Varna, Kossovopolje; alegerea lui Iancu de Hunedoara în înalta demnitate de guvernator al Regatului Ungariei; Pacea de 10 ani încheiată cu sultanul Mohamed al II-lea, cuceritorul Constantinopolului.

Punctul culminant, amplu dezvoltat, a fost dedicat victoriei de la Belgrad a armatelor creștine conduse de Iancu de Hunedoara, ceea ce a însemnat oprirea ofensivei turcilor spre centrul și vestul Europei timp de 7 decenii.

Victoria împotriva cuceritorului Constantinopolului a fost răsunătoare, a stârnit admirația și respectul întregii Europe. Bucuria victoriei a fost umbrită de moartea lui Iancu de

Hunedoara la 11 august 1456, răpus de ciumă în tabăra de la Zemun. Trupul său a fost dus și înmormântat în Catedrala romano-catolică de la Alba Iulia, iar pe piatra tombală se află

cuvintele: S-a stins lumina lumii. Cu acel prilej, Papa Calixt al III-lea a dat o enciclică prin care, în fiecare zi, la ora 12, se trag clopotele bisericilor catolice din toată lumea în memoria lui Ioan (Iancu) de Hunedoara, chemând credincioșii la recitarea rugăciunii Angelus.

Este important ca noi, cei care trăim în județul Hunedoara, să cunoaștem foarte bine personalitățile care și-au legat numele de aceste locuri. Iar figura lui Iancu de Hunedoara este o veritabilă efigie pentru istoria noastră și pentru istoria popoarelor cu care ne învecinăm, popoare care îl stimează și respectă la fel cum o facem noi.

Figura lui Iancu de Hunedoara are și un excepțional rol de punte între națiunile din Balcani și din sud-estul Europei, este un exemplu al conviețuirii și conlucrării între popoare de origini diferite, vorbind limbi diferite, dar animate de aceeași dorință de libertate și neatârnare. Valorile insuflate de Iancu de Hunedoara rămân valabile și azi, în situația din ce în ce mai complexă pe care o are acum Europa.

Noi, hunedorenii, suntem mândri că județul nostru a dat lumii o personalitate de anvergura lui Iancu de Hunedoara.

La sfârșitul prezentării, au fost adresate întrebări din tematica adusă în atenția publicului, răspunsurile corecte fiind răsplătite cu premii constând în diplome și cărți oferite de Biblioteca Județeană.

Bătălia de la Belgrad, pictură maghiară din secolul XIX.
În mijloc se află Giovanni da Capistrano ridicând crucea

IOAN TEPELEA, OCHIUL DIN CER

Editura revistei „Convorbiri literare” îi tipăreste o carte-autoportret poetului orădean Ioan Tepelea, cu echivalente în engleză (Olimpia Iacob) – în condiții tehnice pe măsură. Dominanta autoreferențială, confesivă, este ritmată cu textul restrâns, chiar constrictiv, semn al maturității grave, rezonate substantial, cu nuanțări de guase, din fuga sigură a penitei. Ioan Tepelea stinge ironia amară și ispita livrescului prin „cochetăria” cu postmodernismul de ieri, în rostiri crepuscular-elegiace și luminescente calme, contemplative, ori adumbriți vizionare, disimulate (textualist, totuși) în metafore explicite; fie că este vorba de emoții acute, fie că ne lasă a-i întrezări laboratorul: prin tonul de minieseu liric. Aș inversa enunțul, fără a-l „trăda perceptiv”, prin echivalenta în oglindă (motiv omniprezent în carte): Ochiul din cer este deopotrivă și cerul din ochi. Ubicuitatea este a „luminii care vede”, alchimiste, metafora Ochiul fiind și cea a deității macrocosmice, și a celei microcosmice, din uman. „Mă privește mă caută tot mai/ mult. Mă conjugă-n mirosuri stătute/ de lut. El vietuiește-n cuvânt”... Poetul captează (el însuși oglindă vie) un straniu îndepărtat (aici și pretutindeni), în Unu și în parte, în antologicul poem Oglinzile cerului: „Undeva se iubesc păsări/ departe de noi și de timp/ izvorâte din iarbă/ oglinzile/ au adormit în fîntîni/ nu te uita că e noapte/ știu că vrei să-mi aduci frigul/ sîngele tău/ de nesiguranta ce bîntuie/ universul concret/ unde vrei să te joci cu lumina/ mostenită de cer departe de noi/ și de timp/ ... Sub semnul Nirvanei adesea/ să curgeți/ în pesteră oarbă fulgerul/ nici nu ajunge/ Totuși/ e o şansă aici/ lîngă lacrima pietrei/ m-am exilat/ chipul zilei uitînd”.

Poem al revelației totale, de o covîrșitoare senină-tristete, Oglinzile cerului este revelația pură a exilului Ființei „lîngă lacrima pietrei”, în viul și efemerul materiei gînditoare. În lectura unui atare poem, mărturisesc, ceva trans-substantial, ceva indicibil, mă face străin cuvintelor, „oracularul” rostirii fiind de auzit și atît, fără a „interpreta”: viziunea se întrevede, extazul (transa) e arătare celui alt, prin muzica interioară, acel murmur hîlderlinian, imuabil, captat. Poezia îmi spune nu ceva, ci altceva; a explica prozaic, rational, este utopie. Eventual te contaminezi de Starea din ea, vie, și descriind ce simți, deviezi în propria-ti subiectivitate. Ioan Tepelea are cultura poetică necesară, în stare să delimiteze propria-i emoție la enunțul subtil, transparent, nuanțat, în care metafora devine insinuație. Întreaga carte perindă arte-poetice ca părți ale Unicei lui concepții, ipostaze identitare, ale poetului „oglinzit” în „ochiul din cer”, însă cu vederea proprie: una interiorizată, scrutînd infinitul mic bob de rouă al constelațiilor.

Un rafinament oarecum rece, neutru, un travaliu inițiativ, joc de oglinzi parabolice, între microscop și telescop, îl tin departe pe neofit. Semnele și semnalele reintră apoi în cuvintele arhitecturii poemelor, reimpregnate de semnificat. „Eu rămîn apăsător de mijlocul lucrurilor/ de esența interiorului lor/ de chipul neantului situat / între a fi și a nu fi.../ prizonier fără nume!/ numai Ființa s-a afundat în destin/ ca-ntr-o gaură de sarpe”... Erosul ordonator pe orbita gravitațională a ființei transgresează substanța și neantul, călătorie și vibrație, undă și particulă: „Aceeasi voce dar un alt limbaj/ și ploaia ca dorință de dragoste/ între atîtea întîmplări cu maxim folos/ așteptînd primăvara cu hymeni înmuguriti”... Constrîns la maximum, enunțul este al haijinului modern, surîs enigmatic al fulgului de nea, cristal topindu-se-n palmă. Despre poezia lui Ioan Tepelea ai șansa a vorbi doar... poetizînd, am spus-o.

Jocul sinuos-insinuant a re în lirica sa funcție reflectantă; efectele sînt cinetice, interferente, oglinzile colorează hieratic, magia este a caleidoscopului din copilărie.

Lumina, condiție pentru această magie introspatială, este invocată adeseori: „Nu se mai știe cînd s-au amestecat lucrurile/ în memorie./ Acum oboseala amiezii/ nu mai îngăduie orizontul/ Noi ne punem speranța în mijlocul soarelui/ în esența ecoului lui luminos!/...” (s.n.). Autodefinind, Tepelea descifrează eseul-poem: „o intimitate lucidă în destrămare” (Singurătatea amiezii). Tensiunea dintre vis și real, dintre virtual și semn-chip-imagine, transpare frecvent în reformulări ale aceluiași efort-introspectiv, în memoria arhetipală, a Ființei care transcende. „Acum în orele limpezi/ nu mai sînt

împreună cu mine/ si intuiesc bezna pe-aproape/ ochiul pământului zornăind/ ca o ispită la marginea clipei”...

Eludarea temporalului, delirul controlat, pseudo-oniric, utopia de a defini neanticul, fie si în „orele limpezi” (carteziene), ipostaziază intuitia drept unică sansă de a „defini” (si comunica) indicibilul (L’inconnosabile).

Repet, întreaga carte a poetului acesta nici tragic, nici ironic, ci trăitor al poeziei în manieră modern-romantică, este un joc de oglinzi, ca metafore ale reflectării „ochiului din cer”; un joc situat undeva între irationalul eladic si luciditatea dureroasă a ratiunii „pure”. Lumina este înviere, adică revelatie: „Lumina-i periplu continuu/ spaima din ochiul postum/ sau somnul care paste târziul privirii/ dezlăntuit si profund/ Utopia fragmentului care sîntem” (s.n.). Acest splendid poem-cheie al itinerariului labirintic (imemorial!), este expresia unui poet care stie să extragă, revelatoriu, esente, atît din fizica (sub!) cuantică, ezoterică, dar si din nadirul luminiscent, hieratic, al metafizicii. Lumină din lumina ochiului... Notatia fulgurantă, deseori, contine enorm, în infim: „Gutuile par vestejite în vis/ Noaptea pare prea lungă/ La marginea cîmpului ros de patimi/ Se calcă umbrele în picioare”...

Bănuiesc că, în engleză, astfel de poeme primesc conotatii suprarealiste, dintr-un nucleu cvasi-dens deja exprimat de inefabil (neant)...

Ioan Tepelea călătorește în interiorul arhetipal cu aceeași fascinat de navigator, ca si cum ar vrea să se-ndepărteze de sine, pentru a se regăsi în fiinta „telepatică”, a memoriei voalate de real. „În zadar portretul acesta de semne mă/ înfrigurează mă locuieste pe jumătate”... Copilăria paradisiacă, recompusă fulgurant, abia schitează nostalgia după perceptia pură, naturală, a divinității pe care cunoasterea o uită. Memoria o ascunde, ca un odor: „oricum/ iarba copilăriei e bună de coasă”... „Mi-am adus aminte de mine/ mă-ncălzeam la răsuflarea unui spic” ... (Ceata). Regresiunile în memoria-oginditoare, prin lapidară insinuare, extrag perle, lacrimi ale luminii împietrite: „Se ciocnesc entropiile/ din memorie/ Să deschid fereastra/ Să respir miscarea ascunsă/ de broderiile soarelui/ devenite obsesii/ să cuget – deci/ să exist” E-adevărat, numai nevăzătorii nu văd perle. Sau poate le văd, însă le dau alt nume?

În lirica de azi a poetului mai singur între singurii care sîntem, „sufletul limpezit/ nu se mai ascunde de trup”... (Lectură). Fiindcă „jertfa de gînd răstignită/ vindecă lumea de umilinte si umbre/ de nesfîrsirea luminii”... Lectura euristica a cărții se impune.

Din memorie, citez un epitaf poetic memorabil: „Aici zac eu/ ucis de ceilalti”... Glumind, ca la cimitirul vesel din Săpînta, ironia lui Ioan Tepelea, colorînd ludic tragicul fiintei, parafrazează:

„Să iert că sînt/ iluminat de tăcere si mistuit/ de esente (superb, n) / am parte la nesfîrsit/ se preschimbe ascunsul/ în oglinzi mă ucide absurdul/ răspîndit în poem”... (Epitaf, p. 100). Dulcea melancolie, titrată într-un alt poem citabil deplin, străbate totusi auto-definitoare întreaga carte... „Înfloriti nuferii gîndului azi/ scînteiază parfum de-amintiri în scrisori/ e o dulce melancolie alături de mine –/ iată-mă între realitate si vis/ primordială e numai lumina cu care/ sîntem învesmîntati într-un propriu destin/ si-o cosmică alergare si ardere/ unde începe si unde se termină zilnic/ pulberea Căii Lactee”...

Superb finalul: „eu însumi resping totdeauna alunecarea/ cu care vrei să mă smulgi din destin”.

În vitregia lipsei de spatiu, adaug că noua carte a poetului, rămas (cum?) unul adevărat, citez din primul poem al Ciclului secundar al cărții, probabil un esantion din viitoarea-i carte: „Unul singur ar fi zborul/ Fiinta si Totul de liniste nenăscut/ în statul său mai presus de miscare/ sferic si perfect – dar dincolo/ de trăirea oamenilor...”

„Dincolo de înțelepciunea cu care ne-am potrivit”... O astfel de rostire, indubitabil, este cea a Poetului, nicidecum singur, printre poezi!

Între orădenii prieteni de-o viață Ioan Moldovan si Ioan Tepelea, întrevăd o bipolaritate a unui spatiu liric, deopotrivă paideic si... complementar. „**e primejdios să trăiești la noi/ e si mai primejdios să mori**”, cum scrie valorosul poet sus-numit. Cred că mai primejdios a devenit să scriem. Să ne scriem.

**IN MEMORIAM: PĂRINTELE PAROH, PROFESOR ȘI
PROTOPOP TEODOR CIOS
- FRÂNTURI DE GÂNDURI ȘI SENTIMENTE LA MOMENTUL
MARII SALE TRECERI... -**

Iată că în aceste vremuri, după o lungă și grea suferință a trecut la cele veșnice în ziua de duminică - 03 aprilie 2016, la vârsta de aproape 81 de ani, (ce coincidență și lucru interesant: se naște (și) în viața cea cerească și veșnică (tot) în aceeași lună în care s-a născut și, aici, pe pământ, în viața cea vremelnică, trecătoare, în urmă cu opt decenii!...) **Părintele Profesor, Paroh și Protopop Teodor Cios** – apologetul, scriitorul și mărturisitorul, care, dacă ar fi fost sănătos, în ultimii opt ani, ar mai fi avut încă multe planuri și proiecte scriitoricești și publicistice, însă ținuturile sa la pat și încercările suferințe de care a avut parte în toți acești opt ani, nu i-au mai permis acest lucru, altfel, cu toate că era pensionar, era și ar fi fost, în continuare, unul tânăr, dinamic și foarte activ, ca stare de spirit!...

Cu toate acestea însă, acum, în aceste momente, delicate și profunde, doresc să recunosc și dezvălui adevărul că am apreciat întotdeauna cărțile pe care le-a scris **Părintele Profesor Teodor Cios**, precum și toată activitatea sa pastoral - misionară, caracterul său și cultura foarte vastă și solidă de care dispunea, de asemenea (și) dragostea Sfinției Sale pentru cultura, arta și spiritualitatea autentică!...

Am fost de-a dreptul impresionat de capacitatea și puterea Preacucerniciei Sale de muncă susținută, pe care a desfășurat-o până în vara anului 2007, constatând (și) din aceasta că, deși a ieșit la pensie, nu a fost de fapt, pensionat și nici nu s-a comportat ca un pensionar, până în momentul îmbolnăvirii sale, și bine a făcut că a avut, tot timpul, această atitudine față de viață, față de semenii și cunoscuții lui care nu sunt puțini și care, dacă au fost sinceri, l-au apreciat și admirat foarte mult, fiindu-i cât se poate de recunoscători, așa cum încerc să-i fiu și eu!...

Altfel spus, cuvintele noastre sunt puține și neputincioase pentru a putea spune cât bine a făcut **Părintele Protopop Teodor Cios**, datorită ținutei sale morale, sacerdotale și preoțești, a echilibrului și a înțelepciunii sale, a preocupărilor sale teologice și cărturărești, a dragostei sale față de Dumnezeu și de oameni, a atașamentului său față de țara aceasta și de Biserica strămoșească, cât și a dragostei nemăsurate pe care a avut-o față de familia sa, față de preoții pe care i-a cunoscut și față de credincioșii pe care i-a păstorit de-a lungul anilor, în atâtea locuri, arătându-ne prin toate acestea tinerețea spirituală și vivacitatea duhovnicească, sănătoase, veritabile și autentice, cu care l-a înzestrat Dumnezeu pe devotatul și iubitul Său fiu - slujitor!...

Acum, ce să mai zic într-o astfel de situație: că în ultima vreme am petrecut destul de mulți părinți duhovnicești, mai cu seamă în ultimii cinci ani și iată acum a sosit ceasul să facem același lucru și cu **Părintele Profesor Teodor Cios** – care va rămâne în amintirea și în conștiința noastră cu multe învățături și fapte minunate, printre care, la loc de frunte stă aceea că a încurajat și ajutat o mulțime de tineri teologi să se pregătească pentru apărarea și promovarea credinței ortodoxe, chiar și în anii grei ai dictaturii comuniste.

A fost, totodată, un bun păstrător al Tradiției și un păstor receptiv la noile probleme apărute în societate. Era elegant și ordonat, ospitalier și erudit, disponibil și coperant. Un preot distins al cultului ortodox și un om al culturii înțelepte, un slujitor al Bisericii și al poporului român.

De asemenea, va mai rămâne în sufletul nostru prin caracterul, onoarea și demnitatea lui, apoi vocea sa caldă dar în același timp hotărâtă și fermă; după aceea cultura teologică și nu numai cu care a fost înzestrat datorită muncii și tenacității Preacucerniciei Sale; luciditatea și spiritul său critic însoțit de foarte multă înțelegere și condescendență; pe urmă spiritul de disciplină, în primul rând cu el însuși, de rigoare academică, doctrinară, liturgică și canonică revelată cu fiecare slujire a sa ori cu fiecare predică sau cuvântare, susținute într-un mod foarte coerent și elevat în diferite împrejurări și cu diferite ocazii; comportamentul, felul său de a fi și de a se raporta la semenii săi, la fiecare în parte într-un mod deosebit și unic, fiind foarte respectuos, accesibil și deschis, toate acestea ducând la descoperirea în persoana sa foarte agreabilă a eticii bunului simț, pe care a cultivat-o de-a lungul întregii sale vieți și care astăzi o întâlnești tot mai rar!...

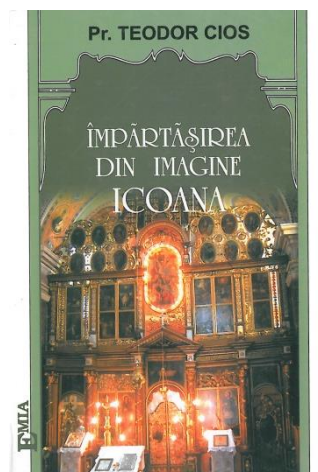
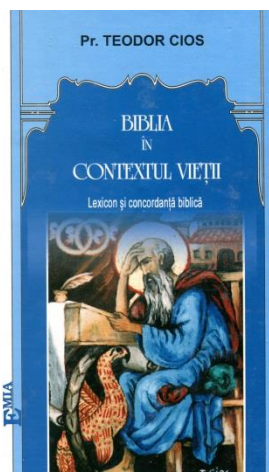
Cu alte cuvinte, **Părintele Paroh Teodor Cios** a mai avut și calitatea de a fi un om de o sinceritate, discreție și modestie ieșite din comun, care mi-au inspirat foarte multă încredere, confort sufletească și dragoste față de valorile perene ale spiritualității și culturii noastre autentice, pe care le-a promovat cu fiecare ocazie și în orice împrejurare ca Preot Paroh în mai multe biserici și comunități eclesiale, ca Protopop al Beiușului și ca Profesor la Seminarul Teologic Ortodox din Beiuș!...

Știind, din propria-mi experiență, că fiecare întâlnire cu **Părintele Profesor Teodor Cios** a fost un prilej de mare înălțare sufletească și de sărbătoare, asemeni întâlnirilor învățăcelilor cu marii filosofi ai vremii antice precum: Platon, Plotin, Socrate, Aristotel, fiindu-ne pildă demnă de urmat, de înțelepciune, abnegație și dăruire, mă gândesc ce repede îi uităm noi pe acești oameni, pe aceste personalități ale culturii și spiritualității noastre, fiindu-le prea puțin recunoscători pentru toate câte ne-au făcut și ne-au dăruit ei nouă!...

În acest context, m-aș bucura să știu, că atât contemporanii cât și posteritatea îi vor acorda, totdeauna, cinstea, recunoștința și prețuirea cuvenită pentru tot ce a făcut, pentru ceea ce a fost și însemnat (sau ar trebui să însemne) în conștiința și în memoria noastră colectivă, care, mă rog lui Dumnezeu să nu fie alterată și o spun aceasta cu mare înfrigurare fiindcă, din păcate, noi cam avem „darul” acesta de a ne uita foarte repede binefăcătorii și înaintașii noștri, dar încerc totuși, să-mi fac un act de încurajare și de optimism și să cred că ori de câte ori va fi pomenit numele său va fi pronunțat cu venerație și respect pentru tot binele pe care l-a făcut atâtor oameni și care fapte sunt consemnate de către Mântuitorul nostru Iisus Hristos – Arhiereul Cel Veșnic și Izbăvitorul de moartea noastră cea veșnică și de toate durerile, chinurile și răutățile acestui veac, în Împărăția Sa cea cerească și veșnică, de care, ne rugăm Lui, să aibă neconținută, neîntreruptă și neîncetată parte!...

Se cuvine, așadar, să-i aducem acum prinos de cinstire și de recunoștință rugându-ne lui Dumnezeu să-l răsplătească cu harul și cu dragostea sa cea nemărginită acolo, în locașurile cele cerești, în lumina cea neînserată a Slavei Sale!...

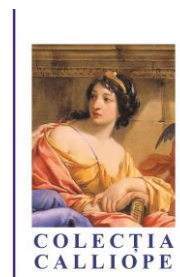
Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească! Veșnică să-i fie pomenirea! Amin!

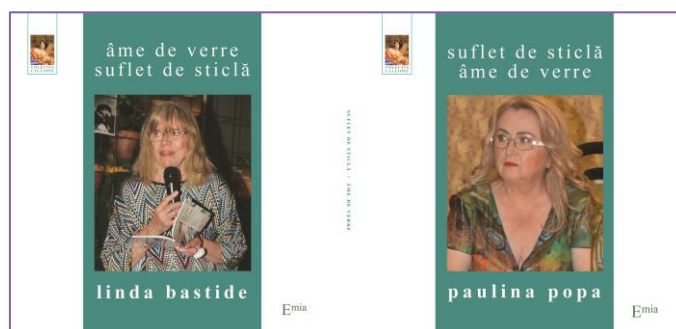
Cărți apărute la Editura EMIA

Cărțile pot fi găsite în librăriile din toate orașele din țară dar și pe **www.emia.ro**

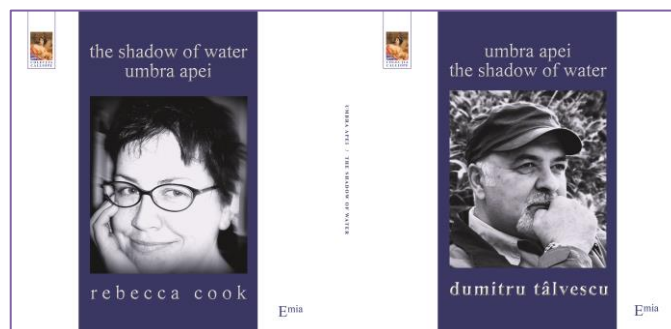
COLECȚIA CALLIOPE

- O nouă colecție în Editura Emia: Colecția Calliope
- Cărțile poetilor români și străini în ediții de lux.
- În aceeași colecție, poeme din țări cu opinii culturale diferite dar trăiri poetice similare.
- Titlul cărții, care cuprinde într-o singură copertă, doi poeți (unul român, unul străin) este dat de starea poetică determinantă.

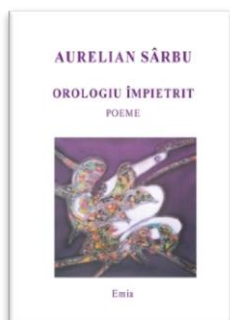
Traducere: Elisabeta Bogătan & Linda Bastide

Traducere: Olimpia Iacob & Rebecca Cook

Traducere: Olimpia Iacob & James Meredith

Orologiu împietrit
poeme

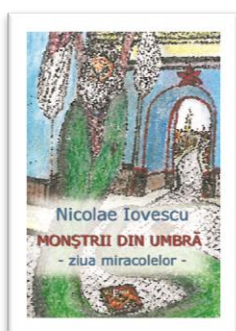
Poezii pentru Nina

În lumină
- poezia sufletului -

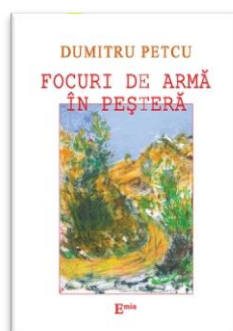
Flori de toamnă

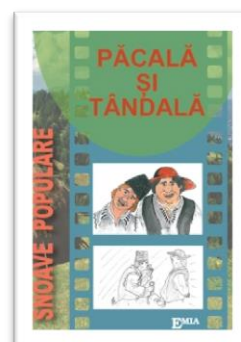
Monștrii din umbră
- ziua miracolelor -

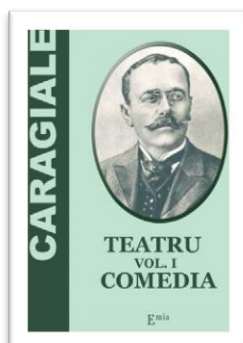
Steaua care strălucește

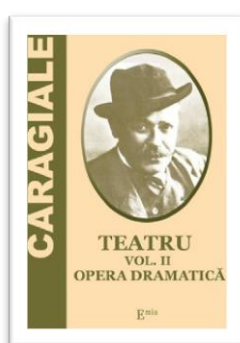
Focuri de armă în peșteră

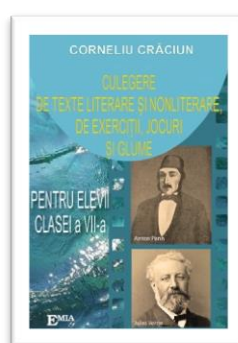
Păcală și Tândală
- il.: Flavius Stoia -

Teatru vol. I
- comedia -

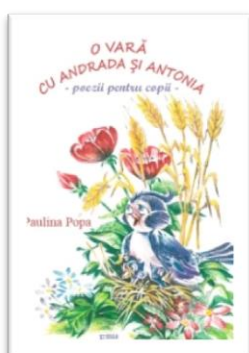
Teatru vol. II
- opera dramatică -

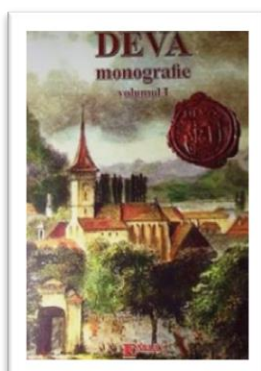
Antologie de texte literare
și nonliterare, jocuri și glume
- clasa a VII-a

Antologie de texte literare
și nonliterare, jocuri și glume
- clasa a VII-a

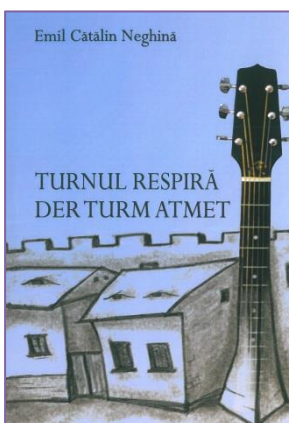
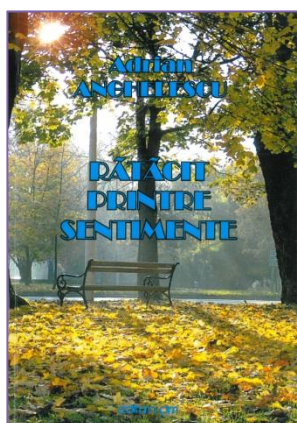
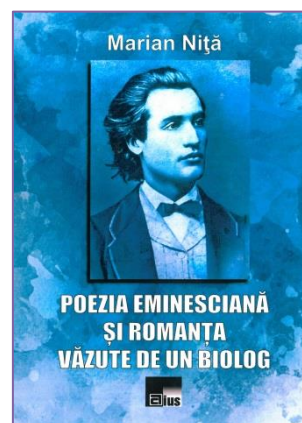
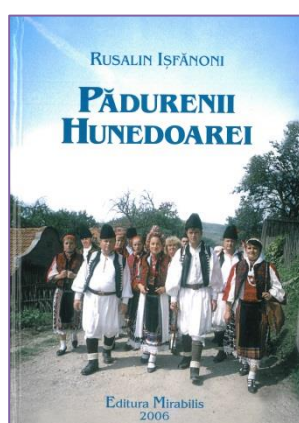
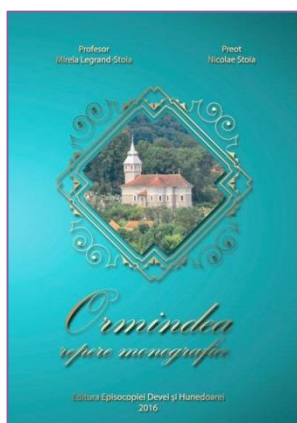
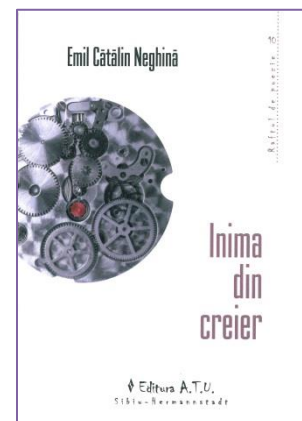
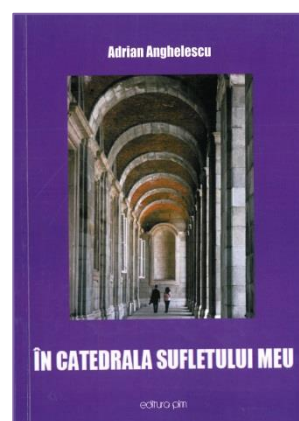
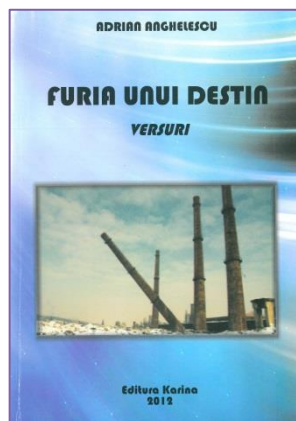
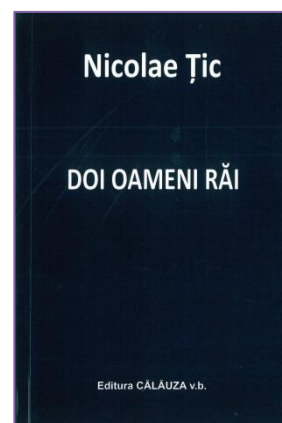
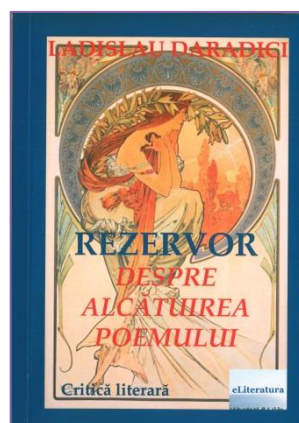
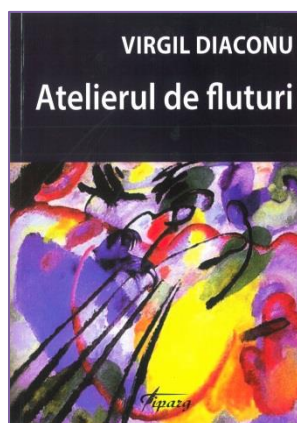

O vară cu Andrada
și Antonia
- il.: Andrada Mody -

DEVA - Monografie
- volumul I și II -

Am primit pe adresa redacției

Festivalul DOREL SIBII,
Săvârșin, 2016

Lansare de carte,
Dumitru Tâlvescu

Colocviul Național al
Revistelor de Cultură,
ediția a III-a,
Arad - 2016

Lansarea de carte: DEVA - MONOGRAFIE

Nuța Crăciun, Silviu Guga și P.P.

ISSN 1454-3060

9 771454 306000

www.emia.ro